

PELASTUSOPISTO

TYÖTTÖMYYSETUUDEN VAIKUTUS SOPIMUSPALOKUNTALAISEN AKTIIVISUUTEEN

Jari Pietikäinen

11.1.2021

TIIVISTELMÄ

Tekijä Pietikäinen Jari	Tutkinto Pelastusalan päällystö (AMK)
Julkaisun nimi Työttömyysetuuden vaikutus sopimuspalokuntalaisen aktiivisuuteen	Julkisuus Julkinen
Sivumäärä 97+11	Päiväys 11.1.2021
Opinnäytetyön ohjaaja erikoistutkija Puustinen Alisa	
Tiivistelmä Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, kuinka työttömyysetuusaika vaikuttaa osallistumisaktiivisuuteen sopimuspalokuntalaisella, joka saa palokuntatoimintaan osallistumisesta rahallista korvausta. Tutkimuksessa keskityttiin tutkimaan työttömyysetuuden vaikutusta sopimuspalokuntalaiseen lähinnä taloudellisen näkökulman kautta. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena käyttäen Webropol-sovellusta. Tutkimuksessa selvisi, että työttömyysetuus rajoittaa sopimuspalokuntalaisten osallistumista palokuntatoimintaa kohtaan suurimmalla osalla vähintäänkin jonkin verran. Runsas enemmistö oli myös sitä mieltä, että osallistumisaktiivisuus palokuntatoimintaa kohtaan kasvaisi, mikäli työttömyysetuuteen vaikuttavaa tulorajaa ei olisi. Enemmistön kohdalla suojaisuus oli ylittynyt vähintäänkin joskus, ja valtaosan mielestä suojaisuuden nykyinen suuruus on liian pieni. Työttömyyskorvauksien hakuprosessi nähtiin työläänä ja sen koettiin pitkittävän turhaan korvauksen saamista. Vastauksista ilmeni, että osallistumisaktiivisuus kärsii jo pelkästään pitkän ja työlään hakuprosessin takia, johon ei aina haluta edes ryhtyä.	
Avainsanat sopimuspalokunta, työttömyysetuus, Webropol	

ABSTRACT

Author Jari Pietikäinen	Degree Programme Fire Officer's Degree (UAS)
Title The Effect of Receiving Unemployment Benefits on Activity in the Contract Fire Brigade	Confidentiality Public
Pages 97+11	Date 11th January, 2021
Academic supervisor Mrs. Alisa Puustinen, Senior Researcher	
<p>Abstract</p> <p>The purpose of the thesis was to find out how the unemployment benefit period affects the participation activity of a contract firefighter who receives financial compensation for participating in fire brigade activities. The study focused on examining the impact of receiving unemployment benefits on contract firefighters, mainly from an economic perspective. The survey was conducted as a questionnaire survey, using the Webropol application. The topic was selected because no previous research has been done on the topic.</p> <p>The study found that receiving unemployment benefit limits the participation of contract firefighters in fire brigade activities for the most part, at least to some extent. A large majority also thought that participation in fire brigade activities would increase if there were no income limit affecting the receiving of unemployment benefits. For the majority, the exempt amount had exceeded at least sometimes and the majority felt that the current exempt amount of the unemployment benefit was too small.</p> <p>The process of applying for unemployment benefits was perceived as laborious and was perceived to prolong the receipt of benefits unnecessarily. The responses showed that the participation activity suffers from the lengthy and laborious application process alone.</p>	
<p>Keywords</p> <p>Contract fire brigade, unemployment benefit, Webropol</p>	

SISÄLLYS

KÄSITTEITÄ	6
1 JOHDANTO	7
2 SOPIMUSPALOKUNTA	8
2.1 Palokuntamallit Suomessa	9
2.2 Sopimuspalokuntien ja sopimuspalokuntalaisten määrä Suomessa	12
2.3 Sopimuspalokuntien tehtävämäärät	14
2.4 Sopimuspalokuntatyöskentelyn vaatimukset	18
2.5 Sopimuspalokunnista aiheutuvat kustannukset	22
3 TYÖTTÖMYYSETUUDET	26
3.1 Työttömyysetuuksista yleisesti	26
3.2 Peruspäiväraha	29
3.3 Työmarkkinatuki	31
3.4 Ansiosidonnainen päiväraha	33
3.5 Työskentelyn vaikutus etuuteen etuuden aikana	38
3.6 Koronavirusepidemian vaikutus työttömyysetuuksiin	42
4 PALVELUTASOPÄÄTÖS	45
5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS	48
5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus	48
5.2 Kyselyn toteutus ja laatiminen	49
5.3 Tutkimuksen luotettavuus	51
6 KYSELYN TULOKSET	54
6.1 Valinta- ja monivalintakysymysten tulokset	54
6.2 Avoimet kysymykset	67
7 POHDINTA	76
7.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja työvaiheet	76
7.2 Opinnäytetyön keskeiset havainnot	78
7.3 Johtopäätökset	81

7.4 Oma oppiminen	84
LÄHTEET	89
LIITTEET	96

KÄSITTEITÄ

Finlex, valtion säädöstietopankki, on oikeusministeriön omistama oikeudellisen aineiston julkinen ja maksuton Internet-palvelu (Finlex 2020).

HAKA-palokuntarekisteri ja sen tietoihin pohjautuva HAKA-tilastot on SPEK:n ylläpitämä turvallisuusosaamisen hallinnointikanta. HAKA-rekisteriin sopimuspalokunnat voivat syöttää jäsentensä tietoja muun muassa koulutuksista, pätevyyksistä, harjoituksista sekä hälytyksistä. HAKA-rekisterin kautta tapahtuu myös ilmoittautuminen SPEK:n järjestämiin koulutuksiin ja tapahtumiin. (HAKA palokuntarekisteri 2020; Vanhanen 2020.)

Pronto, pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastojärjestelmä. Pronto on sisäministeriön järjestelmä pelastustoimen seurantaan ja kehittämistä sekä onnettomuuden selvittämistä varten. Sisäministeriön pelastusosasto vastaa Pronton yleisestä ohjaamisesta ja kehittämisestä. Pronton aineisto muodostuu alueellisten pelastuslaitosten ylläpitämistä toimenpide- ja resurssirekistereistä. Pronton tekninen ylläpito- ja kehittämisvastuu on Pelastusopistolla. (Pronto 2020.)

SPEK, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK 2020).

SSPL, Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry (SSPL 2020).

TEPA-termipankki on erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma, jota ylläpitää Sanastokeskus TSK ry (TEPA-termipankki 2020).

TYJ, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry on työttömyyskassojen edunvalvonta- ja koulutusjärjestö sekä yhteistoimintaelin. TYJ kehittää työttömyysturvaa ja kassojen toimintaa sekä ylläpitää niiden tietotaitoa. Suomessa toimivat 25 työttömyyskassaa ovat jäseninä TYJ:ssä. (Mikä TYJ 2020.)

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, miten työttömyysetuus vaikuttaa sopimuspalokuntalaiseen, joka saa henkilökohtaisen korvauksen palokuntatoiminnasta. Rajasin aiheeni koskettamaan nimenomaan sopimuspalokuntalaisia, jotka ovat saaneet tai saavat jotakin työttömyysetuutta. Muut tuet ja etuudet rajasin pois opinnäytetyöstäni laajuuden kurissa pitämiseksi, vaikka muitakin työntekoon vuorovaikuttavia tukia on olemassa, esimerkkinä vanhempainvapaa. Tutkimuksessa keskityin tutkimaan työttömyysetuuden vaikutuksia sopimuspalokuntalaiseen lähinnä taloudellisen näkökulman kautta. Tutkimustiedon kerään laitimani kyselyn avulla, jonka toteutan Webropol-sovelluksella.

Aiheesta ei ole tehty aiempia tutkimuksia, joissa käsiteltäisiin työttömyysetuuden vaikutusta sopimuspalokuntalaisten osallistumisaktiivisuuteen. Opinnäytetyön aiheelle keksin idean, koska minulla on omakohtaista kokemusta työttömyysetuuden aikaisesta sopimuspalokuntatoiminnasta ja koin ainakin itse, että työttömyysetuus rajoitti osallistumistani sopimuspalokuntatoimintaan.

Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus on selvittää, kuinka työttömyysetuusaika vaikuttaa osallistumisaktiivisuuteen sopimuspalokuntalaisella, joka saa palokuntatoimintaan osallistumisesta rahallista korvausta. Tutkimuksessa selvitän muun muassa, onko suojaosalla vaikutusta työskentelyn määrään palokuntatoiminnassa ja minkä suuruisen suojaosan sopimuspalokuntalaiset näkevät mielestään sopivana, jotta se helpottaisi palokuntatoimintaan osallistumista. Jätetäänkö korvauksia nostamatta joko palkkana tai työttömyysetuutena? Minkälaiseen palokuntatoimintaan osallistutaan ja mihin taas ei osallistuta pelkästään työttömyysetuuden vuoksi? Lisäksi selvitän vastaajien mielipidettä, olisiko heillä omasta mielestään ollut joskus mahdollisuus vaikuttaa puutteellisiin miehistöresursseihin.

Opinnäytetyön alkuun kokoan perustietoa sopimuspalokunnista, työttömyysetuuksista ja palvelutasopäätöksestä. Sitten käsitelen tutkimuksen tavoitteita ja toteutusta, minkä jälkeen käyn läpi tutkimustuloksia. Opinnäytetyön päätteeksi on oma osio pohdinnalle.

2 SOPIMUSPALOKUNTA

Sopimuspalokunnilla on merkittävä osa pelastustoimen järjestelmässä. Pelastustoimen järjestämistapa johtaa siihen, että sopimuspalokuntajärjestelmällä on huomattavan tärkeä rooli yhteiskunnan turvallisuuden ja pelastustoimen palveluiden kattavan saatavuuden varmistamiseksi koko Suomessa. Sopimuspalokunnat osallistuvat pelastustoimen kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti sammutus- ja pelastustoimintaan ja muodostavat poikkeusoloissa ja väestönsuojelussa tarvittavan reservin. (Sopimuspalokunnat 2020; SSPL 2019, 40.)

Maamme pinta-alasta sopimuspalokunnat hoitavat pelastustoimelle kuuluvia pelastustehtäviä noin 90 % kattavalla alueella, jossa asuu noin 46 % suomalaisista. Tämä alue on enimmäkseen harvaan asuttua seutua, jossa osassa tehtävistä tilannepaikan johtajana toimii sopimuspalokuntalainen. Loput alueet ovat lähinnä suurehkoja kaupunki- tai taajama-alueita, joissa sopimuspalokuntalaiset toimivat pääasiassa ammattipalokuntien tukena ja täydennyksenä sekä päällekkäisten tehtävien sattuessa myös itsenäisesti. (Tietoa Suomen pelastustoi-
mesta 2020.)

Sopimuspalokuntalaiset hoitavat aivan samanlaisia tehtäviä kuin ammattipalokuntalaiset, kuitenkin sopimuspalokunnan henkilöstön ja kaluston kykyjen mukaan. Lisäksi jotkin erikoisemmat ja vaativammat tehtävät, kuten esimerkiksi vesisukellustehtävät, hoitavat pääasiassa ainoastaan ammattipalokunnat. Siitä huolimatta, että tehtävät ovat samanlaisia, sopimuspalokuntalaiset eivät ole viranomaisia. Sopimuspalokuntalaiset voivat hoitaa tehtäviä muuten itsenäisesti, mutta pelastustoiminnan johtamisvastuu on aina pelastusviranomaisella. Kaikkiin hälytystehtäviin, joihin hälytetään sopimuspalokuntalaiset, hälytetään myös johtava pelastusviranomainen, joka on koko onnettomuustilanteen ajan johtamisvastuussa, vaikka hän ei onnettomuuspaikalle saapuisikaan. Tällöin johtava pelastusviranomainen määrää sopimuspalokunnan yksikönjohtajan toimimaan tilannepaikan johtajana. Johtovastuussa oleva pelastusviranomainen voi antaa tarvittaessa sopimuspalokunnalle luvan tehdä toimenpiteitä, joihin vaaditaan pelastusviranomaisen oikeuksia, mikäli onnettomuustehtävästä suoriutuminen sitä vaatii. (Pelastuslaki 379/2011, 34 §; Sisäasiainministeriö 2012, 9–10.)

2.1 Palokuntamallit Suomessa

Suomessa palokunnat muodostuvat vakinaisen henkilöstön muodostamista ammattipalokunnista sekä vapaaehtoisen ja sivutoimisen henkilöstön muodostamista sopimuspalokunnista. SSPL:n mukaan Suomessa on 112 ammattipalokuntaa ja ammattihenkilöstöä on noin 4000 henkilöä. Osalla ammattipaloasemista on jatkuva ympärivuorokautinen minuutin lähtövalmius, eli paloasemilla on miehitys vuoden jokaisena päivänä 24 tuntia vuorokaudessa. Joillakin paloasemilla asemat voi olla miehitettynä vakinaisella henkilökunnalla ainoastaan arkisin päiväsaikaan ja muu aika turvataan esimerkiksi varallaolojärjestelmällä, johon voi osallistua vakinaista tai sopimuspalokuntahenkilöstöä. Lähestulkoon kaikilla paloasemilla vakinaisen henkilökunnan lisäksi toimintaa ja vahvuutta täydentävät sopimuspalokuntalaiset. (Kujala 2010, 134–135; SSPL 2015, 6 ja 8; SSPL 2019, 17.)

Aluepelastuslaitoksilla on tehtyinä palokuntasopimuksia alueen vapaaehtoisten palokuntayhdistysten, työpaikkapalokuntien tai suorina henkilökohtaisina työsopimuksina. Palokuntasopimus määrittää muun muassa sopimuspalokuntien korvaukset, ehdot ja velvollisuudet pelastuslaitosalueen säädösten mukaisten palokunnan toimialaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta ja työnantajan eli pelastuslaitoksen vastuut ja velvollisuudet. (SSPL 2019, 6.)

Sopimuspalokuntatoimintaan kuuluu muun muassa hälytystehtävien hoitaminen, tietojen, taitojen, osaamisen ja kykyjen kehittäminen ja ylläpitäminen esimerkiksi kurssien, koulutusten, harjoitusten ja testien avulla. Sopimuspalokuntalaiset ovat sammutus- ja pelastustoiminnan lisäksi mukana tarjoamassa muun muassa turvallisuuteen liittyvää neuvontaa, valistusta, koulutusta ja turvallisuusviestintää. Sopimuspalokuntien vastuulla voi lisäksi olla esimerkiksi nuoriso-osastotoiminnan järjestäminen. (Hälytystoiminta 2020; Palokuntatoiminta 2020; SSPL 2015, 20; SSPL 2019, 32; SSPL 2014, 18.)

VPK eli vapaaehtoinen palokunta on palokuntatoimintaa varten perustettu yhdistys, jossa voi olla useita alaosastoja muun muassa nuoriso-, nais- ja hälytysosasto. VPK on voinut tehdä alueen pelastuslaitoksen kanssa palokuntasopimuksen, jolloin VPK-yhdistys ottaa hoitaakseen alueen pelastustoimelle kuuluvat tehtävät, jotka sille ohjataan. Vapaaehtoiset palokuntalaiset hälytetään töihin tarpeen vaatiessa ja osallistuminen toimintaan on täysin vapaaehtoista, mutta VPK-yhdistyksellä on yleensä sopimuksen mukainen velvoite saada riittävä

henkilöstö ja kalusto liikkeelle tietyn ajan kuluessa onnettomuuden sattuessa. Lisäksi jos VPK-yhdistys on tehnyt pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen varallaolon tekemisestä ja sopimuspalokuntalainen tekee varallaoloa hälytyksen sattuessa, on hänellä tällöin velvollisuus osallistua hälytyksiin palokuntasopimuksen mukaisesti. (Palokuntatoiminta 2020; SSPL 2015, 22; SSPL 2019, 6 ja 17; Peurala 2020.)

Pelastuslaitos maksaa VPK-yhdistykselle korvauksen sopimuksen mukaisesti. Pelastuslaitos voi olla sijaismaksajana sopimuspalokunnan henkilöstölle VPK-yhdistyksen puolesta tai VPK-yhdistys voi maksaa itse palokuntalaisilleen korvauksen toimintaan osallistumisesta tai sopimuspalokuntalaisen osallistuminen voi olla täysin vapaaehtoista ilman henkilökohtaisesti saatavaa korvausta. (Kujala 2010, 135; SSPL 2019, 6; Peurala 2020.)

HSPK eli henkilökohtaisen sopimuksen sopimuspalokunta muodostuu joukosta henkilöitä, jotka ovat tehneet henkilökohtaisen sopimuksen suoraan pelastuslaitoksen kanssa. Henkilökohtaisen sopimuksen tehneillä sopimuspalokuntalaisilla voi olla oma palomiesyhdistys vapaaehtoistoimintaa ja virkistätymistoimintaa varten. Lisäksi palomiesyhdistyksellä voi olla alaosastotoimintana muun muassa nuoriso-osasto, naisosasto ja niin edelleen. HSPK toiminta on lähestulkoon samanlaista kuin VPK-toiminta, mutta se eroaa siten, että HSPK-toiminnassa mukana olevat ovat suorassa henkilökohtaisessa työsuhteessa pelastuslaitoksen kanssa ja saavat henkilökohtaisen korvauksen tehdystä työstä suoraan pelastuslaitokselta. Onnettomuuden sattuessa palokuntalaiset hälytetään tarvittaessa tehtävälle kuten myös VPK-toiminnassa ja hälytyksiin kuten muuhunkin palokuntatoimintaan osallistuminen on vapaaehtoista. Poikkeuksena kuitenkin tilanne, jos henkilö tekee vapaaehtoista varallaoloa, jolloin hän sitoutuu osallistumaan hälytystehtäville palokuntasopimuksen mukaisesti. (Kujala 2010, 135; SSPL 2015, 22; SSPL 2019, 5–6 ja 17; Peurala 2020.)

PVVK eli puolivakinainen palokunta muodostuu osa joukosta vakinaista henkilökuntaa ja osa joukosta sopimuspalokuntalaisia. Puolivakinainen palokunta on käsitteenä jo vanhentunut, mutta silti sitä vielä tapaa joissakin yhteyksissä. Nykyisin käytetään enää käsitteitä ammattipalokunta ja sopimuspalokunta. Ne voivat kuitenkin toimia yhteen sulautuneena samalla paloasemalla käyttäen samaa kalustoa. (TEPA: *Puolivakinainen palokunta* 2020; SSPL 2019, 15–16.)

TPK eli työpaikkapalokunta on esimerkiksi teollisuuspalokunta, laitospalokunta, sotilaspalokunta ja lentoaseman palokunta. Ne ovat pääsääntöisesti tarkoitettu työpaikan omia sammutus- ja pelastustehtäviä varten, joita työpaikan oma henkilöstö hoitaa omalla kalustollaan. Työpaikkapalokunta voi olla myös sopimuspalokunta, jos se on tehnyt sopimuksen pelastuslaitoksen kanssa. Tällöin se voi tarvittaessa hoitaa onnettomuustehtäviä myös työpaikan ulkopuolisella alueella sopimuksen mukaisesti. Työpaikkapalokuntalaiset ovat työpaikan palkkalistoilla ja saavat palkan lähtökohtaisesti suoraan työnantajaltaan. (Kujala 2010, 135; SSPL 2019, 5; Peurala 2020.)

Sopimuspalokunnat luokitellaan lisäksi niiden tehtävien mukaan, jotka ovat valmius- täydennys-, tuki-, reservi- ja muu palokunta. Valmiuspalokunta on oman vaikutusalueensa ainoa palokunta tai osallistuu pääsääntöisesti kaikkiin alueensa hälytystehtäviin. Tarkistus- ja varmistustehtävät voi tällöin hoitaa esimerkiksi alueen viranomais- tai vastaavapäivystäjä. Vaikutusalueena toimii alue, jossa palokunta pääsääntöisesti osallistuu hälytystehtäviin. (SSPL 2015, 23.)

Täydennyspalokunta täydentää valmiuspalokuntaa ja hälytetään pääosaan vaikutusalueensa kiireellisistä tehtävistä. Tukipalokunta hälytetään pääsääntöisesti valmius- ja täydennyspalokuntia tukeviin tehtäviin. Tukipalokunnan pitää kuitenkin kyetä itsenäisesti hoitamaan tavanomainen sammutus- ja pelastustehtävä. Tukipalokunta on myös tiettyyn tehtävään erikoistunut palokunta, vaikka sillä ei olisi valmiuksia tavanomaisten palokunnan tehtävien hoitoon. (SSPL 2015, 23.)

Reservipalokunta täydentää muita palokuntia ja hälytetään lähinnä suurpaloihin, muihin laajoihin onnettomuuksiin tai kiireettömiin tehtäviin. Muun palokunnan toiminta on painottunut muuhun kuin hälytystehtäviin valmistautumiseen tai palokunta ei täytä palokunnalle asetettuja valtakunnallisia tai alueellisia vaatimuksia. Sen ensimmäisen pelastusyksikön lähtöaikaa tai vahvuutta ei ole määritelty. (SSPL 2015, 23.)

Sopimuspalokunnan sisällä voi lisäksi olla omat osastonsa, joita ovat muun muassa hälytys-, nuoriso-, nais-, veteraani-, tuki- ja muu palokuntaosasto sekä soittokunta. Hälytysosasto koostuu palokuntalaisista, jotka osallistuvat mukaan pelastustoimintaan. Hälytysosastotoi-

minta sisältää muun muassa hälytystehtäviin osallistumista ja pelastustoiminnan harjoittelamista. Hälytysosastossa toimimiseen vaaditaan täysi-ikä, riittävän hyvä terveydentila ja toimintaan edellytettävä koulutus. Vaatimuksista käsitellään lisää luvussa 4.4 Sopimuspalokuntatyöskentelyn vaatimukset. (Hälytystoiminta 2020.)

Nuoriso-osastoissa alaikäisille tarjotaan mahdollisuuksia oppia hyödyllisiä taitoja, joita palokuntatoiminnassa tarvitaan ja joita voi hyödyntää myös tavan arjessa. Nuoriso-osastotoiminta on yhdessä tekemistä, ja nuoriso-osastolaisille on tarjolla oman palokunnan tarjoaman toiminnan lisäksi erilaisia leirejä. Nuoriso-osastolaisille annetaan valmiuksia ja herätetään mielenkiintoa, jotta heillä on mahdollisuus myöhemmin täysi-ikäiseksi tultuaan liittyä hälytysosastoon tai lähteä opiskelemaan pelastusalan ammattilaiseksi. (Palokuntanuoret 2020; SSPL 2019, 25.)

Naisia on palokunnassa kaikissa osastoissa ja heillä on mahdollisuus osallistua kaikkeen palokuntatoimintaan. Lisäksi palokunnissa on palokuntanaisosastoja, joihin voi osallistua niimestään huolimatta kaikki 16 vuotta täyttäneet sukupuoleen katsomatta, siihen osallistuminen ei vaadi muuta kuin halua osallistua. Naisosastotoiminta on myös yhdessä oloa ja tekemistä sekä monipuolista ja hyödyllistä harrastamista ja turvallisuustaitojen oppimista. Naisosastotoiminta on muuta palokuntatoimintaa tukevaa toimintaa ja naisosaston henkilöt voivat esimerkiksi tarjota muonitusta tai muuta huoltoa leireillä ja hälytystoiminnan yhteydessä. Palokuntanaiset voivat lisäksi tarjota muun muassa koulutuspalveluita, valistusta ja turvallisuusviestintää. (Palokuntanaiset 2020.)

Palokuntaveteraaniosastoissa vaalitaan perinteitä ja jaetaan tietoa, taitoa ja kokemuksia nuoremalle sukupolvelle. Veteraaniosastojen toiminta on muuta palokuntatoimintaa tukevaa toimintaa, talkootyötä, varainhankintaa ja ennen kaikkea yhdessä tekemistä. Veteraaniosastolaiset ovat palokuntatoiminnassa edelleen mukana olevia, mutta hälytystoiminnasta poistautuneita henkilöitä. (Palokuntaveteraanit 2020.)

2.2 Sopimuspalokuntien ja sopimuspalokuntalaisten määrä Suomessa

SPEK:n 26.8.2020 päivitetyn tilaston mukaan Suomessa on 696 sopimuspalokuntaa, joista 477 VPK-sopimuspalokuntaa, 200 PVPK-sopimuspalokuntaa ja 19 työpaikkasopimuspalokuntaa. Ensivastetehtävien hoitamisesta sopimuksen on tehnyt 382 sopimuspalokuntaa. Lisäksi Länsi-Uudellamaalla on 4 meripelastusseuraa. Sopimuspalokuntien määrää ilmenee taulukosta 1.

Taulukko 1. Sopimuspalokunnat Suomessa, päivitetty 26.8.2020 (Jaatinen 2020).

SOPIMUSPALOKUNNAT SUOMESSA					26.8.2020			
PELASTUSLAITOS	VPK-sopimuspalokunta	PVPK-sopimuspalokunta	Työpaikkasopimuspalokunta	Edelliset YHTEENSÄ	Valmiuspalokunnat	EVY-tehtäviä tekevät		Meripelastusseura
1. Helsinki	15	0	1	16	0	0		0
2. Länsi-Uusimaa	40	2	1	43	19	17		4
3. Keski-Uusimaa	28	0	2	30	0	3		0
4. Itä-Uusimaa	25	5	0	30	23	8		0
5. Varsinais-Suomi	64	5	0	69	53	16		0
6. Kanta-Häme	22	6	2	30	20	20		0
7. Päijät-Häme	18	2	0	20	7	7		0
8. Kymenlaakso	29	1	5	35	19	18		0
9. Etelä-Karjala	21	4	2	27	13	14		0
10. Etelä-Savo	13	18	0	31	20	21		0
11. Keski-Suomi	19	22	0	41	36	41		0
12. Pirkanmaa	48	7	2	57	39	28		0
13. Satakunta	49	0	0	49	45	32		0
14. Etelä-Pohjanmaa	6	23	0	29	29	29		0
15. Pohjanmaa	14	21	0	35	21	0		0
16. Keski-Pohjanmaa	8	9	0	17	15	15		0
17. Pohjois-Savo	2	26	3	31	23	31		0
18. Pohjois-Karjala	5	20	1	26	19	17		0
19. Jokilaaksot	12	11	0	23	23	23		0
20. Kainuu	2	7	0	9	7	8		0
21. Oulu-Koillismaa	6	11	0	17	15	11		0
22. Lappi	31	0	0	31	21	23		0
YHTEENSÄ	477	200	19	696	467	382		4

7.10.2020 päivitetyn HAKA-tilaston mukaan Suomessa on kaiken kaikkiaan 41 926 palokuntalaista, kun otetaan kaikki palokuntaosastot huomioon. Hälytysosastoon kuuluvia sopimuspalokuntalaisia on 15 293. Hälytysosaston lisäksi palokuntalaisia on naisosastossa 3 657, nuoriso-osastossa 11 551, varhaisnuoriso-osastossa 992, järjestö-/tuki-/veteraani-osastossa 3 617, soittokunnassa 168 ja näiden lisäksi muussa palokuntatoiminnassa mukana olevia on 6 648 henkilöä. (HAKA-tilastot: Palokunnat 2020.)

Naisten osuus kaikista palokuntalaisista on 23,44 % eli 9 826 henkilöä, joista hälytysosastossa mukana olevia naisia on 1 711. Järjestö-/tuki-/veteraaniosastossa naisia on 671, naisosastossa 3 336, nuoriso-osastossa 2 612, varhaisnuoriso-osastossa 218 ja soittokunnassa 30 naista. (HAKA-tilastot: Palokunnat 2020.)

2.3 Sopimuspalokuntien tehtävämäärät

SSPL:n mukaan sopimuspalokuntalaiset ovat mukana päivittäin 140–190 tehtävällä ja vuositasolla noin 60 %:ssa pelastustoimen hälytystehtävistä. Vuonna 2016 hälytystehtävälle lähti paloauto sopimuspalokunnan asemalta 74 827 kertaa. Sen sijaan SPEK:n mukaan sopimuspalokuntalaiset osallistuvat noin puoleen pelastustoimen kaikista tehtävistä ja tehtävämäärä sopimuspalokunnilla on vuodessa noin 70 000 kappaletta. (Palokuntatoiminta 2020; Tietoa Suomen pelastustoimesta 2020.)

Sopimuspalokuntien tarkkaa tehtävämäärää on hankala määrittää, koska tehtävämäärät saadaan selville Prontoista, johon kaikki pelastustoimen tehtävät kirjataan ja tilastoidaan. Ongelmana on se, ettei Pronto erittele, osallistuuko tehtäville ammattipalokuntalaisia vai sopimuspalokuntalaisia, jos tehtävälle osallistuu henkilöitä paloasemalta, josta löytyy molempaa palokuntamuotoa. Tilastoja voidaan tarkastella suurpiirteisesti siten, että tarkastellaan esimerkiksi, kuinka monelle tehtävälle on osallistunut henkilöitä paloasemalta, jossa sopimuspalokuntalaisia on. Tässäkin on se ongelma, että sopimuspalokuntalaisia löytyy lähes jokaiselta paloasemalta. Kuitenkin sopimuspalokuntalaiset hoitavat ja osallistuvat enemmän tehtäville sellaisilla asemilla, jossa ei ole ammattipalokuntaa ollenkaan tai vakinainen henkilöstö miehittää paloasemaa vaan arkisin päiväsaikaan.

Yritin ensiksi selvittää Prontoista, kuinka paljon sopimuspalokunnilla on vuosittain tehtäviä. Sitten olin puhelimitse yhteydessä SSPL:n toiminnanjohtaja Ari Maskoseen ja järjestöpäällikkö Aleks Peuralaan tiedustellakseni, mihin perustuu SSPL:n määrittämä sopimuspalokuntien tehtävämäärä. He vastasivat saaneensa tilastot Pelastusopiston tekeminä Prontoista, mutta myönsivät, että tarkka sopimuspalokuntien tehtävämäärä on todella hankala määrittää, koska Prontoista tai mistään muualtakaan ei saa sopimuspalokuntien tehtävälukumäärää suoraan.

Tehtävämäärätilastot haetaan Prontoista, mutta tuloksiin vaikuttaa kuitenkin se, millä kriteereillä tuloksia on haettu. Prontoista on mahdollista tällä hetkellä selvittää sopimuspalokuntien tehtävämäärää ilman virhemarginaalia ja tulkinnanvaraa. Voidaan vaan suurin piirtein arvioida, kuinka paljon sopimuspalokunnilla voi tehtäviä olla. Maskonen ja Peurala tekivät varovaisen arvion, että sopimuspalokuntien tehtävämäärä kaikista pelastustoimen tehtävistä on arviolta noin 40–50 %.

Kun tarkastelin Pronto-tilastoja vuosilta 2015–2019, pelastustoimella on ollut yhteensä tänä viiden vuoden ajanjaksona 538 226 tehtävää, kun mukaan huomioidaan myös tehtäväselosteet eli pelastusyksikön omatoimisesti suorittamat tehtävät, jotka eivät tule pelastustoimelle hätäkeskuksen antaman hälytyksen kautta. Näin ollen tämän viiden vuoden ajanjakson vuosittainen hälytysten keskiarvo on 107 645 tehtävää vuodessa tarkastelujakson pienimmän vuosittaisen hälytysmäärän ollessa 101 606 tehtävää vuonna 2015 ja suurimman määrän ollessa 114 935 tehtävää vuonna 2018. Tilastot selviävät taulukosta 2.

Taulukko 2. Pelastustoimen tehtävät vuosittain aikavälillä 2015–2019 (Pronto 2020).

Pelastusopisto Pietikäinen Jari/3.12.2020		Pelastustoimen tehtävät vuosittain					
Kuukausi	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä	
Tammikuu	8 355	10 598	8 441	8 672	10 081	46 147	
Helmikuu	6 502	6 953	7 435	8 080	8 064	37 034	
Maaliskuu	7 244	6 974	8 185	8 319	7 811	38 533	
Huhtikuu	8 547	7 380	7 772	8 133	8 837	40 669	
Toukokuu	8 890	9 176	9 441	10 784	9 879	48 170	
Kesäkuu	9 203	10 224	9 912	12 924	10 847	53 110	
Heinäkuu	8 661	9 906	9 842	12 376	10 343	51 128	
Elokuu	9 168	11 790	10 719	11 051	10 030	52 758	
Syyskuu	8 123	8 342	8 299	10 290	8 423	43 477	
Lokakuu	9 860	7 778	8 463	8 265	8 288	42 654	
Marraskuu	8 238	8 007	8 022	7 573	8 338	40 178	
Joulukuu	8 815	8 515	9 588	8 468	8 982	44 368	
Yhteensä	101 606	105 643	106 119	114 935	109 923	538 226	

Tilaston ohje

Vuosi = Ilmoitusajan vuosi.

Kuukausi = Ilmoitusajan kuukausi.

Käytetyt poimintaehdot

Vuosi = 2019, 2018, 2017, 2016, 2015

Onnettomuus-/tehtäväselosteet = Onnettomuusselosteet, Tehtäväselosteet

Onnettomuusselosteiden liitteet (yt-selosteet) = Ei

Selosteiden vanhat versiot = Ei

Seuraavaksi tarkastelin samalta ajanjaksolta Prontoista pelastustoimen tehtäviä vuosittain palokuntamuodon perusteella, minkä mukaan sopimuspalokunta on ollut pelastustoimen tehtävällä tarkastellulla ajanjaksolla kaikkiaan 128 954 kertaa, eli vuosittainen tehtäväkeskiarvo on ollut 25 790 per vuosi. Alimmillaan tehtäviä on ollut 24 168 vuonna 2015 ja enimmillään

27 934 tehtävää vuonna 2018. Tämä ei kuitenkaan anna lähellekään oikeaa kuvaa kaikista tehtävistä, joihin on osallistunut sopimuspalokuntalaisia, koska niin sanotussa puolivakinai- sessapalokunnassa, josta löytyy sekä ammattipalokuntalaisia että sopimuspalokuntalaisia, sopimuspalokuntahenkilöstö kuuluu Prontoon mukaan palokuntamuotoon ”alueen palo- kunta”, eikä näin ollen näy sopimuspalokuntatilastoissa. Tilastot selviävät taulukosta 3.

Taulukko 3. Pelastustoimen tehtävät vuosittain palokuntamuodon mukaan aikavälillä 2015–2019 (Pronto 2020).

Pelastusopisto Pietikäinen Jari/3.12.2020		Pelastustoimen tehtävät vuosittain					
Palokuntamuoto	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä	
Alueen palokunta	87 707	92 456	92 685	101 973	101 212	476 033	
Sopimuspalokunta	24 168	25 071	25 736	27 934	26 045	128 954	
Tehdas-/laitospalokunta	2 047	2 036	2 378	2 614	2 764	11 839	
Muu kuin pelastuslaitoksen asema	11 892	12 818	12 528	10 661	6 938	54 837	
Muu	11 695	13 336	14 373	14 657	9 691	63 752	
Tietoa ei ole kysytty	16 042	15 768	14 737	16 317	11 308	74 172	
Yhteensä	153 551	161 485	162 437	174 156	157 958	809 587	

Tilaston ohje

Palokuntamuoto = Tehtävään osallistuneen asemapaikan palokuntamuoto.
Huomaa! Tehtävien lukumäärät tarkoittavat tehtäviä, joihin ko. palokuntamuoto on osallistunut. Samaan tehtävään voi osallistua useita palokuntamuotoja, joten sama tehtävä voi esiintyä tilastossa useita kertoja.
Vuosi = Ilmoitusajan vuosi.

Käytetyt poimintaehdot

Vuosi = 2019, 2018, 2017, 2016, 2015
Onnettomuus-/tehtäväselosteet = Onnettomuusselosteet, Tehtäväselosteet
Onnettomuusselosteen liitteet (yt-selosteet) = Ei
Selosteiden vanhat versiot = Ei

Seuraavaksi tarkastelin Pronto-tilastoja asemapaikan lähtöaikatavoitteiden mukaan. Ympä- rivuorokautisessa valmiudessa olevilla ammattipaloasemilla on minuutin lähtövalmius. So- pimuspalokunnilla tavoitelähtöajat ovat vähintään viisi minuuttia, joten poistin nollan ja yh- den minuutin tavoitelähtöajat hakukriteereistä, jolloin jäljelle jäi muut tavoitelähtöajat. Näillä hakuehdoilla pelastustoimella oli yhteensä 223 926 tehtävää tarkasteluaikavälillä 2015–2019, keskiarvon ollessa 44 785 tehtävää vuodessa. Enimmillään tehtäviä oli 48 241 vuonna 2018 ja vähimmillään 42 812 vuonna 2015. Tilastot selviävät taulukosta 4.

Tarkastelujaksolla 2015–2019 tavoitelähtöaikojen perusteella saatu tehtävien vuosittainen keskiarvo on 41,6 % kaikista pelastustoimen saman ajanjakson tehtävien vuosittaisesta kes- kiarvosta. Tämä on todennäköisesti lähempänä oikeaa tehtävämäärää, johon sopimuspalo- kuntalaiset vuosittain osallistuvat. Tässäkin tapauksessa jää vielä tulkintaa ja virhemarginaa- lia, koska kaikkia muuttujia ei voi ottaa huomioon. Esimerkiksi voi olla, että puolivakinai- sella paloasemalla pelkästään vakinainen henkilökunta osallistuu tehtävälle, vaikka hälytys tulisi myös sopimuspalokuntalaisille, jotka muutoin miehittäisivät samaa pelastusyksikköä

yhdessä vakinaisen henkilökunnan kanssa. Voi myös olla, että sopimuspalokuntalaiset osallistuvat hälytystehtävälle, vaikka lähtevät samalta paloasemalta, jossa on ympärivuorokautinen ammattipalokunta ja minuutin tavoitelähtöaika.

Viimeiseksi tarkastelin Pronto-tilastoja palokuntamuodon ja tavoitelähtöaikojen mukaan. Palokuntamuoto ja tavoitelähtöaikakriteereillä sopimuspalokunnan tehtävämäärä väheni 128 954 tehtävästä 118 610 tehtävään verrattuna palokuntamuototilastoon ilman tavoitelähtöaikaa. Sopimuspalokuntien tehtävämäärä pysyi 118 610 tehtävässä, vaikka asemapaikan lähtöaikatavoitteeseen lisäsi kriteerin nolla. Tämä vähentyminen johtunee siitä, että myös ympärivuorokautisesti miehitetyillä minuutin tavoitelähtöajalla olevilla ammattipaloasemilla saattaa olla myös sopimuspalokuntaosasto, joka hälytetään tarvittaessa tueksi ja täydennykseksi. Jos tämä tavoitelähtöaikakriteerillä tullut 10 344 tehtävän vajuus sopimuspalokuntien tehtävämäärässä otetaan huomioon ja lisätään taulukon 4 lähtöaikatavoitteiden mukaan saatuun kaikkiin tehtävämääriin eli 223 926 tehtävään, nousee sopimuspalokuntien osallistumisprosentti 43,5 %:iin kaikista pelastustoimen tehtävistä. Vuosittaiset tehtävät palokuntamuodon mukaan, lähtöaikatavoitekriteereillä ilmenee taulukosta 5.

Taulukko 4. Pelastustoimen tehtävät vuosittain tavoitelähtöaikojen mukaan aikavälillä 2015–2019 (Pronto 2020).

Pelastusopisto Pietikäinen Jari/3.12.2020		Pelastustoimen tehtävät vuosittain						
Kuukausi	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä		
Tammikuu	3 529	4 123	3 308	3 563	4 337	18 860		
Helmikuu	2 773	2 833	2 996	3 073	3 380	15 055		
Maaliskuu	2 947	2 929	3 328	3 355	3 229	15 788		
Huhtikuu	3 711	3 031	3 220	3 312	3 808	17 082		
Toukokuu	3 829	3 786	3 901	4 544	4 249	20 309		
Kesäkuu	4 038	4 427	4 140	5 924	4 692	23 221		
Heinäkuu	3 679	4 117	4 085	5 469	4 594	21 944		
Elokuu	3 727	5 228	4 180	4 922	4 088	22 145		
Syyskuu	3 212	3 314	3 285	4 445	3 337	17 593		
Lokakuu	4 284	3 058	3 304	3 224	3 369	17 239		
Marraskuu	3 400	3 178	3 187	2 938	3 386	16 089		
Joulukuu	3 683	3 579	4 030	3 472	3 837	18 601		
Yhteensä	42 812	43 603	42 964	48 241	46 306	223 926		

Tilaston ohje

Vuosi = Ilmoitusajan vuosi.

Kuukausi = Ilmoitusajan kuukausi.

Käytetyt poimintaehdot

Vuosi = 2019, 2018, 2017, 2016, 2015

Asemapaikan lähtöaikatavoite (min) = 5, 8, 10, 12, 15, 20, 30

Onnettomuus-/tehtäväselosteet = Onnettomuusselosteet, Tehtäväselosteet

Onnettomuusselosteiden liitteet (yt-selosteet) = Ei

Selosteiden vanhat versiot = Ei

Taulukko 5. Pelastustoimen tehtävät vuosittain palokuntamuodon ja tavoitelähtöaikojen mukaan aikavälillä 2015–2019 (Pronto 2020).

Pelastusopisto Pietikäinen Jari/3.12.2020		Pelastustoimen tehtävät vuosittain					pronto
Palokuntamuoto	2015	2016	2017	2018	2019	Yhteensä	
Alueen palokunta	21 963	22 008	21 257	24 825	24 441	114 494	
Sopimuspalokunta	22 393	23 276	23 270	25 519	24 152	118 610	
Tehdas-/laitospalokunta	274	322	363	466	477	1 902	
Muu kuin pelastuslaitoksen asema	9	5	5	3	13	35	
Muu	423	438	422	506	534	2 323	
Yhteensä	45 062	46 049	45 317	51 319	49 617	237 364	

Tilaston ohje

Palokuntamuoto = Tehtävään osallistuneen asemapaikan palokuntamuoto.
Huomaa! Tehtävien lukumäärät tarkoittavat tehtäviä, joihin ko. palokuntamuoto on osallistunut. Samaan tehtävään voi osallistua useita palokuntamuotoja, joten sama tehtävä voi esiintyä tilastossa useita kertoja.
Vuosi = Ilmoitusajan vuosi.

Käytetyt poimintaehdot

Vuosi = 2019, 2018, 2017, 2016, 2015

Asemapaikan lähtöaikatavoite (min) = 5, 8, 10, 12, 15, 20, 30

Onnettomuus-/tehtäväselosteet = Onnettomuusselosteet, Tehtäväselosteet

Onnettomuusselosteiden liitteet (yt-selosteet) = Ei

Selosteiden vanhat versiot = Ei

2.4 Sopimuspalokuntatyöskentelyn vaatimukset

Sopimuspalokuntatoiminta ei itsessään vielä aseta vaatimuksia toimintaan osallistumiselle. Vaatimukset sopimuspalokuntatoiminnassa astuvat voimaan siinä tapauksessa, jos henkilö osallistuu pelastustoimen tehtäviin ja siihen liittyviin harjoituksiin.

Työturvallisuuden takia savusukellusta tai muuta vastaavaa raskasta työtä tekevän sopimuspalokuntalaisen on käytävä säännöllisesti työterveystarkastuksissa ja saatava lääkärin lausunto kelpoisuudestaan savusukellustehtäviin. Lisäksi sopimuspalokuntaan kuuluvan pelastustoimintaan osallistuvan työturvallisuuteen sovelletaan työturvallisuuslakia. (Pelastuslaki 379/2011, 53 § ja 54 §; Sisäasiainministeriö 2007, 5–6.)

Pelastuslain 379/2011, 57 § pykälän mukaan:

”Pelastustoimintaan osallistuvalla sivutoimiselta sekä sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalta henkilöltä vaaditaan Pelastusopiston opetussuunnitelman mukainen koulutus.”

Pelastustoimintaan mukaan haluavien täytyy suorittaa ensiksi sopimushenkilöstölle laaditut kurssit. Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmän vastuu on 1.1.2019 lähtien Pelastusopis-

tolla, joka laatii koulutusmateriaalit, opetussuunnitelmat ja järjestää kouluttajien koulutuksen. Käytännön koulutuksen sopimushenkilöstön osalta järjestävät SPEK ja alueelliset pelastusliitot. Siirtymävaiheessa järjestelyiden ja osaamiskokonaisuuksien osalta edetään rinnakkain vanhan opetussuunnitelman kanssa vuosina 2019–2022. SPEK:n kouluttamilla kurssinjohtajilla on oikeus toimia vastaavina kouluttajina, kun he ovat ilmoittautuneet Pelastusopiston vastaavan kouluttajan rekisteriin. Kurssinjohtajan tuli suorittaa vastaavan kouluttajan koulutus vuoden 2020 loppuun mennessä. SPEK ylläpitää kurssiaineistoa ja oppimisympäristöä, kunnes Pelastusopiston tuottamien kurssien aineisto ja siihen liittyvä kurssi-kohtainen koulutus ovat valmiit. Pelastusopiston kurssiaineisto otetaan käyttöön kurseilla viimeistään aineiston valmistumisvuotta seuraavana vuotena. (Pelastushenkilöstön koulutus 2020; Pelastusopisto 2020.)

Uuden opetussuunnitelman mukainen pelastustoiminnan peruskurssi, joka aikaisemmin tunnettiin sammutustyönkursseina, on ensimmäinen kurssi, jonka sopimuspalokuntalaiset voivat suorittaa. Kurssille pääsyn edellytyksenä on 16 vuoden ikä ja terveystarkastuksen läpäiseminen. Lisäksi henkilön täytyy kyetä käyttämään paineilmahengityslaitetta, hänellä ei saa olla ahtaan paikan, korkean paikan tai pimeän kammoa. (Pelastusopisto 2020, 34.)

Pelastustoiminnan peruskurssin jälkeen toinen perustaitoja antava kurssi on savusukelluskurssi. Kurssille pääsyn edellytyksenä on 18 vuoden ikä, hyväksytysti suoritettu pelastustoiminnan peruskurssi ja terveydentilan ja toimintakyvyn on täytettävä vaativien pelastustehtävien edellyttämä kelpoisuus. Lisäksi täytyy osata käyttää paineilmahengityslaitetta sekä huoltaa ja tarkastaa se käytön jälkeen. Henkilön täytyy myös pystyä työskentelemään pimeässä, korkealla ja suljetussa ahtaassa tilassa. (Pelastusopisto 2020, 39.)

Näiden kahden niin sanotun peruskurssin jälkeen sopimuspalokuntalaisella on mahdollisuus täydentää osaamistaan muilla jatkokursseilla. Sopimushenkilöstön pelastustoiminnan koulutusjärjestelmän voi nähdä kuvasta 1.

Kuva 1. Pelastustoimintaan osallistuvan sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä (Pelastusopisto 2019, 10).

Pelastustoimen tehtävät voidaan jakaa neljään tasoon, jotka ovat vaativat tehtävät, savusukellusta edellyttävät perustehtävät, perustehtävät ja muut pelastustoimen tehtävät. Vaativiin tehtäviin kykenevät pystyvät tekemään kaikkia pelastustoimen tehtäviä fyysisen toimintakyvyn ja terveydentilan osalta. Vaativia tehtäviä ovat muun muassa pitkäkestoiset tai hankalaan paikkaan kohdistuvat savusukellustehtävät, kemikaalisukellus- tai vesipelastustehtävät. Savusukellusta edellyttäviin perustehtäviin kykenevät pystyvät tekemään muita paitsi vaativia tehtäviä, joita ovat esimerkiksi tavanomaiset savusukellus- ja raivaustehtävät. Muut perustehtävät saattavat sisältää paineilmalaitteiden käyttöä ulkotiloissa, mutta ei rajatuissa, savusukellusta vaativissa tiloissa. Tällaisia tehtäviä ovat muun muassa liikennevälinepalon sammuttaminen, liikenneonnettomuudet, maastopalot, ihmisten-/eläinten pelastustehtävät ja myrskyonnettomustehtävät. Muihin pelastustoimintehtäviin kykenevät osallistuvat vain sellaisiin tehtäviin, joissa ei tarvitse suojautua paineilmahengityslaitteella. Tällaisia tehtäviä

ovat muun muassa pelastusajoneuvon kuljettaminen, neuvonta- ja valistustehtävät sekä johtamistehtävät. (Sisäministeriö 2016, 8–9.)

Pelastustoimintaan osallistuvan terveydentilan tulee olla työn vaatimuksiin nähden riittävä. Pelastustoimintaan osallistuvan tulee pystyä suoriutumaan tehtävistään vaarantamatta omaa tai muiden terveydentilaa tai turvallisuutta. Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön terveydentilaa seurataan alkutarkastusten ja määräaikaistarkastusten avulla. Alkutarkastus tehdään ennen koulutukseen osallistumista. Alkutarkastuksen terveystarkastusosio sisältää esitietohaastattelun, klinisen lääkärintarkastuksen ja lääkärintarkastuksen yhteydessä tarpeelliseksi katsottavat lisätutkimukset. Terveydentilan arviointi tehdään terveystarkastusten yhteydessä, ja samalla työterveyslääkäri päättää siitä, onko terveydentila riittävä vaativiin tehtäviin, savusukellusta edellyttäviin perustehtäviin, perustehtäviin tai muihin pelastustoimen tehtäviin. (Sisäasiainministeriö 2007, 5–6; Sisäministeriö 2016, 9–10.)

Pelastuslaitoksen ja sopimuspalokunnan henkilöstöön kuuluvan pelastustoimintaan osallistuvan henkilön tulee ylläpitää tehtäviensä edellyttämiä perustaitoja ja kuntoa. Pelastussukellus on työturvallisuuslain 11 §:ssä mainittua erityistä vaaraa aiheuttavaa työtä, jossa on tapaturman tai sairastumisen vaara. Tällaista työtä saa tehdä vain siihen pätevä ja henkilökohtaisten edellytystensä puolesta työhön soveltuva työntekijä. Turvallinen pelastussukellus edellyttää tekijän erityistä kelpoisuutta, joka muodostuu terveydentilaan, toimintakykyyn, koulutukseen ja harjoitteluun liittyvistä vaatimuksista. (Pelastuslaki 379/2011, 53 §; Sisäasiainministeriö 2007, 5.)

Fyysinen toimintakyky arvioidaan FireFit-indeksin avulla, joka koostuu polkupyöräergometritestistä ja lihaskuntotestistä. Lisäksi toimintakykyä testataan niin sanotun Oulun mallin savusukellustestiradan avulla, joka tehdään yhtenä vuosittaisena savusukellusharjoituksena ja sen tuloksia käytetään terveystarkastusten yhteydessä. FireFit-kuntoarvio muodostuu polkupyöräergometrillä tehdyllä hengitys- ja verenkiertoelimistön toimintaa mittaavasta osiosta sekä lihasvoimaa ja -kestävyyttä mittaavasta osiosta. Aerobisen kestävyuden indeksi muodostuu yksinomaan polkupyöräergometrituloksen perusteella, ja se lasketaan keskiarvona VO₂max (l/min) ja VO₂max (ml/min/kg) -arvoista. Lihaskunto-osion indeksi muodostuu neljän testin keskiarvon perusteella, jotka ovat vatsalihasliikkeet, jalkakyykky, penkkipunnerrus ja leuanveto. Vaativissa tehtävissä ja savusukellusta edellyttävissä perustehtävissä

toimiminen vaatii riittävän FireFit-indeksi arvon. Perustehtävissä ja muissa pelastustoimen tehtävissä voi toimia, jos terveydentila on riittävä näissä tehtävissä toimimiseen. (Sisäministeriö 2016, 11–13.)

Mikäli sopimuspalokuntalainen tekee savusukellusta, pintapelastusta tai kemikaalisukellusta, on hänen täytynyt suorittaa hyväksytysti valtakunnalliset koulutusjärjestelmän mukaiset kurssit. Savusukeltajalta vaaditaan sammutustyö- ja savusukelluskurssi. Pintapelastajalta vaaditaan pintapelastuskurssi. Kemikaalisukeltajalta vaaditaan sammutustyö-, savusukellus- ja vaarallisten aineiden kurssi. (Sisäasiainministeriö 2007, 9–10.)

Kurssien suorittamisen lisäksi taitoja täytyy ylläpitää harjoittelemalla tai henkilön pätevyys lakkaa. Savusukeltajalta vaaditaan vuosittain kolme savusukellusharjoitusta, joista vähintään yksi on niin sanotusti kuuma harjoitus, jossa on oikeat tulipalon olosuhteet. Pintapelastajalta vaaditaan vuosittain vähintään kaksi pintapelastusharjoitusta, joista toinen täytyy suorittaa talviolosuhteissa. Kemikaalisukeltajalta vaaditaan vuosittain kaksi kemikaalisukellusharjoitusta. Hälytystehtävillä suoritetut pelastussukellukset eivät korvaa harjoituksia. (Sisäasiainministeriö 2007, 10–11.)

2.5 Sopimuspalokunnista aiheutuvat kustannukset

Isto Kujala (2010) on selvittänyt SSPL:lle tekemän Palokuntasopimukset Suomessa – Sopimusten selvittämishankkeen loppuraportissa vuoden 2009 pelastuslaitosten toimintamenot ja sopimuspalokuntalaisten osuudet menoista. Vuoden 2009 jälkeen ei ole tehty uusia selvityksiä sopimuspalokuntalaisten toimintamenojen osuudesta pelastuslaitoksille. Käytän tässä vuoden 2009 toimintamenoja, koska uuden selvityksen tekeminen vaatisi työpanosta opinäytetyön verran, ellei toisenkin. Muutoksia toimintamenoissa on voinut tulla nykypäivään verrattuna vuoteen 2009, mutta vuoden 2009 tulokset ovat kuitenkin suuntaa antavia tämänhetkiseen tilanteeseen.

Vuonna 2009 pelastuslaitosten toimintamenot ovat olleet koko maassa yhteensä noin 360 miljoonaa euroa vuodessa. Sopimuspalokuntien osuus näistä menoista on ollut noin 65,5 miljoonaa euroa vuodessa eli 18,2 % kokonaiskustannuksista. Hankkeessa on otettu huomioon sopimuspalokuntalaisten määrässä ainoastaan hälytyskelpoiset, joita vuonna 2009 on

ollut 14 606 henkilöä. Sopimuspalokuntia on ollut 732 vuonna 2009. (Kujala 2010, 128, 139–140.)

Pelastuslaitosten välillä on kuitenkin suuria eroja sopimuspalokuntien toimintamenoissa, mikä selittyy alueellisista eroista ja erilaisesta palokuntarakenteesta, esimerkiksi Helsingissä, jossa sopimuspalokuntien toimintamenot ovat pienimmät (1,8 %), pinta-alallinen alue on pieni, mutta asukasmäärä on suuri, riskit ovat suuremmat, minkä takia valmius rakennetaan ammattipalokuntien varaan. Kainuussa toimintamenot ovat vuonna 2009 olleet korkeimmat (43,9 %) eli toisin sanoen siellä tukeudutaan valmiuden osalta enemmän sopimuspalokuntiin kuin Helsingissä, koska siellä pelastuslaitoksen toiminta-alue on suurempi ja asukasluku pienempi, ympärivuorokautisesti miehityt asemat eivät ole kannattavia suhteessa riskeihin. (Kujala 2010, 139.)

Pelastuslaitosten toimintamenot 2009 ja sopimuspalokuntien ja sopimushenkilöstön aiheuttamat kustannukset ovat näkyvillä taulukossa 6.

Taulukko 6. Pelastuslaitosten toimintamenot 2009 ja sopimuspalokuntien ja sopimushenkilöstön aiheuttamat kustannukset (Kujala 2010, 139).

PELASTUSLAITOSTEN TOIMINTAMENOT 2009 JA SOPIMUSPALOKUNTIEN JA SOPIMUSHENKILÖSTÖN AIHEUTTAMAT KUSTANNUKSET				
PELASTUSLAITOS	TOIM. MENOT MILJ. EUROA	SOP. HENK. KUST. MILJ. EUROA	%-TOIM. MENOISTA	KUSTAN./PALOK. EUROINA
1. Helsinki	50.177	0.886	1.8	59 048
2. Länsi-Uusimaa	27.219	2.948	10.8	66 000
3. Keski-Uusimaa	22.174	1.253	5.6	41 760
4. Itä-Uusimaa	8.224	1.483	18.0	32 229
5. Varsinais-Suomi	28.321	4.14	14.6	55 944
6. Kanta-Häme	9.235	1.561	16.9	50 370
7. Päijät-Häme	13.746	1.71	12.4	77 707
8. Kymenlaakso	13.465	2.12	15.7	58 886
9. Etelä-Karjala	9.638	2.183	22.6	66 154
10. Etelä-Savo	11.02	2.495	22.6	80 475
11. Keski-Suomi	16.302	5.439	33.4	132 666
12. Pirkanmaa	28.464	3.175	11.2	59 902
13. Satakunta	17.508	4.833	27.6	94 755
14. Etelä-Pohjanmaa	14.639	5.448	37.2	187 870
15. Pohjanmaa	9.42	3.09	32.8	88 276
16. Keski-Pohjanmaa	7.15	2.005	28.0	117 955
17. Pohjois-Savo	15.619	3.586	23.0	115 692
18. Pohjois-Karjala	11.122	2.186	19.7	84 077
19. Jokilaaksot	10.355	4.272	41.3	177 991
20. Kainuu	6.068	2.662	43.9	295 736
21. Oulu-Koillismaa	15.772	3.98	25.2	180 917
22. Lappi	14.086	4.03	28.6	122 122
YHTEENSÄ	359.724	65.484		

Koko Suomen osalta pelastustoimen toimintamenoista 18,2 % on sopimushenkilöstön ja toiminnan aiheuttamia.

Sopimuspalokuntien kustannuksista suurin menoerä tulee palkoista, jotka ovat 23,7 miljoonaa euroa vuodessa. Toiseksi suurin menoerä vuodessa on paloasemakiinteistöjen vuokratulot 17 miljoonalla eurolla ja kolmantena tulevat sopimuskorvaukset 11 miljoonalla eurolla. Yhtä hälytyskelpoista sopimuspalokuntalaista kohtaan toimintamenot ovat vuodessa noin 4500 euroa ja henkilökohtaisten palkkojen osuus on noin 1600 euroa, mikä on noin 36 % kaikista kuluista. (Kujala 2010, 140–142.)

Tarkempi kulujen erittely selviää taulukosta 7.

Taulukko 7. Sopimushenkilöstön ja toiminnan aiheuttamat kustannukset pelastuslaitosten toimintamenoista 2009 (Kujala 2010, 141–142).

SOPIMUSHENKILÖSTÖN JA TOIMINNAN AHEUTTAMAT KUSTANNUKSET PELASTUSLAISTOJEN TOIMINTAMENOISTA 2009																		
ALUE	SOPIMUS- KORVAUKSET	HENKILÖ- KOHTAISET PALKAT	TÖ- TERVEYS	KOULUTUS	KALUSTON KUNN. PITO	VAKU- TUKSET	TESTAUS- KUSTAN- NUKSET	POLTTOLA- NIET	HÄLYTTÄMIS- KUSTAN- NUKSET	VIIRVE- KUSTAN- NUKSET	VARUS- TEKUSTAN- NUKSET	KALUSTON- VASTOINNIT	SÄHKÖ, VESI, LÄMMITYS	KIIHTEISTÖN HOITO- KUSTAN.	VIORAKAT JA KIINT. MORV.	MUUT KULUT	YHTEENSÄ	
1. Helsinki	669 718		48 000	85 000	80 000											3 000	885 718	
2. Länsi-Uusimaa	806 378	13 308	8 950	113 420	143 853			81 048	18 461	10 0626	103 459	78 410	2 753		1 051 149	426 549	2 948 364	
3. Keski-Uusimaa	431 354		20 000	60 000	60 000	30 000	10 000	60 000	20 000	55 000	50 000	50 000	30 000		409 451	17 000	1 252 805	
4. Itä-Uusimaa	319 146	270 332	27 886	25 055	45 000	9 000		25 000			280 900		4 906		420 313	55 000	1 482 538	
5. Varsinais-Suomi	1 638 708	495 573	44 799	1 857	104 989	4 158	70 000	101 088		200 000	160 000	140 534			1 078 828	99 297	4 139 830	
6. Kanta-Häme	243 599	567 420	12 900	15 597	23 019	27 500	50 00	6 067		36 00	38 000	77 000			451 758	90 000	1 561 460	
7. Päijät-Häme	227 058	685 339	6 494	8 192	25 632	18 210		36 756		48 678	1 322				645 437	6 429	1 709 547	
8. Kymenlaakso	928 992	88 163	16 974	38 516	123 678	50 487		82 914	14 400	68 900	105 758	271 107		2 911	185 194	141 891	2 119 885	
9. Etelä-Karjala	352 623	708 936	17 967	32 050	134 639	39 338		54 064		95 928	14 296	38 580	1 825	1 778	522 160	168 897	2 183 081	
10. Etelä-Savo	191 196	1 132 217	5881		58 590	41 321		67 757		110 044	10 583	98 999	716		461 647	315 767	2 494 718	
11. Keski-Suomi	78 340	3 308 865	58 930	95 000	263 805	122 371		135 357		227 562	126 278	180 836			841 958		5 439 301	
12. Pirkanmaa	2 297 116	267 920		55 724	3 760			18 121		14 609	1 085		1 344		434 372	80 765	3 174 816	
13. Satakunta	1 873 639	445 355		16 100	106 707	25 336		55 887				199 554			2 002 512	107 439	4 832 529	
14. Etelä-Pohjanmaa	166 204	2 770 500	45 300	58 500	202 740	133 200		103 900		169 000	254 300				1 544 585		5 448 229	
15. Pohjanmaa	206 174	1 417 730	3 595	60 750	134 717	30 987		54 700		116 618	49 711	71 523	33 425	8 218	852 200	49 299	3 089 647	
16. Keski-Pohjanmaa	37 600	1 436 193	16 930	27 160	47 690	38 280		34 563		42 180					324 642		2 005 238	
17. Pohjois-Savo	64 569	1 600 746	41 701	67 563	92 251	31 012		113 034		52 00	32 164	75 539	63 078	2 801	24 944	1 347 009	24 350	3 586 461
18. Pohjois-Karjala	56 300	1 099 620	41 960	27 800	21 000	14 500		35 640		77 400	37 660	184 000	21 730		568 340		2 186 000	
19. Jämsä	58 278	2 159 930	62 967	133 060	343 894	37 623		97 501		252 726					867 663	258 139	4 271 781	
20. Kainuu	10 600	1 746 601	14 888	38 500	86 670	15 210		31 745		46 000	94 560	91 907	28 970		415 300		2 661 621	
21. Oulu-Koillisuus	89 319	1 627 755	45 617	42 079	21 2561	54 794		68 316		74 500	85 924	282 734			1 381 760	14 811	3 980 170	
22. Lappi	26 9281	1 842 944	13 082	43 506	117 536	46 683		139 483		21 01	132 259	24 110	147 659	2 428	53 453	1 159 849	35 644	4 030 018
YHTEENSÄ	11 016 192	23 685 447	554 821	1 045 429	2 432 731	770 010	85 500	1 402 941	601 62	1 572 888	1 224 765	2 509 547	130 898	131 974	16 966 127	1 894 277	65 483 757	
MILJOONAA EUROLA	11,016	23,685	0,555	1,045	2,433	0,77	0,085	1,403	0,06	1,573	1,225	2,51	0,131	0,132	16,966	1,894	65,484	
	3.	1.													2.			

3 TYÖTTÖMYYSETUUDET

3.1 Työttömyysetuuksista yleisesti

Työttömyysetuuksista säädetään työttömyysturvalaissa 30.12.2002/1290. Laissa säädetään muun muassa ehdot ja oikeudet työttömyysturvan saamiselle ja kestolle. Työttömyysetuuden tarkoitus on turvata työttömyydestä aiheutuva taloudellinen menetys ja parantaa edellytykset palata työmarkkinoille. Työttömän työnhakijan perustoimeentulo työttömyyden aikana turvataan työttömyyspäivärahalla tai työmarkkinatuella. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 1 luku, 1 § ja 2 §.)

Etuuden saajan yleisenä velvollisuutena on hakea aktiivisesti työtä ja koulutusta. Hänen täytyy antaa työ- ja elinkeinotoimistolle ammatillista osaamistaan, työhistoriaansa, koulutustaan ja työkykyään koskevat tiedot ja selvitykset. Lisäksi hän toteuttaa yhdessä työ- ja elinkeinotoimiston kanssa laadittua työllistymissuunnitelmaa sekä tarvittaessa hakeutuu ja osallistuu työllistymistään edistäviin palveluihin ja toimenpiteisiin. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 1 luku, 3 §.)

Työttömyysturvalain mukaiset toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos työmarkkinatuen ja peruspäivärahan osalta sekä työttömyyskassalaissa tarkoitetut työttömyyskassat ansiopäivärahan osalta. Työ- ja elinkeinotoimisto tai työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus antaa Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassoille työvoimapolitiittisenlausunnon työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 1 luku, 4 §.)

Työttömyysetuuteen on työttömyysturvalaissa säädetyin edellytyksin oikeus kokoaikatyötä hakevalla työttömällä työnhakijalla. Kokoaikatyötä hakevana pidetään työnhakijaa, jonka työnhaun ja mahdollisen työllistymissuunnitelman tavoitteena on kokoaikatyöhön työllistyminen. Työkyvyttömyyseläkettä osaeläkkeenä saavalla työnhakijalla on oikeus työttömyysetuuteen, vaikka hän ei hae kokoaikatyötä. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 2 luku, 1 §.)

Työttömänä pidetään henkilöä, joka ei ole työsuhteessa eikä työllisty yhdenjaksoisesti päätoimisesti yli kahta viikkoa yrittäjänä tai omassa työssä, yritystoiminta tai oma työ ei ole

esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle. Työttömänä pidetään myös kokoaikaisesti lomautettua, soviteltua työttömyysetuutta, lyhennettyä työviikkoa tekevää tai sääesteen takia työttömänä olevaa henkilöä sekä sitä, jolla on lomautukseen rinnastettava syy työnteon ja palkanmaksun keskeytymiseen. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 2 luku, 1 §.)

Työttömänä pidetään myös henkilöä, joka on itse hakemallaan työvapaalla ja seuraavat edellytykset täyttyvät: Henkilö on vastaanottanut vapaan ajaksi kokoaikatyön, jonka oli tarkoitus kestää vähintään haetun vapaan päättymiseen saakka, mutta hänet joko lomautetaan tai tämä vastaanotettu työ päättyy, työttömyys ei johdu työntekijän eroamisen takia tai työstä erottaminen ei ole työntekijän itseaiheuttama. Lisäksi työntekijästä riippumattomista syistä haetun työvapaan keskeyttäminen ei ole mahdollista, eikä työntekijä voi palata myönnetyltä työvapaalta ennakkoaisesti takaisin omaan työhönsä. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 2 luku, 1 §.)

Työnhakijana pidetään henkilöä, joka ilmoittaa postiosoitteensa ja mahdolliset muut yhteystietonsa työ- ja elinkeinotoimistolle työtarjouksia ja muita yhteydenottoja varten, jotta hänet voidaan viivytyksettä tavoittaa. Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetyllä tavalla henkilön täytyy olla rekisteröitynä työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään. Lisäksi henkilön täytyy pitää työnhakunsa voimassa työ- ja elinkeinotoimistossa ja asioida työ- ja elinkeinotoimistossa toimiston edellyttämällä tavalla. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 2 luku, 1 §.)

Työttömyysetuus on tarkoitettu työkykyisille, työmarkkinoilla käytettävissä oleville työikäisille henkilöille. Työttömyysetuutta ei voi saada muun muassa alle 17-vuotias tai eläkkeellä oleva henkilö. Työttömyysetuutta maksetaan enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 3 luku, 1 §, 2 § ja 3 §.)

Työttömällä henkilöllä on mahdollisuus saada vain yhtä tukea kerrallaan eli joko peruspäivärahaa, ansiosidonnaista päivärahaa tai työmarkkinatukea. Liikkuvuusavustuksen maksaminen ei kuitenkaan estä saamista työttömyysetuuksia. Lisäksi jotkin sosiaalietuudet ovat työttömyysetuuden esteenä kokonaan ja joidenkin sosiaalietuuksien saaminen vähentää työttömyysetuuden suuruutta. (Muut sosiaalietuudet ja työttömyysetuus 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 3 luku, 4 § ja 4 luku, 7 § ja 8 §.)

Työttömyysetuuteen ei ole oikeutta siltä ajalta, jolta henkilö saa irtisanomisajan palkkaa tai vastaavaa korvausta, vuosiloma-ajan palkkaa tai muun vapaan ajalta, joka ei ole lomautusta tai työstä osa-aikaistamista. Myöskään taloudellisen etuuden jaksotuksen aikana työttömällä ei ole oikeutta jaksotuksen ajalta työttömyysetuuteen. Esimerkiksi jos työttömäksi jäänyt on saanut työnantajaltaan taloudellista etuutta tai henkilö on saanut yrityksen myymisestä myyntivoittoa, joka vastaa esimerkiksi 3 kuukauden palkkaa, päivärahan maksaminen estyy 3 kuukauden ajalle. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 3 luku, 5 § ja 6 §.)

Työttömyysetuudet sisältävät työttömyysjakson alussa viiden arkipäivän omavastuuosuu- den, jonka ajalta ei makseta työttömyysetuutta. Viiden päivän omavastuu-aika tulee aina työt- tömyysetuusjakson alkuun, vaikka työtön käy välillä töissä ja saa ansaittua peruspäivärahan tai ansiosidonnaisen päivärahan enimmäismaksuajan uudelleen täyteen. Pois lukien, että omavastuu-aika vähennetään enintään kerran vuoden ajalta. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 5 luku, 13 §.)

Työttömyysetuuden aikana on mahdollisuus saada liikkumisavustusta. Liikkuvuusavustus myönnetään työttömyysetuuteen oikeutetulle henkilölle, joka ottaa vastaan vähintään kaksi kuukautta kestävästä työsuhteesta tehtävän työn tai aloittaa vähintään kaksi kuukautta kestä- vään työsuhteesta tehtävään työhön liittyvän koulutuksen. Jos liikkuvuusavustus on myön- netty työhön liittyvän koulutuksen perusteella, avustusta ei myönnetä työn vastaanottamisen perusteella. Liikkuvuusavustuksen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että henkilön päi- vittäisen työhön tai koulutukseen liittyvän matkan kesto työn tai koulutuksen alkaessa ylittää keskimäärin kolme tuntia ja osa-aikatyössä keskimäärin kaksi tuntia tai henkilö muuttaa vas- taavalta etäisyydeltä työn tai siihen liittyvän koulutuksen takia. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 8 luku, 1 §.)

Liikkuvuusavustuksen suuruus on peruspäivärahan verran eli 33,66 euroa päivältä ja lisäksi siihen on mahdollisuus saada lapsikorotus. Liikkuvuusavustukseen on mahdollista saada myös korotusosa, jos työpaikka tai koulutuksen järjestämispaikka sijaitsee yli 200 kilometrin etäisyydellä henkilön tosiasiallisesta asuinpaikasta taikka työn tai siihen liittyvän koulutuk- sen takia tehtyä muuttoa edeltävästä tosiasiallisesta asuinpaikasta. (Liikkuvuusavustus 2020; Tukea työnhakuun 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 8 luku, 2 §.)

Liikkuvuusavustusta maksetaan enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa, mikäli henkilö on käynyt näinä päivinä töissä. Liikkuvuusavustusta maksetaan henkilölle työn tai koulutuksen alkamisesta 30 päivän ajan, jos henkilö ottaa vastaan vähintään kaksi kuukautta kestävästä työstä tai aloittaa tällaiseen työhön liittyvän koulutuksen. Liikkuvuusavustusta maksetaan 45 päivän ajan vähintään kolmen kuukauden kestoisesta, ja 60 päivän ajan vähintään neljän kuukauden kestoisesta työstä tai koulutuksesta, mutta enintään työn tai koulutuksen päättämiseen saakka. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 8 luku, 3 §.)

Työttömyysetuutta haetaan kirjallisesti. Peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea haetaan Kansaneläkelaitokselta ja ansiopäivärahaa siltä työttömyyskassalta, jonka jäsen työnhakija on. Peruspäivärahan tai työmarkkinatuen piiriin kuuluva työnhakija hakee liikkuvuusavustusta Kansaneläkelaitokselta ja muu työnhakija siltä työttömyyskassalta, jonka jäsen hän on. Työttömyysetuutta voi hakea takautuvasti korkeintaan 3 kuukautta hakupäivästä taaksepäin, sitä ei myönnetä ilman erityisen painavaa syytä sen pidemmältä ajalta. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 11 luku, 1 §.)

Työttömyysetuudet ovat veronalaista tuloa. Kela pidättää työmarkkinatuesta ja peruspäivärahasta 20 % veroa ja ansiosidonnaisen päivärahan verotus on vähintään 25 % tai sen veroprosentin verran, joka henkilöltä pidätettiin palkasta ennen työttömäksi jäämistä. (Verohallinto 2020.)

3.2 Peruspäiväraha

Peruspäiväraha on Kelan maksamaa veronalaista tukea (Työttömyysetuuden verotus 2020; Verohallinto 2020). Peruspäivärahaan on oikeus henkilöllä, joka on jäänyt työttömäksi ja täyttää työntekijän tai yrittäjän työssäoloehdon. Kelan maksama peruspäivärahan määrä on 1.1.2020 lähtien 33,66 euroa päivältä, jota maksetaan 5 päivältä viikossa arkipyhät mukaan lukien. Kuukaudessa katsotaan olevan 21,5 päivää, jonka perusteella perustuki on noin 724 euroa kuukaudessa. Työttömyysetuus maksetaan palkanmaksujakson mukaan kuukauden tai neljän viikon jaksoissa takautuvasti ilmoitettujen työpäivien tai työttömyyspäivien perusteella. Poikkeuksena on ensimmäinen maksujakso, jonka voi saada jo kahden viikon jälkeen.

Muut sosiaalietuudet yleensä vähentävät etuutta. (Työttömyysetuuksiin korotuksia 2019; Paljonko peruspäivärahaa maksetaan 2020; Peruspäiväraha 2020.)

Palkansaajan työssäoloehto täyttyy, kun henkilö on ollut työttömyyttä edeltävän 28 kuukauden aikana 26 viikkoa töissä ja työaika on ollut viikossa vähintään 18 tuntia. Lisäksi palkan on pitänyt olla työehtosopimuksen mukainen tai, mikäli työehtosopimusta ei ole, tässä tapauksessa palkan riittävä suuruus on pitänyt vuonna 2020 olla 7,19 euroa tunnilta ja vuonna 2019 taas 7,04 euroa tunnilta. Poikkeuksena epätavallista työaikajärjestelyä tekevillä työssäoloehdon täyttyminen voidaan laskea pelkästään ansioista. Tällaisia poikkeuksia ovat muun muassa opettajat, urheilijat ja taiteilijat. Lisäksi perheenjäsenen yrityksessä palkkalistoilla työskentelevällä, jolla ei ole yrityksestä omistusosuutta, täytyy olla työviikkoja 26 viikon sijasta 52 viikkoa. (Mikä on työssäoloehto 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 5 luku, 3 §.)

Yrittäjän työssäoloehto täyttyy, kun on toiminut yrittäjänä vähintään 15 kuukautta työttömyyttä edeltävän 48 kuukauden aikana ja yritystoiminta on kestänyt yhtämittaisesti vähintään 4 kuukauden jaksoissa. Yrittäjän työtulojen on pitänyt olla vähintään 1 090 euroa kuukaudessa 2020 vuonna ja 1 068 euroa kuukaudessa vuonna 2019. Tulot lasketaan yhteen YEL:n ja MYEL:n työtuloista ja TyEL:n työansioista. Yrittäjätöiminnan lisäksi yrittäjän työssäoloehdoton luetaan palkansaajan työssäoloehdoton luettava työ edellisen 28 kuukauden ajalta. (Mikä on työssäoloehto 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 5 luku, 7 §.)

Työssäoloehdon tarkastelujaksoon voidaan lisätä tarkastelu-aikaa enintään 84 kuukautta eli 7 vuotta, normaalin työntekijän 28 kuukauden ja yrittäjän 48 kuukauden tarkastelujaksoon. Pidennystä voi saada sairauden, ase- tai siviilipalveluksen, päätoimisten opintojen, enintään 3-vuotiaan lapsen hoitamisen ja työllistymistä edistävän palvelun perusteella. Työssäoloehdon täyttäneet viikot säilyvät, mikäli työtön käy välillä töissä, mutta mikäli henkilö on yli 6 kuukautta ilman hyväksyttävää syytä työttömänä, työssäoloehto on täytettävä uudelleen. Palkkatuetun työnteon ajalta 75 % lasketaan työssäoloehdoton ja loput 25 % pidentävät työssäoloehdon tarkastelujaksoa. (Mikä on työssäoloehto 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 5 luku, 3 § ja 4 a §.)

Peruspäivärahaan voidaan maksaa korotusta 4,79 euroa päivältä työllistämistä edistävän palvelun ajalta, korkeintaan kahdensadan päivän ajalta. Lisäksi lapsikorotuksen voi saada lapsen syntymästä lähtien siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Yhdestä lapsesta korotuksen määrä on 5,28 euroa päivältä, kahdesta lapsesta 7,76 euroa päivältä ja kolmesta tai sitä useammasta yhteensä 10,00 euroa päivältä. Lapsikorotukseen on oikeus myös avio- tai avopuolison alaikäisestä lapsesta, jos tämä asuu samassa taloudessa etuuden saajan kanssa. (Paljonko peruspäivärahaa maksetaan 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 6 luku, 3 § ja 6 §.)

Peruspäivärahaa maksetaan alle kolmen vuoden työhistorialla enintään 300 päivän ajan ja yli kolmen vuoden työhistorian jälkeen enintään 400 päivän ajan. Enimmäisajan jälkeen työtön voi hakea työmarkkinatukea. Lisäksi 58 vuotta täyttäneellä ja työssäoloehdon täyttävällä työttömällä päivärahan enimmäiskesto on 500 päivää, minkä lisäksi ikääntyvällä työttömällä voi olla mahdollisuus saada päivärahaa enintään 500 päivää ja päästä niin sanottuun eläkeputkeen. (Peruspäiväraha 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 6 luku, 7 § ja 9 §.)

3.3 Työmarkkinatuki

Työmarkkinatuki on Kelan maksamaa veronalaista tukea. Työmarkkinatuki on hyvin pitkälti sama kuin peruspäiväraha, ja lähtökohtaisesti ne ovat samansuuruiset, samanlaisilla ja yhtä suurilla korotusosuuksien mahdollisuuksilla. Työmarkkinatuki eroaa peruspäivärahasta ensinnäkin siinä, että työmarkkinatuki sisältää tarveharkinnan eli etuuden suuruuteen vaikuttaa samassa taloudessa asuvien vanhempien tulot sekä henkilökohtaiset pääomatulot ja muut tulot. Toisekseen työmarkkinatuessa on 21 viikon odotusaika, jonka ajalta ei makseta tukea, jos hakijalla ei ole ammatillista koulutusta. Kolmas ero peruspäivärahaan on se, että työmarkkinatukeen ei vaadita työssäoloehdon täyttymistä, jolloin sitä voi saada ilman työhistoriaa. Lisäksi työmarkkinatukea voi saada henkilö, joka on käyttänyt käytettävissä olevan maksimimäärän perus- tai ansiosidonnaisista päivärahapäivistä. Kestoltaan työmarkkinatuki on rajoittamaton, toisin kuin peruspäiväraha.

Työmarkkinatukeen on oikeus työttömällä, joka tulee ensi kertaa työmarkkinoille tai joka ei ole ollut riittävän pitkään töissä eli ei täytä työssäoloehtoja. Tukeen on oikeus myös työttömällä, jonka oikeus työttömyyspäivärahaan on päättynyt enimmäisajan täyttymisen vuoksi

ja joka on taloudellisen tuen tarpeessa. Työmarkkinatuki on kestoaltaan rajoittamaton. (Työmarkkinatuki 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 7 luku, 1 § ja 12 §.)

Työmarkkinatukeen sovelletaan tarveharkintaa eli työttömyysetuuden määrää voidaan vähentää, jos työttömällä on tuloja. Työmarkkinatuen saajan tulot otetaan taloudellisen tuen tarvetta harkittaessa kokonaisuudessaan huomioon. Tarveharkinnassa otetaan huomioon myös sellaiset tulot, jotka on saatu muuna kuin työttömyysaikana. Toistuvat tulot jaetaan tuloksi esimerkiksi vuoden ajalle. Tarveharkintaan vaikuttaa muun muassa vanhempien tulot, jos asuu vanhempien kanssa samassa taloudessa, pääomatulot, työtulot, omaishoidon tuki, perhehoitajan palkkiot ja osittainen varhennettu vanhuuseläke. Tarveharkintaan ei oteta huomioon tuloja työllistämistä edistävän palvelun ajalta tai kun sitä maksetaan 55 vuotta täyttäneelle, joka on täyttänyt työssäoloehdon ennen työttömäksi jäämistä. (Työmarkkinatuessa on tarveharkinta 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 7 luku, 6§, 7 § ja 8 §.)

Yksin asuvalta, täyttä työmarkkinatukea saavalta työttömältä vähennetään 75 % tulorajan ylittävistä tarveharkintaisista tuloista, mikäli tuloraja 311 euroa kuukaudessa ylittyy. Avio- tai avoliitossa asuvalla ja perheellisellä työttömällä täydestä työmarkkinatuesta vähennetään 50 % tulorajan ylittävistä tarveharkintaisista tuloista. Tuloraja on kuukaudessa 1 044 euroa, jota korotetaan jokaista alle 18-vuotiasta huollettavaa lasta kohden 130 eurolla. (Työmarkkinatuessa on tarveharkinta 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 7 luku, 6§ ja 7 §.)

Työmarkkinatuki sisältää 21 viikon odotusajan, mikäli hakijalla ei ole ammatillista koulutusta. Odotusaika alkaa, kun työtön ilmoittautuu TE-toimistoon työnhakijaksi ja päätoimiset opinnot ovat ennen sitä päättyneet, karenssiaika päättyy tai työssäolovelvoite täyttyy. Lisäksi odotusaika alkaa, kun alle 25-vuotias on hakenut vähintään kahta opiskelupaikkaa syksyllä alkaviin opintoihin ja on suostuvainen vastaanottamaan opiskelupaikan, mikäli se hänelle tarjoutuu tai alle 25-vuotias henkilö täyttää aiemmin mainitun ehdon ja on työllistymistä edistävässä palvelussa. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 7 luku, 2 §.)

Odotusaikaa ei aseteta, jos henkilö on suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeisen tutkintoon johtavan, ammatillisia valmiuksia antavan koulutuksen, ei myöskään silloin, jos päätoimiset opinnot päättyvät ja opintojen ajalta on maksettu työttömyysetuutta. Lisäksi työnhakijan oi-

keus työmarkkinatukeen alkaa, jos hän jää työmarkkinatuella välittömästi työttömyyspäivärahan enimmäisajan täytyttyä tai henkilö on saanut vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai opiskelija-huollon palveluja ja suorittanut hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaiset opinnot. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 7 luku, 2 §.)

Odotusajasta vähennetään täydet kalenteriviikot, kun hakijan työssäoloehto täyttyy työssäolossa tai yrittäjänä työllistyessä. Lisäksi odotusajasta vähennetään täydet kalenteriviikot, joina henkilö on odotusajan alkamista lähinnä edeltävän kahden vuoden aikana saanut työttömyyssetuutta taikka joilta hänelle ei ole maksettu työmarkkinatukea odotusajan tarveharkinnan tai omavastuuajan takia. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 7 luku, 2 §.)

Odotusajasta ei vähennetä työmarkkinoilla oloa, eikä odotusaika kulu työssäolovelvoitteen aikana, korvauksettoman määrääjän aikana tai päätoimisen opiskelun ajalta, ellei työnhakijalle ole maksettu työttömyyssetuutta. Odotusaika ei myöskään kulu aikana, jona henkilölle ei makseta työmarkkinatukea, koska hän on laiminlyönyt opiskelupaikan hakemisen edellytykset. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 7 luku, 2 §.)

Kela ratkaisee odotusajan pituuden. Kela saa TE-palveluilta tietoja koulutukseen hakemisesta, karenssin päättymisestä ja työssäolovelvoitteen täyttämistä, joiden perusteella odotusaika ratkaistaan. (Työmarkkinatuen odotusaika koulutusta vailla oleville 2020.)

3.4 Ansiosidonnainen päiväraha

Ansiosidonnainen päiväraha on työttömyyskassan maksamaa veronalaista tukea (Näin haet ansiopäivärahaa 2020; Verohallinto 2020). Ansiosidonnaiseen päivärahaan on oikeus työttömällä työnhakijalla, joka on jäsenenä jossakin työttömyyskassassa ja on työskennellyt jäsenyysaikana vähintään 26 viikon ajan. Lisäksi työttömän tulee täyttää työssäoloehto ja saada hyväksytty työvoimapolitiittinen päätös TE-toimistolta. (Ansiopäivärahan ehdot ja kesto 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 5 luku, 2 § ja 11 luku, 4 §; Milloin ansiopäivärahaa voi saada 2020.)

Ansiosidonnaisesta päivärahasta käytetään kansankielellä myös nimitystä liiton päiväraha, mutta se on sinällään harhaanjohtava, koska ammattiliitot ja työttömyyskassat ovat keskenään eri asioita. Ammattiliitot eivät maksa ansiosidonnaista työttömyysetuutta, vaan pelkästään työttömyyskassat pystyvät sitä maksamaan. Työntekijä voi liittyä johonkin ammattiliittoon, joka yleensä sisältää yhtä aikaa liittymisen myös työttömyyskassaan. Ammattiliittojen tuoma tärkein etu on työehtosopimukset työntekijän ja työnantajan välillä. Ammattiliitot ajavat työntekijöiden etuja ja oikeuksia sekä tarjoavat jäsenilleen neuvontaa ja etuuksia sekä mahdollisuuksia osallistua liiton koulutuksiin ja vapaa-ajan toimintaan. Työttömyyskassat turvaavat pelkästään työttömäksi jääneen henkilön toimeentuloa, mitä ammattiliitot eivät pysty tarjoamaan ilman yhteistyötä työttömyyskassan kanssa. (Helsinki 2020; Ruoppila 2020; Eklund 2019.)

Ammattiliittoja on huomattavasti enemmän kuin työttömyyskassoja. Työntekijäliitot ovat järjestäytyneet kolmen palkansaajien keskusjärjestön alle, jotka ovat Suomen Ammattijärjestöjen keskusjärjestö SAK, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ja korkeasti koulutettujen työmarkkinajärjestö Akava. SAK:hon kuuluu 17 ammattiliittoa, STTK:hon 14 ammattiliittoa ja Akavaan 36 ammattiliittoa. (Helsinki 2020; Akava 2020; SAK 2020; STTK 2020.)

Finanssivalvonta pitää työttömyyskassarekisteriä, ja kaikkien työttömyyskassojen tiedot löytyvät Finanssivalvonnan valvottavaluettelosta. Vuonna 2020 Suomessa on yhteensä 25 työttömyyskassaa, joista 24 palkansaajien ja yksi yrittäjien työttömyyskassa. Vuoden 2021 alussa Myynnin ja markkinoinnin ammattilaisten työttömyyskassa ja Korkeakoulutettujen työttömyyskassa fuusioituvat keskenään, jolloin työttömyyskassojen määrä tipahtaa yhteensä 24 työttömyyskassaan. Tämän lisäksi JATTK-työttömyyskassa, Työttömyyskassa Statia ja Julkis- ja yksityisalojen työttömyyskassa ovat aloittaneet fuusiovalmistelut. (Tilastot, Kassojen jäsenyys ja talous 2020; Työttömyyskassat 2020; Valvottavaluettelo 2020.)

Valtio rahoittaa palkansaajan ansiopäivärahasta ja vuorottelukorvauksesta peruspäivärahaa vastaavan määrän. Työttömyyskassa rahoittaa 5,5 % etuuksista ja Työllisyysrahasto rahoittaa loppuosan etuuksista palkansaajien ja työnantajien työttömyysvakuutusmaksuilla. Pääsäännöstä poiketen valtio ei rahoita lisäpäiviltä tai lomautusajalta maksettavaa etuutta, vaan Työllisyysrahaston osuus näistä menoista on 94,5 %. Lisäksi valtio rahoittaa yrittäjäkassan

maksamista etuuksista peruspäivärahaa vastaavan määrän ja lopun osan maksaa työttömyyskassa itse. (Työttömyyskassojen toiminta 2020.)

Valtion rahoitusosuus katetaan verotuloilla. Työttömyyskassan osuus rahoitetaan pääasiassa jäsenmaksutuloilla ja Työllisyysrahaston osuus pääasiassa työnantajan ja työntekijän työttömyysvakuutusmaksutuotoilla. Näin ollen esimerkiksi työttömyyskassojen jäsenet rahoittavat ansioturvaa maksamalla veroja, palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua ja jäsenmaksua. (Työttömyyskassojen toiminta 2020.)

Työttömyyskassassa henkilö voi vakuuttaa itsensä työttömyyden varalle. Työttömyyskassa maksaa jäsenilleen ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa sekä vuorottelukorvausta. Kaikki työttömyyskassat maksavat samansuuruista päivärahaa työttömyysturvalain ehtojen mukaisesti. Työttömyyskassan jäsenmaksu on ansioon sidottu prosenttiperusteinen maksu tai euronääräinen vuosi- tai kuukausimaksu, jolla rahoitetaan kassan etuus- ja hallintomenoja (Tilastot, Kassojen jäsenyys ja talous 2020; YTK-termipankki: Työttömyyskassa 2020.)

Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha muodostuu perusosasta sekä ansio-osasta. Ansio-päivärahan määrä lasketaan työttömyyttä edeltävien palkkatulojen mukaan. Palkkatuloihin huomioidaan palkat samalta ajalta, jolta työssäoloehto on täyttynyt. (Paljonko ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa maksetaan 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 6 luku, 1 §; YTK-termipankki: Päivärahan perusteena oleva palkka 2020.)

Ansio-päivärahaa maksetaan enintään 300 päivältä, mikäli työhistoriaa on takana alle kolme vuotta ja enintään 400 päivää, jos työhistoriaa on yli kolme vuotta. Lisäksi yli 58-vuotias, jolla on viimeisen 20 vuoden aikana työhistoriaa vähintään viisi vuotta, on oikeutettu saamaan ansio-päivärahaa 500 päivältä. Ansio-päivärahan enimmäisajan voi aloittaa alusta, jos työskentelee vähintään 18 tuntia viikossa 26 viikon aikana. Osa-aika- ja keikkatyö jatkaa enimmäisaikaa. Enimmäismaksuajan jälkeen voi hakea Kelalta työmarkkinatukea. (Ansio-päivärahan ehdot ja kesto 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 6 luku, 7 §.)

Lisäksi ansio-päivärahaan oikeutetulla ja viimeisen 20 vuoden aikana 5 vuotta työhistoriaa keränneellä henkilöllä on seuraavissa tilanteissa mahdollisuus lisäpäiviin ja niin sanottuun eläkeputkeen, mikäli henkilö on syntynyt vuosina 1955–1956 ja täyttä 60 vuotta ennen kuin

enimmäisaika täyttyy tai on syntynyt vuonna 1957–1960 ja täyttää 61 vuotta ennen kuin enimmäisaika täyttyy tai on syntynyt vuonna 1961 tai sen jälkeen ja täyttää 62 vuotta ennen kuin enimmäisaika täyttyy. (Ansiopäivärahan ehdot ja kesto 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 6 luku, 9 §.)

Päivärahan perusteena oleva palkka ei täysin vastaa työttömyyttä edeltänyttä palkkaa, sillä palkkaan tehdään lakisääteinen vähennys, joka vuonna 2020 on 4,14 %. Lisäksi palkkaan ei huomioida lomakorvausta tai lomarahaa. Ansio-osa on 45 % lakisääteisen ja lomarahan vähennyksen jälkeen jäävästä päiväpalkan ja perusosan erotuksesta siihen saakka, kunnes tulot ovat sen verran suuret, että ne saavuttavat niin sanotun taitekohdan, joka on 148,73 euroa päivältä. Mikäli päiväpalkka on vähennysten jälkeen yli tämän 148,73 euroa päivältä, tuon summan ylittävältä osuudelta ansio-osa otetaan huomioon 20 prosentin suuruisena. (Näin ansiopäiväraha lasketaan 2020; Paljonko ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa maksetaan 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 6 luku, 2 §.)

Esimerkkinä olkoon tilanne, jos ennakonpidätyksenalainen palkka työssäoloehdon täyttävällä jaksolla on 30 000 €. Jaksolla on 140 työpäivää ja ansioihin sisältyy 4 000 euron lomakorvaus.

Ensin 30 000 euron palkasta vähennetään lomakorvauksen 4 000 euron osuus, jolloin jäljelle jää 26 000 €. Tähän tehdään 4,14 prosentin suuruinen lakisääteinen vähennys, jolloin summaksi jää 24 923,60 euroa. Tämä summa jaetaan jakson 140 työpäivällä, jolloin päiväpalkaksi saadaan 178,03 euroa.

Sitten lasketaan taitekohdan päiväpalkan 148,73 € alle jäävän osuuden arvo ja sen ylittävä arvo. Alittava osuus saadaan vähentämällä taitekohdasta perusosa, jonka suuruus on 33,66 euroa päivältä. Tästä vähennyslaskusta saadaan tulokseksi 115,07 euroa, joka kerrotaan 45 prosentilla, jolloin taitekohdan alittavan ansio-osan suuruudeksi saadaan 51,78 €.

Taitekohdan ylittävä palkan osuus saadaan vähentämällä 178,03 euron päiväpalkasta taitekohdan päiväpalkka 148,73 euroa. Erotuksena saatu 29,30 euroa kerrotaan 20 prosentilla, jolloin ansio-osan taitekohdan ylittävä osa on 5,86 euroa.

Päiväraha saadaan laskemalla yhteen 33,66 € (perusosa) + 51,78 € (taitekohdan alittava ansio-osa) + 5,86 € (taitekohdan ylittävä ansio-osa). Näin ansiopäivärahan suuruudeksi saadaan 91,24 €, josta voidaan laskea etuuden määrän olevan kuukaudessa 1961,66 € (21,5 päivää kerrottuna 91,24 €) tai neljän viikon maksujaksossa 1824,8 € (20 päivää kerrottuna 91,24 €). Etuus on brutto-osuus, josta täytyy vielä maksaa verot.

Työttömällä on mahdollisuus saada myös korotettua ansiopäivärahaa, mikäli hän osallistuu työllistymistä edistävään palveluun. Korotettua ansiopäivärahaa voidaan maksaa 200 päivän ajalta. Korotettu päiväraha lasketaan siten, että ansio-osa on 55 % päiväpalkan ja perusosan erotuksesta, joka normaalisti olisi ilman korotusta 45 %. Taitekohdan ylittävältä palkan osalta lasketaan korotettu ansio-osa siten, että se on 25 % päiväpalkan ja perusosan erotuksesta, joka normaalisti olisi ilman korotusta 20 %. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 6 luku, 2 §; Mitä on korotettu ansiopäiväraha ja kuka sitä saa 2020.)

Lisäksi ansiosidonnaisella päivärahalla olevalla on mahdollisuus lapsikorotukseen, jonka voi saada lapsen syntymästä lähtien siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Yhdestä lapsesta korotuksen määrä on 5,28 euroa päivältä, kahdesta lapsesta 7,76 euroa päivältä ja kolmesta tai sitä useammasta yhteensä 10,00 euroa päivältä. (Näin ansiopäiväraha lasketaan 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 6 luku, 6 §.)

Enimmillään täysi ansiopäiväraha lapsikorotuksineen voi olla 90 % päivärahan perusteena olevasta päiväpalkasta. Korotettua ansio-osaa työllistymistä edistävän palvelun ajalta saavalla päiväraha voi olla enintään päivärahan perusteena olevan palkan suuruinen. Ansiopäiväraha on kuitenkin vähintään mahdollisella lapsikorotuksella ja korotusosalla korotetun peruspäivärahan suuruinen. (Näin ansiopäiväraha lasketaan 2020; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 6 luku, 2 §.)

Päätoiminen yrittäjä voi kerryttää oikeuden ansiopäivärahaan ainoastaan yrittäjien työttömyyskassassa. Yrittäjän ansiopäivärahaa voidaan maksaa, jos yritystoiminta on loppunut tai työskentely yrityksessä on päättynyt. Lisäksi yrittäjän tulee olla työttömyyskassan jäsen ja yrittäjän on pitänyt työskennellä kassan jäsenyysaikana 15 kuukautta. Tämän voi koota vähintään 4 kuukautta kestävästä työskentelyjaksoista, joina eläkevakuutuksen vuositaso on

vähintään 13 076 euroa. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 5 luku, 6 § ja 7 §; Yritystoiminta ja työttömyysturva 2020.)

Yrittäjän ansiopäiväraha määrätään sen työtulon perusteella, jonka mukaan yrittäjä on vakuuttanut itsensä yrittäjäkassassa yhteensä enintään 15 kuukauden ajan ennen työttömyyttä. Työllistymistä edistävän palvelun ajalta yrittäjällä on oikeus korotettuun ansiopäivärahaan. Yrittäjän ansiopäivärahaa maksetaan yhtä kauan kuin palkansaajien ansiopäivärahaakin, mutta muista palkansaajista poiketen yrittäjillä ei ole lisäpäiväoikeutta enimmäiskeston jälkeen. Sivutoiminen eli pienimuotoinen yritystoiminta puolestaan ei estä palkansaajakassaan kuulumista eikä työttömyysturvan maksamista. Sivutoiminen yritystoiminta vaikuttaa päivärahaan samalla tavalla kuin osa-aikatyö. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 6 luku 5 § ja 5 a §; Yritystoiminta ja työttömyysturva 2020.)

3.5 Työskentelyn vaikutus etuuteen etuuden aikana

Työttömyysetuuden aikana kannustetaan työtöntä tekemään töitä, ja työnhakeminen on yksi työttömyysetuuden ehdoista. Jos työtön saa kokoaikatyötä, silloin työttömyysetuuden saaminen lakkaa kokonaan. Osa-aikatyö ja keikkatyö sen sijaan on mahdollista yhtä aikaa työttömyysetuuden aikana, mutta työskentely saattaa kuitenkin vaikuttaa työttömyysetuuden suuruuteen. Kun tehdyt työtunnit huomioidaan työttömyysetuutta maksaessa, käytetään siitä nimitystä soviteltu työttömyysetuus. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 1 luku, 3§, 3 luku 1§ ja 4 luku, 1§, 3§.)

Soviteltua työttömyysetuutta voi saada henkilö, joka saa tuloa osa-aikaisesta työstä ja jonka kokoaikatyön määrä on vähentynyt tai loppunut kokonaan hänestä riippumattomista syistä muun muassa lomautuksen tai irtisanomisen seurauksena. Oikeus soviteltuun työttömyysetuuteen on myös henkilöllä, joka tekee itsestään riippumattomasta syystä pelkästään osa-aikatyötä tai saa tuloa yritystoiminnasta, joka ei ole jatkuvasti päätoimisesti työllistävää. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 4 luku, 1§.)

Lyhennetyltä työviikolta tai sääesteen takia työn keskeytymisen ajalta etuus maksetaan kokonaan työttömiltä päiviltä huomioon ottamatta työstä saatua palkkaa. Jos työnhakija saa

tältä ajalta lisäksi tuloa osa-aikatyöstä, huomioidaan tässä tapauksessa myös lyhennetyn työviikon täydetkin työpäivät etuutta soviteltaessa. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 4 luku, 1 a §.)

Tehdystä työstä on aina ilmoitettava etuuden maksajalle muun muassa työpäivät ja tehdyt tunnit. Soviteltu työttömyysetuus määräytyy sovittelujakson työtulon perusteella. Sovittelujakso on jakso, jonka aikana soviteltava työtulo maksetaan, tai lyhennettyä työviikkoa tekevällä jaksolla, jolle palkan perusteena oleva työaika sijoittuu. Sovittelujakso on henkilön palkanmaksujaksosta riippuen yleensä neljä viikkoa tai kuukausi. Sovittelujakso voi myös olla lyhempi, jos henkilö esimerkiksi aloittaa kokoaikatyön ja soviteltava jakso jää viikon mittaiseksi. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 4 luku, 2 § ja 11 luku, 2§.)

Jos sovittelujakson aikana maksetaan työtuloa kuukautta pidemmältä ansaintajaksolta, työtulo jaetaan vaikuttamaan maksukuukaudelle ja yhtä monelle sitä seuraavalle kuukaudelle, kuin miten monelta kuukaudelta työtuloa on kerralla maksettu. Jos palkanmaksun ajankohdan ja muiden olosuhteiden perusteella kuitenkin on ilmeistä, että järjestelyllä on pyritty välttämään tulon huomioiminen sovittelussa, tulo sovitellaan jaksoille, joille palkan perusteena oleva työaika sijoittuu. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 4 luku, 2 §.)

Toisin sanoen tehdyt työtunnit vaikuttavat etuuteen joko sovittelujaksossa, johon työtunnit ilmoitetaan, tai siinä sovittelujaksossa, jolloin tehdyt työtunnit henkilölle maksetaan. Työttömyysetuuden maksaja päättää, kumpaa toimintamallia käytetään. Sovittelujakson aikana maksettua työtuloa ei sovitella, jos työnhakijan osa-aikainen työtulo on ansaittu aikana, jolloin työttömyysetuuteen ei ole muutenkaan maksuperustetta. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 4 luku, 2 §.)

Työttömyysetuuteen ei ole oikeutta, jos tarkastelu- tai sovittelujakson aikana osa-aikatyön määrä ylittää 80 prosenttia alalla sovellettavasta kokoaikaisen työntekijän enimmäistyöajasta. Jos alalla ei ole työehtosopimusta, vertailu tehdään työaikalakiin perustuvaan säännölliseen työaikaan. Työnhakijalla ei ole myöskään oikeutta soviteltuun työttömyysetuuteen, jos hänen työnsopimuksensa mukainen säännöllinen työaika tai jaksotyössä kuukausipalkan perusteena oleva keskimääräinen työaika ylittää 80 prosenttia alalla sovel-

lettavasta kokoaikaisen työntekijän enimmäistyöajasta tasoittumisjakson aikana. Kuukauden katsotaan sisältyvän 21,5 maksupäivää, kun lasketaan sovittelujakson kokoaikaista työaikaa. Työaikaan otetaan huomioon myös työaikapankista käytetty työaika. Näin ollen esimerkiksi lomautuksen takia nelipäiväistä viikkoa tekevä henkilö ei saa tehdä tuntiakaan ylimääräistä työtä tai hän menettää sovitellun työttömyysetuuden kokonaan. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 4 luku, 3 §.)

Sovittelussa tulona otetaan huomioon rahapalkka, palkkiot, verolliset kulukorvaukset, luontoisedut, tuntipankista käytetyt tunnit ja niin edelleen. Jos yritystoiminnan sovittelujakson tulot eivät ole luotettavasti osoitettavissa, ne voidaan arvioida verotustietojen perusteella. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 4 luku, 4 §.)

Työttömyysetuuden määrään vaikuttavat kaikki ansiotulot, jotka ylittävät suojaosan. Suojaosa tarkoittaa sitä rahamäärää, jonka pystyy ansaitsemaan ilman, että se vaikuttaa työttömyysetuuden suuruuteen. Suojaosan määrä on kuukauden sovittelujaksolla 300 euroa ja neljän viikon sovittelujaksolla 279 euroa. Tämän verran työttömyysetuutta saava henkilö voi siis ansaita työttömyysetuuden päälle, ilman että se vaikuttaa mitenkään työttömyysetuuden määrään. Koronavirusepidemian vuoksi suojaosaa on väliaikaisesti nostettu kuukauden sovittelujaksolla 500 euroon ja neljän viikon sovittelujaksolla 465 euroon aikavälillä 1.6.2020-31.12.2020. (HE 163/2020, 1.1; Työttömyysturvalaki 1290/2002, 4 luku, 5 §.)

Soviteltu työttömyysetuus lasketaan siten, että etuus vähenee 50 prosenttia saadun tulon siitä osasta, joka ylittää suojaosan. Etuutta voi saada palkan lisäksi niin kauan, ennen kuin tulot ylittävät rajan, jonka jälkeen etuutta ei enää makseta, koska maksettavan etuuden määrä supistuu nolnaan. Kela sovittelee työtulot maksettavasta peruspäivärahasta tai työmarkkinatuesta. Työttömyyskassat sovittelevat työtulot ansiosidonnaisesta päivärahasta. (Työttömyysturvalaki 1290/2002, 1 luku, 4 § ja 4 luku, 5 §.)

Esimerkiksi henkilö saa Kelan korottomatonta työttömyysetuutta kuukaudessa työmarkkinatuen tai peruspäivärahan verran eli 33,66 euroa päivältä, joka tekee kuukaudessa 723,69 euroa (33,66 € * 21,5 päivää). Tämän lisäksi henkilöllä on palkkatulot 1000 euroa kuukaudessa, joka sovitellaan etuuden kanssa. Suojaosa on 300 euroa eli työttömyysetuutta vähentäväksi tuloksi huomioidaan 700 euron tulot (1000 € - 300 €). Tästä 700 euron tulosta 50 %

vähentää työttömyysetuutta eli työttömyysetuus vähenee 350 euroa ($700 \text{ €} * 50 \%$). Näin ollen työttömyysetuuden suuruudeksi jää 373,69 euroa ($723 \text{ €} - 350 \text{ €}$). Sovitellun työttömyysetuuden ja palkan summaksi saadaan 1 373,69 euroa, jonka osa-aikatyötä tekevä henkilö saa itselleen bruttona kuukaudessa.

Toisin sanoen jokainen suojaosan ylittävä palkkaeuro vähentää työttömyysetuutta 50 senttiä siihen saakka, kunnes etuus on saavuttanut nollapisteen. Osa-aikatyötä tekevä voi siis ansaita palkkaa 300 euroa kuukaudessa ja saada täyden työttömyysetuuden. Kelan työttömyysetuuksilla laskennallinen tuloraja on 1 747,38 euroa kuukaudessa, jolloin työttömyysetuuden määrä saavuttaa arvon 0 euroa eli työttömyysetuutta ei enää makseta palkan lisäksi. Ansiosidonnaisessa päivärahan sovitellun etuuden suuruus ja enimmäistuloraja riippuvat henkilön päivärahan suuruudesta. Sovitellun ansiopäivärahan määrä lasketaan siten, että ansiotulo ja etuuden määrä mahdollisine lapsikorotuksineen sovittelujakson aikana ovat yhteensä enintään ansiopäivärahan perusteena olevan palkan verran, mutta kuitenkin vähintään niin paljon kuin henkilöllä olisi oikeus saada peruspäivärahana.

Esimerkiksi, jos henkilön ansiosidonnaisen päivärahan perusteena oleva palkka on 2 322,75 €/kk, tällöin työttömyysetuuden aikana henkilö ei voi saada palkkaa ja etuutta yhteensä 2 322,75 €/kk tai työttömyysetuutta ei enää makseta kyseiseltä sovittelujaksolta laisinkaan. Suojaosaa ei huomioida, kun selvitetään ansioiden enimmäismäärää vertaamalla palkkaa päivärahan perusteena olevaan palkkaan.

2 322,75 euron kuukausipalkan perusteella henkilön ansiopäivärahan suuruus on 1400 €/kk. Mikäli henkilöllä olisi lisäksi palkkatuloja 1100 €/kk, soviteltaisiin palkkatulot yhdessä etuuden kanssa. Ensiksi palkasta vähennetään suojaosuus, jonka jälkeen soviteltavaa jää 800 euroa ($1100 \text{ €} - 300 \text{ €}$). 800 eurosta puolet vähentää työttömyysetuuden määrää eli 400 euroa. Henkilölle maksettavan sovitellun päivärahan osuus on näin ollen 1000 euroa kuukaudessa ($1400 \text{ €} - 400 \text{ €}$), jolloin henkilö saa palkkaa ja työttömyysetuutta yhteensä 2100 euroa kuukaudessa. Kun tiedetään ansiopäivärahan perusteena olevan palkan suuruudeksi 2 322,75 €/kk, huomataan, ettei 2100 euron etuus ja palkka yhteensä riitä ylittämään tätä kyseistä summaa eli enimmäismäärää.

Ansiopäivärahan vähimmäismäärä on vähintään peruspäivärahan suuruinen eli 723,69 €/kk (33,66 € * 21,5 päivää). Vähimmäismäärä voidaan tarkistaa vertaamalla 1100 euron kuukausipalkalla saatua soviteltua työttömyysetuuden määrää vähimmäismäärään. Tässä aiemmassa tapauksessa soviteltavan päivärahan suuruudeksi jäi 1000 €/kk, joka on suurempi kuin peruspäivärahan osuus eli 723,69 €/kk. Näin ollen 1000 euroa kuukaudessa oleva soviteltava määrä jää voimaan.

Kun käytetään ansiopäivärahan laskennan perusteena palkkatuloa 2 322,75 €/kk, osa-aikatyössä kuukausipalkan tulo on 1600 euroa kuukaudessa tai enemmän, että vähimmäismäärä eli peruspäivärahan osuus on suurempi kuin muuten soviteltavaksi jäävä osuus. Esimerkiksi 1800 €/kk tuloilla soviteltava päiväraha olisi 650 €/kk, joka jää alle peruspäivärahan suuruuden eli 723,69 €/kk. Tässä tapauksessa, kun palkkatulot eivät saavuta tulojen enimmäismäärää ja laskennallinen soviteltavan päivärahan suuruus on pienempi kuin peruspäiväraha, maksettavaksi päiväraha on tällöin peruspäivärahan suuruinen soviteltu ansiopäiväraha.

3.6 Koronavirusepidemian vaikutus työttömyysetuuksiin

Koronavirusepidemian vuoksi työttömyysturvaan on tehty aikavälille 16.3.2020 - 31.12.2020 väliaikaisia muutoksia, jotka parantavat työttömyysturvan ehtoja ja tasoa. Väliaikaiset muutokset ovat seuraavat ja voimassa 31.12.2020 saakka (Työttömyysturva koronatilanteessa 2020):

- Työttömyysturvan viisi omavastuupäivää on väliaikaisesti poistettu ja työttömyysturva voi saada heti ensimmäisestä työttömyyspäivästä lähtien.
- Työttömyyspäivärahan enimmäisaika ei kulu 16.3.2020 tai sen jälkeen alkaneiden lomautusten aikana ja 1.7.2020 alkaen enimmäisaika ei kulu myöskään muilla kokonaan tai osittain työttömillä.
- Työttömyyspäivärahan työssäoloehto on lyhennetty väliaikaisesti palkansaajilla nykyisestä 26 viikosta 13 viikkoon ja yrittäjän ei-omistavalla perheenjäsenillä 52 viikosta 26 viikkoon. Tämä koskee henkilöitä, joilla on vähintään yksi työssäoloehtoon luettava viikko 1.3.2020 lukien. 1.7.2020 alkaen lyhennetty työssäoloehto koskee

myös peruspäivärahan saajaa. Työttömyyskassaan kuuluva peruspäivärahan saaja voi siirtyä ansiopäivärahan piiriin, jos hän on työskennellyt työssäoloehdon täyttävässä työssä 13 viikkoa. Vähintään yhden työssäoloehtoon luettavan viikon on täytynyt alkaa 1.7.2020 jälkeen.

- 11.5.2020 lähtien työtulot sovitellaan yhteen työttömyysetuuden kanssa neljän viikon tai kuukauden mittaisissa jaksoissa, vaikka jaksoon sisältyisi päiviä, joilta hakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen. Jakson aikana maksetut palkat siis huomioidaan sovittelussa, vaikka palkan maksupäivältä ei olisi oikeutta työttömyysetuuteen.
- 16.3.2020 tai sen jälkeen lomautettu voi saada työttömyysetuutta, vaikka opiskelisi tai lomautetulla olisi yritystoimintaa.
- 16.3.2020 lähtien työttömältä tai lomautetulta ei väliaikaisesti edellytetä työllistymissuunnitelman tekemistä tai palvelutarpeen arviointia TE-palveluissa, jos ilmoitetaan työttömäksi työnhakijaksi.
- Työttömyysetuuden suojaosaa on korotettu neljän viikon sovittelujaksolla 465 euroon ja kuukauden sovittelujaksolla 500 euroon. Korotus on voimassa sovittelujaksoilla, jotka ovat alkaneet 1.6.2020 tai sen jälkeen.
- 12. 6.2020 lähtien liikkuvuusavustusta voi saada, jos ottaa vastaan kokoaikatyön, jonka edestakaisen työmatkan kesto on yli 2 tuntia päivässä tai jos muuttaa työn perässä vastaavalta etäisyydeltä. Normaalisti kokoaikatyön työmatkan kesto pitää olla yli 3 tuntia päivässä.

Yrittäjille on koronavirusepidemian vuoksi tehty helpotuksia. Työttömyysturvaan on tehty aikavälille 16.3.2020 - 31.12.2020 väliaikaisia muutoksia, jotka parantavat työttömyysturvan ehtoja ja tasoa. Väliaikaiset muutokset ovat seuraavat ja voimassa 31.12.2020 saakka (Työttömyysturva koronatilanteessa 2020):

- Kela voi maksaa yrittäjälle työmarkkinatukea, jos päätoiminen työskentely yrityksessä on päättynyt tai yrittäjätulo on koronavirusepidemian vuoksi vähemmän kuin 1 089,67 e/kk.
- Jos yrittäjän tulot ovat muuttuneet koronavirusepidemian vuoksi, yrittäjä voi väliaikaisesti itse ilmoittaa Kelaan, kuinka paljon nykyiset tulot ovat. Tämän perusteella Kela sovittelee tulot yhteen etuuden kanssa. Normaalisti yritystoiminnan tulojen sovittelessa käytetään edellisen vuoden verotustietoja. Muutos on astunut voimaan 11.5.2020.
- Myös yrittäjille työttömyysetuuden suojaosaa on korotettu neljän viikon sovitte-lujaksolla 465 euroon ja kuukauden sovitte-lujaksolla 500 euroon. Korotus on voimassa sovitte-lujaksoilla, jotka ovat alkaneet 1.6.2020 tai sen jälkeen.

Osa lakimuutoksista voi jatkua 2021, koska hallitus on esittänyt 31.3.2021 saakka voimassa pidettäviksi helpotuksiksi yrittäjän työmarkkinatukea, työttömyysetuuden korotettua suojaosaa ja liikkuvuusavustusta. Lisäksi yrittäjä voi itse ilmoittaa Kelalle tulonsa ja lomautetun oikeus työttömyysetuuteen säilyisi, vaikka opiskelee. Hallitus on esittänyt myös, että työtulot sovitellaan 31.3.2021 asti yhteen 4 viikon tai kuukauden mittaisissa jaksoissa, vaikka jaksoon sisältyisi päiviä, joina hakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen. (Työttömyys-turva koronatilanteessa 2020.)

4 PALVELUTASOPÄÄTÖS

Alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta ja pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Sitä määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa. Alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta kuntia kuultuaan. Päätöksessä on selvitettävä alueella esiintyvät uhat, arvioitava niistä aiheutuvat riskit, määriteltävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutason kehittämisestä. Palvelutasopäätös on voimassa määräajan. (Pelastuslaki 379/2011, 27 §, 28 §, 29 §.)

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valituksesta ja neuvonnasta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Tämän lisäksi se huolehtii pelastustoimen valvontatehtävistä, väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuus-tilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä. Pelastuslaitoksen täytyy myös suoriutua pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä alueellaan. (Sisäasiainministeriö 2013, 7.)

Alueen pelastustoimi voi käyttää pelastustoiminnassa apunaan sopimuspalokuntia (Pelastuslaki 379/2011, 25 §). Sopimushenkilöstön osuus on otettava palvelutasopäätöksessä huomioon kuvattaessa pelastuslaitoksen palvelutuotantoa (Sisäasiainministeriö 2013, 18).

Pelastustoimeen kuuluu riskien arviointi, onnettomuuksien ehkäisy ja pelastustoiminta sekä pelastustoimen järjestelmän suunnittelu ja mitoittaminen toimintaympäristön riskien mukaan. Pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi määritellään riskien arvioinnin perusteella normaaliolojen toimintavalmius. Lisäksi suunnitellaan tarvittavat toimintavalmiuden muutokset häiriötilanteita varten. (Sisäasiainministeriö 2012, 3–4.)

Pelastustoiminnan voimavarat mitoitetaan siten, että niillä pystytään toimimaan tehokkaasti onnettomuus-tilanteissa. Uhkien arviointi muodostuu kolmesta osasta, joita ovat riskiluokkien määrittäminen, onnettomuuksien seuranta ja erityisjärjestelyitä vaativat onnettomuustyytit, riskikohteet, tapahtumat ja yleisötilaisuudet. (Sisäasiainministeriö 2012, 7.)

Riskiluokka määräytyy kullekin ruudulle regressiomallin avulla arvioitun riskitason perusteella ja tapahtuneiden riskiluokan määrittävien onnettomuuksien perusteella. Riskitason tarkoituksena on osoittaa, missä ruuduissa A- ja B-kiireellisyysluokan pelastustoimintaa edellyttäviä onnettomuuksia tapahtuu kaikkein todennäköisimmin. Regressiomallin selittäjinä ovat asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Regressiomalli on kehitetty toteutuneiden rakennuspalojen perusteella. Mallin avulla ennustetaan riskitaso kullekin 1 km x 1 km ruudulle. (Sisäasiainministeriö 2012, 6–7.)

Riskiruudut voidaan määrittää regressiomallin lisäksi seuraamalla riskiruudussa tapahtuneita riskiluokan määrittävien onnettomuuksien määrää viiden vuoden seurantajaksoilla. Pelastuslaitos voi korottaa riskiluokkaa, mikäli onnettomuuksien määrä on vuositasolla tarkasteltuna kasvanut seurantajakson aikana. Riskitaso ja toimintavalmius voivat vaihdella vuorokaudenajan, viikompäivän tai vuodenajan mukaan. (Sisäasiainministeriö 2012, 8.)

Lähtökohtaisesti päätoiminen palokunta on sijoitettu alueelle, jossa sijaitsee I-riskiluokkaan kuuluvia alueita. I-riskialueella on minuutin lähtövalmius ja kohteeseen pitää päästä kuudessa minuutissa. II-, III- ja IV-riskialueilla oletetaan olevan 1–5 minuutin lähtövalmius sen mukaan, lähtekö tehtävälle päätoiminen- vai sopimuspalokunta. II-riskiluokassa kohteeseen pääsyn tavoiteaika on kymmenen minuuttia ja III-riskiluokassa kaksikymmentä minuuttia. IV-riskiluokalle ei ole määritetty kohteeseen saapumisen tavoiteaikaa. II-, III- ja IV-riskialueilla sopimuspalokunnat voivat hoitaa tehtävät täysin itsenäisesti ja tilannepaikan johtajana voi toimia sopimuspalokunnan yksikönjohtaja, mutta pelastustoiminnan johtajana toimii aina pelastusviranomainen, vaikka hän ei itse onnettomuuspaikalle saapuisikaan. (Sisäasiainministeriö 2012, 9 ja 14.)

Kaikki pelastustoiminnan muodostelmat voidaan koota tarkoituksenmukaisella tavalla riippumatta siitä, mistä henkilöt onnettomuuspaikalle tulevat. Olennaista on, että muodostelma kykenee aloittamaan tehokkaan pelastustoiminnan riskiluokittain määritetyssä ajassa. (Sisäasiainministeriö 2012, 12.)

Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika alkaa siitä, kun ensimmäinen yksikkö vastaanottaa hälytyksen, ja päättyy siihen, kun pelastusryhmä aloittaa tehokkaan pelastustoiminnan. Pelastusryhmän minimivahvuus on johtaja ja vähintään kolme miehistön jäsentä. Mikäli riskiarvion perusteella onnettomuustilanteesta kyetään selviytymään pelastusryhmää pienemmällä kokoonpanolla, voidaan tilanteeseen hälyttää pelastusryhmää vähemmän voimavaroja. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi avunantotehtävät sekä tarkistus- ja varmistustehtävät. (Sisäasiainministeriö 2012, 5–6 ja 12.)

Pelastuslaitoksien täytyy siis määrittää omien alueidensa riskikartoituksen pohjalta toimintavalmiutensa ja huolehtia, että paloasemaverkosto on riittävän kattava. Palvelutasopäätöksessä otetaan huomioon myös, missä ja minkälaisella toimintavalmiudella sopimuspalokuntalaiset hoitavat alueen pelastustoimen tehtävät. Esimerkiksi palvelutasopäätöksessä voidaan määrittää, että paloasemalla on arkisin kello kahdeksan ja kuudentoista välillä riskiarvioon perustuen toimintavalmius turvattu kahdella päätoimisella henkilöllä. Ilta-, yö- ja viikonloppuaikana toimintavalmius turvataan varallaolojärjestelmällä, josta sopimuspalokuntalaiset voivat olla kokonaan tai osittain vastuussa. Tämän lisäksi onnettomuuksien sattuessa hälytetään vapaalta päätoimisen henkilökunnan ja sopimuspalokunnan resurssit.

Palvelutasopäätöksessä huomioidaan muun muassa sopimuspalokuntalaisten tai sopimuspalokuntien määrä ja arvioidaan, onko se riittävä, jotta pelastustoimen toiminnot saadaan turvattua ja ylläpidettyä palvelutasopäätökseen määritetyllä tavalla. Lisäksi palvelutasopäätöksessä voidaan määritellä esimerkiksi sopimuspalokuntalaisille tarjottavasta koulutuksesta ja kuinka toimintakykyä kartoitetaan.

5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS

Aiheesta, jossa käsitellään työttömyysetuuksien vaikutuksia sopimuspalokuntalaisten aktiivisuuteen, ei ole tehty aiempia tutkimuksia. Pelastusopistolla tai SSPL:lla ei ollut kysyessäni tietoa, onko vastaavanlaisia tutkimuksia tehty muuallakaan, mutta niiden puolesta tutkimuksia aiheesta ei ainakaan ole aiemmin tehty. En myöskään löytänyt mitään vastaavanlaisia tutkimuksia etsiessäni tietoa internetin avulla.

5.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus

Sopimuspalokuntalaiset ovat merkittävässä roolissa hoitamassa pelastustoimen tehtäviä joko itsenäisesti tai ammattipalokuntien tukena. Sopimuspalokuntalaisia ei kuitenkaan ole rajoitonta määrä, ja moni heistä on päätyössä jossakin muualla kuin pelastuslaitoksella ja tekevät sopimuspalokuntatehtäviä päätyön ohessa sivutoimisesti silloin, kun siihen on aikaa ja mahdollisuuksia. Pääelinkeinoon voi kuitenkin tulla välillä yllätyksiä ja erilaisia aikoja, jolloin työntekijä saattaa joutua työstään lomautetuksi tai irtisanotuksi. Tällaisissa tilanteissa sopimuspalokuntatoiminnassa mukana olevalle voikin löytyä enemmän aikaa osallistua palokuntatoimintaan, mutta sitten toisaalta taas rahallinen hyöty voi jäädä pieneksi, kun työttömyyskorvausta saatetaan vähentää. Lisäksi ennen työttömyyskorvauksen saamista teetättää paljon enemmän työtä korvaushakemuksien kanssa, kun pitää antaa erilaisia selvityksiä ja todistuksia työnteosta työttömyysetuutta maksavalle taholle ja tämä taasen pitkittää korvauksen saamista.

Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus on selvittää, kuinka työttömyysetuusaika vaikuttaa osallistumisaktiivisuuteen sopimuspalokuntalaisella, joka saa palokuntatoimintaan osallistumisesta rahallista korvausta. Tutkimuksessa selvitin muun muassa, onko suojaosalla vaikutusta työskentelyn määrään palokuntatoiminnassa ja minkä suuruisen suojaosan sopimuspalokuntalaiset näkevät mielestään sopivana, jotta se helpottaisi palokuntatoimintaan osallistumista. Jätetäänkö korvauksia nostamatta joko palkan tai työttömyysetuuden muodossa. Minkälaiseen palokuntatoimintaan osallistutaan ja mihin taas ei osallistuta pelkästään työttömyysetuuden vuoksi? Lisäksi selvitin vastaajien mielipidettä, olisiko heillä omasta mielestään ollut joskus mahdollisuus vaikuttaa puutteellisiin miehistöresursseihin.

5.2 Kyselyn toteutus ja laatiminen

Tutkimukseni toteutustapa on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus, jossa keräsin tietoa kyselylomakkeen avulla, mikä on yleinen tiedonkeruumenetelmä kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on lähtökohtaisesti tarkoitus osoittaa kysymyksiä pienelle joukolle, josta käytetään nimitystä otos. Otoksen katsotaan edustavan perusjoukkoa, ja tällöin tutkimustulosten voidaan ajatella edustavan koko joukkoa. Kvantitatiivisen tutkimuksen tuloksia tarkastellaan tilastollisilla menetelmillä ja mittaamisen tavoitteena on tuottaa perusteltua, luotettavaa ja yleistettävää tietoa. (Kananen 2008, 10.)

Toteutin tutkimukseni käyttäen Webropol-kysely- ja raportointisovellusta. Tutkimus toteutettiin valtakunnallisena ja täysin anonymina avointa nettilinkkiä käyttäen. Vastauksia on mahdollista kuitenkin eritellä jokaisen pelastuslaitoksen alueelta tarkemmin omiksi tilastoikseen, mutta tarkempia henkilötietoja kyselystä ei kuitenkaan saada selville.

Selvitin aluksi sähköpostilla ja puhelimitse kaikilta Suomen pelastuslaitoksilta, SSPL:lta ja SPEK:ltä, suostuvatko ne jakamaan avointa kyselylinkkiä omien kanaviensa kautta sopimuspalokuntalaisille. Lähestulkoon kaikki pelastuslaitokset, SSPL ja SPEK suostuivat välittämään linkkiä ja tietoa kyselystä omien kanaviensa kautta. Ainoastaan Helsingin pelastuslaitos ilmoitti, että sen alueella ei ole sopimuspalokuntalaisia, joita asia koskettaisi.

Lähetin kyselylinkin sähköpostilla pelastuslaitoksien yhteyshenkilöille, SSPL:lle ja SPEK:ille. Lähetin sähköpostin piilokopiona kaikille vastaanottajille. Sähköpostiviesti sisälsi linkin kyselyyn, toimintaohjeet yhteyshenkilöille, saatesanat kyselyyn vastaajille sekä tiedon tutkimuksen syystä ja toteuttajasta (LIITE 1).

Kysely avautui 12.10.2020 ja alkuperäisen suunnitelman mukaan linkin oli tarkoitus olla avoinna 25.10.2020 saakka, mutta jatkoin kyselyä loppujen lopuksi 3.11.2020 asti. Syy kyselyn jatkamiseen oli se, että osa niistä henkilöistä oli lomalla, joiden kanssa oli sovittu kyselylinkin välittämisestä. Kyselyaikaa pidentämällä sai varmistettua sen, jotta kyselylinkkiä ehdittiin levittämään laajemmin, jolloin kyselystä sai kattavamman. Lähetin tiedon kyselyn jatkamisesta sähköpostilla samoille vastaanottajille, joille olin lähettänyt kyselylinkin ensimmäiselläkin kerralla (LIITE 2).

Kyselyn kysymykset ja asetelun laadin kokonaan itse. Kysymyksiä laatiessani pyrkimys oli tuoda esille asioita, jotka voisivat vaikuttaa työttömyysetuuden aikana sopimuspalokunta-toimintaan. Lisäksi pyrkimys oli nostaa esille ongelmia, joita etuuden vuoksi mahdollisesti ilmenee. Kysymysten laadinnassa käytin omakohtaista kokemusta työttömyysetuuden aikaisesta sopimuspalokuntatoiminnastani. Kysymysten laatimisen jälkeen annoin kyselyn arvioitavaksi opinnäytetyöni ohjaajalleni, jonka kanssa olimme pienten viilausten jälkeen molemmat sitä mieltä, jotta kyselyn voi sellaisenaan toteuttaa.

Testasin kyselyä ensin pienellä koejoukolla, jotta sai selvitettyä, että kysely sisältää tarvittavat kysymykset ja ne ovat ymmärrettäviä. Lisäksi sain testattua kyselyn teknisen puolen, jotta se toimii niin kuin pitää ja kyselyn asetukset ovat oikein. Tämän testaus operaation jälkeen suljin ja resetoin kaikki aiemmat vastaukset ja avasin linkin myöhemmin uudelleen oikeaa kyselyä varten.

Kyselyssä oli kaikkiaan 21 kysymystä. Ensimmäinen kysymys oli aseteltu omalle sivulle, ja loput 20 kysymystä olivat aseteltuna toiselle sivulle. Suurimmaksi osaksi kysely sisälsi vastausvaihtoehdot sisältäviä valinta- ja monivalintakysymyksiä. Yhteen kysymyksistä annettiin avoimeen kenttään vapaasti kirjoitettava arvo. Viimeiset kaksi kysymystä olivat avoimia, joissa oli mahdollisuus kirjoittaa oma vapaasana. Kaikki muut kysymykset olivat pakollisia lukuun ottamatta kahta viimeistä avointa kysymystä.

Ensimmäinen kysymys oli muotoiltu siten, että linkin avanneista ja vastaamisen aloittaneista saisi karsittua pois niin sanotusti ylimääräiset vastaajat, jotka eivät ole tutkimuksen kohde-ryhmää. Niinpä ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin ”*Oletko saanut jotakin työttömyysetuutta ja osallistunut samaan aikaan sopimuspalokuntatoimintaan, josta sinulle maksetaan henkilökohtaista palkkaa?*”. Mikäli vastaaja vastasi tähän kysymykseen vastauksen ”ei”, päättyi koko kysely tähän. Mikäli vastaaja vastasi ”kyllä”, pääsi hän vastaamaan loppuihin kysymyksiin.

Kysymyksiin 14 ja 17 ei myöskään päässyt vastaamaan, mikäli vastaus oli ”ei” edeltävään kysymykseen eli numeroon 13 tai 16. Kysymyksissä 13 ja 16 kysyttiin, onko vastaajan

omalla asemalla ollut miehistöpuutteita hälytystehtäville lähdetessä ja onko omalla asemalla ollut puutetta päivystäjistä. Mikäli vastaus oli ”kyllä” aiempiin kysymyksiin eli kysymykseen 13 tai 16, vastaaja sai jatkokysymyksen, jossa kysyttiin, olisiko hän itse pystynyt paikkaamaan vajetta, mikäli ei olisi pelännyt työttömyysetuuden aikaista tulorajan ylittymistä.

Kyselyyn tuli vastausajan puitteissa kaikkiaan 646 vastausta, joista niin sanotusti tutkimuksen kohderyhmään kuuluvia eli ensimmäistä kysymystä pidemmälle päässeitä oli 233 kappaletta. Tämä 233 kappaleen vastausjoukko on 1,5 % koko Suomen hälytysosastoon kuuluvista henkilöistä, joita on 15 327 henkilöä HAKA-tilastojen mukaan. Kyselyä ei kohdistettu pelkästään hälytysosastossa oleviin henkilöihin, joten siellä voi olla muitakin palokuntaosastoon kuuluvia, mutta voi olettaa, että suuri osa vastanneista kuuluu hälytysosastoon vastusten perusteella, koska 94 % vastanneista oli osallistunut hälytystoimintaan.

5.3 Tutkimuksen luotettavuus

Hirsijärvi, Remes & Sajavaara (2005, 216) sekä Vilkka (2005, 161) mainitsevat, että kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän luotettavuuden mittaamisessa käytetään käsitettä reliabiliteetti, joka tarkoittaa sitä, että mikäli tutkimus toistetaan uudelleen samoilla menetelmillä, tulokset toistuisivat samanlaisina yhä uudelleen riippumatta tutkijasta. Vaikka tulokset olisivat vääristyneet, toistettujen tutkimusten jälkeen tulokset olisivat yhtä lailla vääristyneet ja näin ollen tutkimusta voidaan pitää sen kannalta luotettavana. Reliabiliteetti on sitä parempi, mitä todennäköisemmin samoilla menetelmillä saadut tulokset toistuvat. (Vilkka 2007, 149; Vilpas 2020, 11.)

Validiteetti on kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän käsite, jolla mitataan tulosten pätevyyttä. Validiteetti ilmaisee, mitataanko ja tarkastellaanko sitä asiaa, jota oli tarkoituskin mitata. Tutkimuksen validius on hyvä, jos tutkija ei ole joutunut tutkimuksessa esimerkiksi käsitteiden tasolla harhaan ja systemaattiset virheet puuttuvat. Tutkimuksen pätevyys voidaan varmistaa laatimalla kysymykset oikein ja huolellisesti, jotta saadaan mitattua juuri sitä asiaa mitä oli tarkoituskin. (Vilkka 2007, 150; Vilpas 2020, 11.)

Kyselyssä pyrin käyttämään selkeitä, oikein ymmärrettäviä kysymyksiä ja pienellä koejoukolla testatessa siinä ei huomattu epäselvyyksiä tai epäkohtia. Kuitenkin kyselyn päätyttyä ja vastauksia tarkastellessani havaitsin muutaman epäkohdan.

Kysymyksessä 19. en ollut määritellyt tulorajaa erikseen yhtä kuukautta kohden, jolloin sen on voinut mahdollisesti tulkita esimerkiksi vuositulorajana. Kysymyksen 8. voi tulkita myös kahdella eri tavalla niin, että tulorajan poistumisen seurauksena saisi tienata rajattomasti ilman, jotta se vaikuttaisi etuuteen, tai siten, että kaikki tulot vaikuttaisivat etuuteen välittömästi. Kysymyksellä oli kuitenkin tarkoitus selvittää ensimmäistä vaihtoehtoa eli rajattoman tienäämisen mahdollisuutta. Kysymyksen konteksti kyllä hieman johdattelee tulkitsemaan sitä tällä tavalla, mutta virheen mahdollisuus on kuitenkin olemassa.

Lisäksi kysymykseen 3. työmarkkinatuen tilalle olisi ollut parempi vaihtoehto esimerkiksi Kelan työttömyysetuudet, joka olisi ollut vastauksena riittävä ja kansankielellä kaikkien ymmärrettävissä paremmin. Tällöin se olisi käsittänyt Kelan peruspäivärahan ja Kelan työmarkkinatuen. Vaihtoehdot olisi voinut laittaa myös erikseen vastausvaihtoehdoiksi. Nyt saattaa olla mahdollista, että peruspäivärahaa saaneet ovat voineet vastata vastauksen työmarkkinatuki, koska se on Kelan maksamaa tukea ja hyvin samankaltainen peruspäivärahan kanssa. Joka tapauksessa kysymyksessä sai eroteltua ansiosidonnaisen päivärahan erilleen, joka tässä kysymyksessä oli pääasiallinen tarkoitus. Lisäksi halusin kysymyksessä saada selville eron niin sanotun liiton työttömyyspäivärahan ja yleisen työttömyyskassan välillä, minkä takia erottelin nämä vastausvaihtoehdot toisistaan, vaikka kyseessä on kuitenkin periaatteessa muuten täysin sama asia, mutta liiton päivärahaa saaneet kuuluvat työttömyyskassan lisäksi johonkin ammattiliittoon.

Kyselytutkimukseni toteutin käyttäen avointa nettilinkkiä, jolloin siihen periaatteessa on mahdollisuus päästä vastaamaan kenellä tahansa. Lähetin itse kyselylinkin pelastuslaitoksilta, SSPL:lta ja SPEK:lta saamilleni yhteyshenkilöille, jotka sitten jakoivat linkkiä edelleen omien kanaviensa kautta, joilla he tavoittavat sopimuspalokuntalaiset. Tämänkin jälkeen loppuvastaanottajilla on mahdollisuus jakaa kyselylinkkiä eteenpäin niin paljon kuin haluvat. Avoimen nettilinkin käyttö myös mahdollistaa sen, että kyselyyn on voinut sama henkilö

vastata useammankin kerran, koska vastaajaa ei voida mitenkään tunnistaa. Kyselyyn vastanneiden lukumäärän huomioon ottaen linkkiä tuskin on jaettu enää ylimääräisille kohde-ryhmään kuulumattomille ja vastauksia voidaan pitää melko luotettavina.

Kuten aiemmin jo tuli esille, kyselyyn vastasi yhteensä 646 vastaajaa, joista 233 vastaajaa pääsi vastaamaan loppuihin kysymyksiin. Käytin apunani surveymonkey.com sivuston virhemarginaalilaskuria selvittääkseni luottamusvälin luotettavuustasolla 95 %. Otoskokona käytin lukemaa 233 ja kokonaisjoukkona käytin Suomen hälytysosastossa olevien henkilöiden lukumäärää eli 15 327. Näillä syötetyillä arvoilla laskuri antoi virhemarginaaliksi 6 prosenttia.

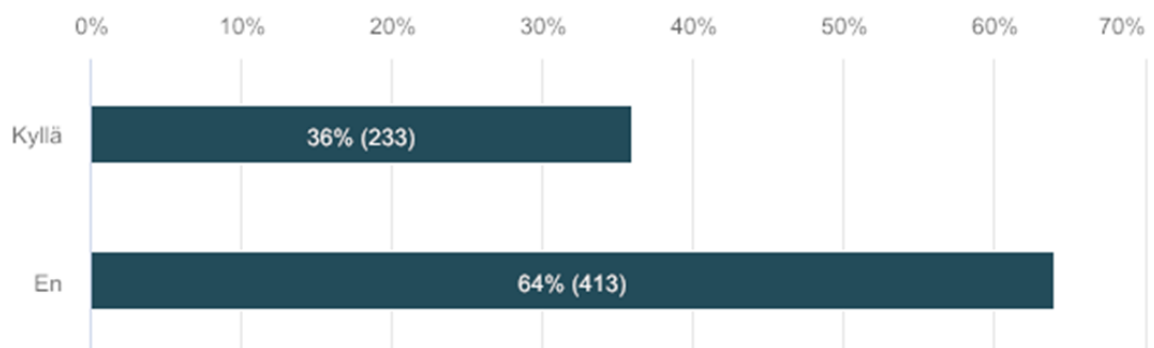
6 KYSELYN TULOKSET

Kysely oli avoinna 12.10.2020 - 3.11.2020 välisen ajan, jonka aikana kyselyyn vastasi kaikkiaan 646 henkilöä. Tutkimuksen kohderyhmään kuuluvia eli karsivan ensimmäisen kysymyksen jälkeen vastaajia oli 233 kappaletta, jotka pääsivät vastaamaan loppuihin kysymyksiin, joita kyselyssä oli kaikkiaan 21 kappaletta.

6.1 Valinta- ja monivalintakysymysten tulokset

Kyselyn ensimmäinen kysymys oli laadittu kokonaan omalle sivulleen. Ensimmäisessä kysymyksessä oli tarkoitus karsia pois kohderyhmään kuulumattomat vastaajat. Kaikki linkin avanneet pääsivät vastaamaan ensimmäiseen kysymykseen, mutta mikäli kysymykseen antoi vastauksen ”ei”, koko kysely päättyi siihen. Mikäli kysymykseen vastasi ”kyllä”, pääsi vastaamaan myös loppuihin kyselyn kysymyksiin.

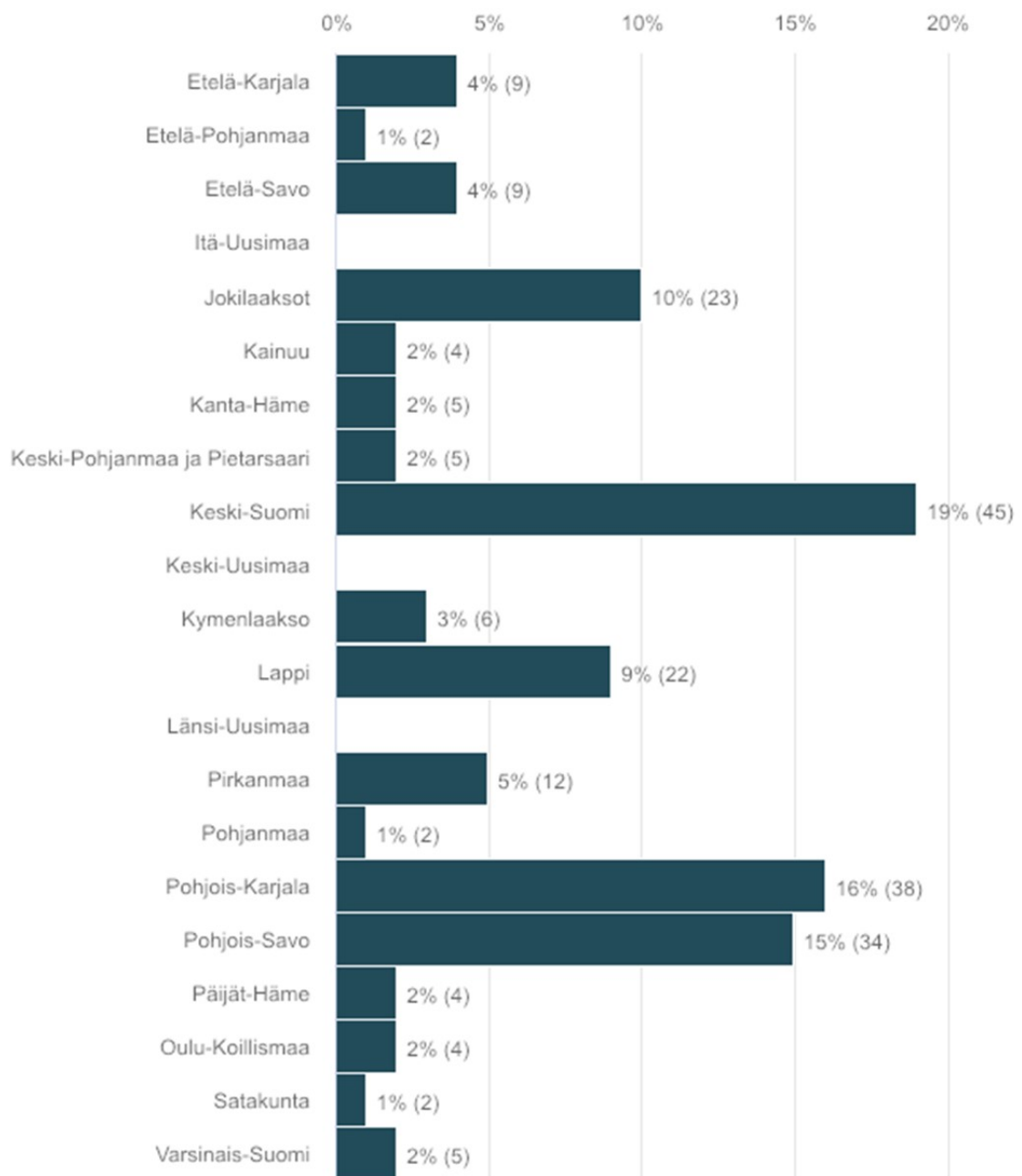
Ensimmäisessä kysymyksessä vastaajalta kysyttiin, onko hän saanut jotakin työttömyysetuutta ja osallistunut samaan aikaan sopimuspalokuntatoimintaan, josta hänelle maksetaan henkilökohtaista palkkaa. Kyselyyn vastanneista 413 henkilöä vastasi vastauksen ”ei”, joka on 64 % kysymykseen vastanneista. Näiden vastaajien osalta kysely päättyi jo tässä vaiheessa. Loput 36 % eli 233 henkilöä vastasivat vastauksen ”kyllä”, jolloin he täyttivät tutkimuksessa asetetun kohderyhmän kriteerit ja pääsivät jatkamaan kyselyn loppuihin kysymyksiin. (Kuva 2.)

Kuva 2. Työttömyysetuutta saaneet ja sopimuspalokuntatoimintaan osallistuneet.

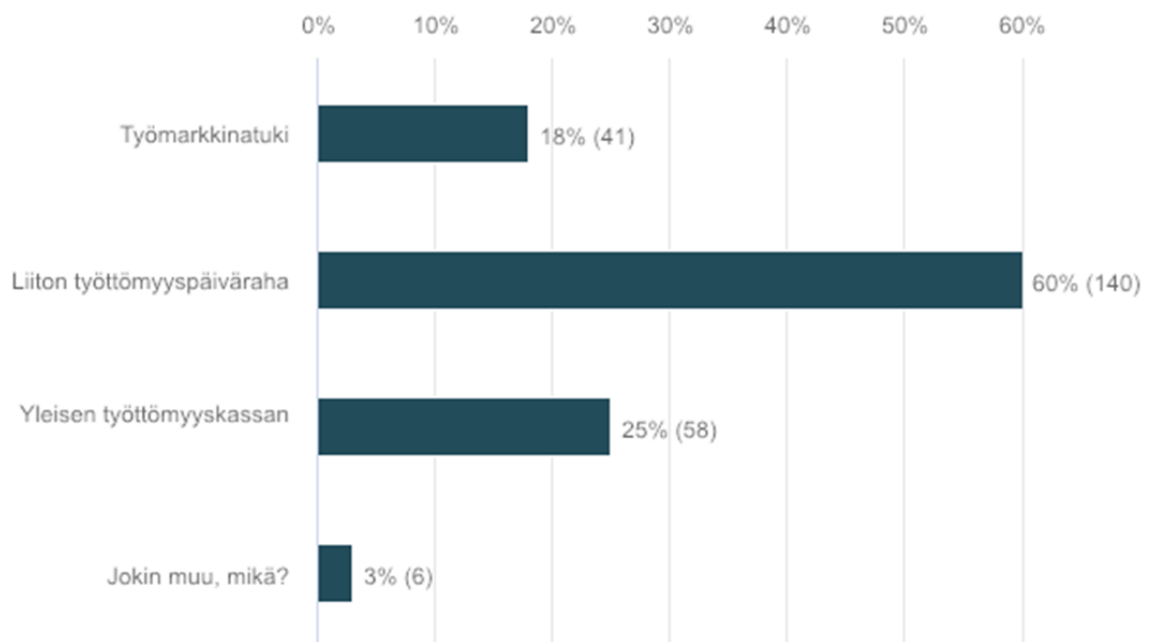
Kyselyyn vastanneita oli koko maan kattavasti, joskin toisaalla enemmän kuin toisaalla. Eniten vastauksia tuli Keski-Suomen pelastuslaitoksen alueelta, josta kyselyyn oli vastannut 45 henkilöä, mikä oli 19 % kaikista kyselyyn vastanneiden määrästä. Seuraavaksi eniten vastauksia tuli Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon alueelta. Pohjois-Karjalasta vastaajia oli 38 kappaletta, joka on 16 % ja Pohjois-Savosta 34 kappaletta, joka on 15 % vastaajista.

Vähiten edustettuna olivat Uudenmaan pelastuslaitosten alueet eli Itä-, Keski- ja Länsi-Uusimaa. Keski-Uudeltamaalta ei tullut kyselyyn yhtään vastausta. Itä- ja Länsi-Uudenmaan alueelta oli kumpaisestakin vastattu kyselyyn yhden kerran, mikä on molemmissa tapauksissa siis 0,43 % vastauksista. Kuvioon on merkitty palkki pelastuslaitoksen alueelle, joka sisältää prosentti osuuden ja vastaajien määrän, mikäli vastaajia on vähintään yli 0,5 % eli vähintään kahden vastaajan verran. (Kuva 3.)

Kuva 3. Vastaajien jakautuminen pelastuslaitosten välillä.

Kysymyksessä, ”Mitä työttömyysetuutta olet saanut”, vastaajalla oli mahdollisuus valita vaihtoehtoista useampi, mikäli hän on työhistoriansa aikana saanut työttömyyskorvausta eri maksajalta. Eniten vastauksia sai liiton työttömyyspäiväraha (60 %), jonka perästä tulivat yleinen työttömyyskassa (25 %) ja työmarkkinatuki (18 %). Lisäksi vastaajille annettiin mahdollisuus vastata vaihtoehto, ”jokin muu, mikä?”, minkä perään vastaajan täytyi antaa vastaus avoimeen kommenttikenttään. Tähän vaihtoehtoon vastauksia tuli 3 %. (Kuva 4.)

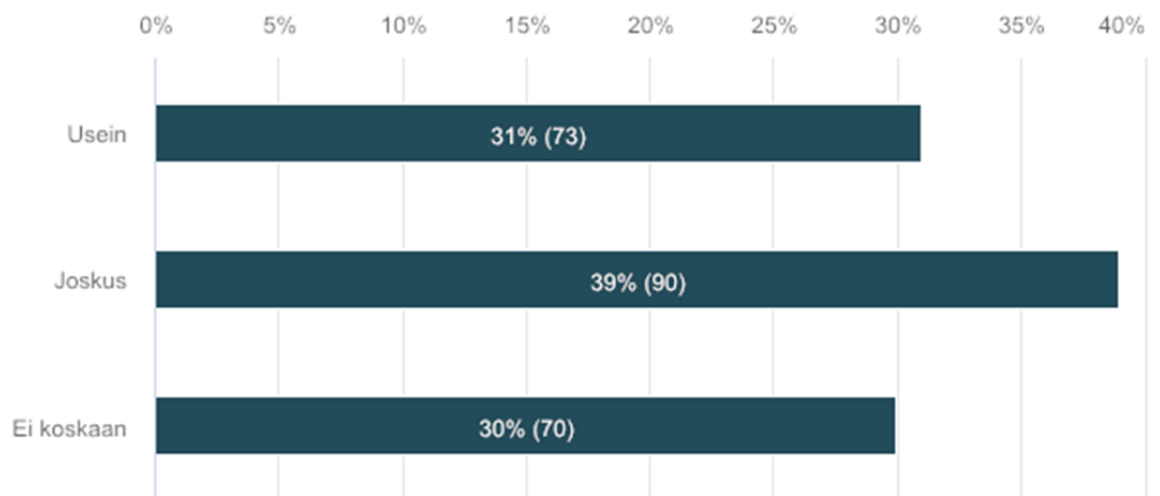
Kuva 4. Sopimuspalokuntalaisten saamat työttömyysetuudet.

Vastaukseen ”Jokin muu, mikä?” täytyi antaa avoimeen kenttään selitys, mitä tukea on saanut. Avoimen tekstikenttään annetut vastaukset ovat taulukossa 8.

Taulukko 8. Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset.

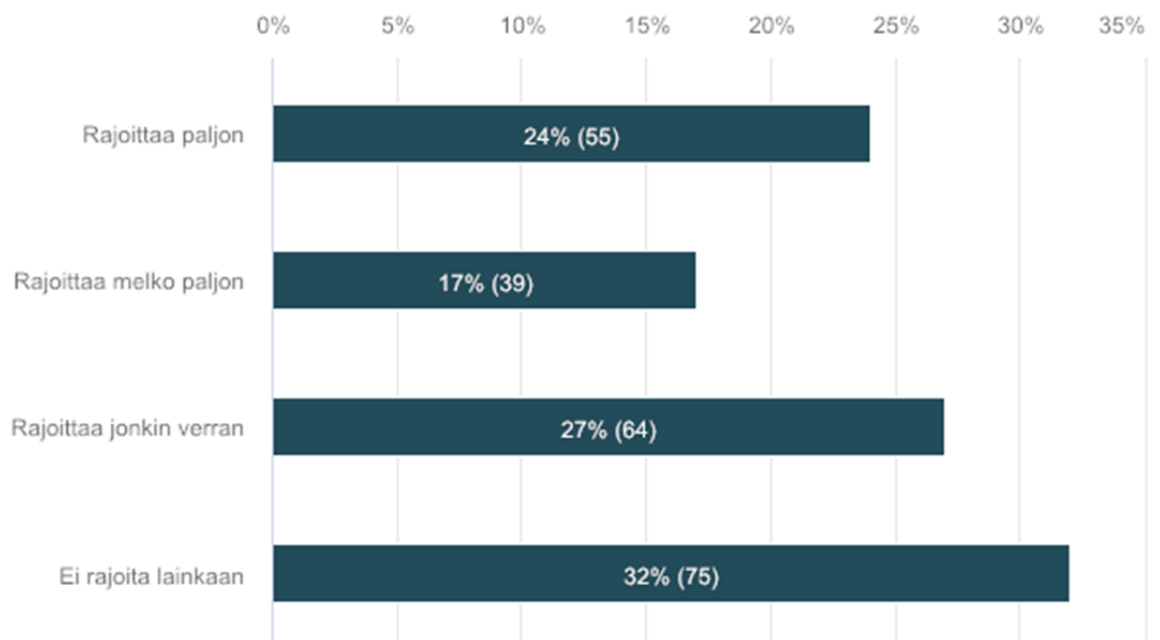
Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jokin muu, mikä?	Perustoimeentulo tuki
Jokin muu, mikä?	kela
Jokin muu, mikä?	Osittainen työttömyyspäiväraha
Jokin muu, mikä?	Työttömyyspäiväraha
Jokin muu, mikä?	Toimeentulotuki
Jokin muu, mikä?	Aloittavan yrittäjän starttiraha

Sopimuspalokuntalaisilla on suojaosuus ylittynyt 70 prosentilla vastaajista. Ylitystä on tapahtunut usein 31 prosentilla ja joskus 39 prosentilla vastaajista. 30 % vastasi, ettei suojaosuus ole ylittynyt heidän kohdallaan koskaan. (Kuva 5.)

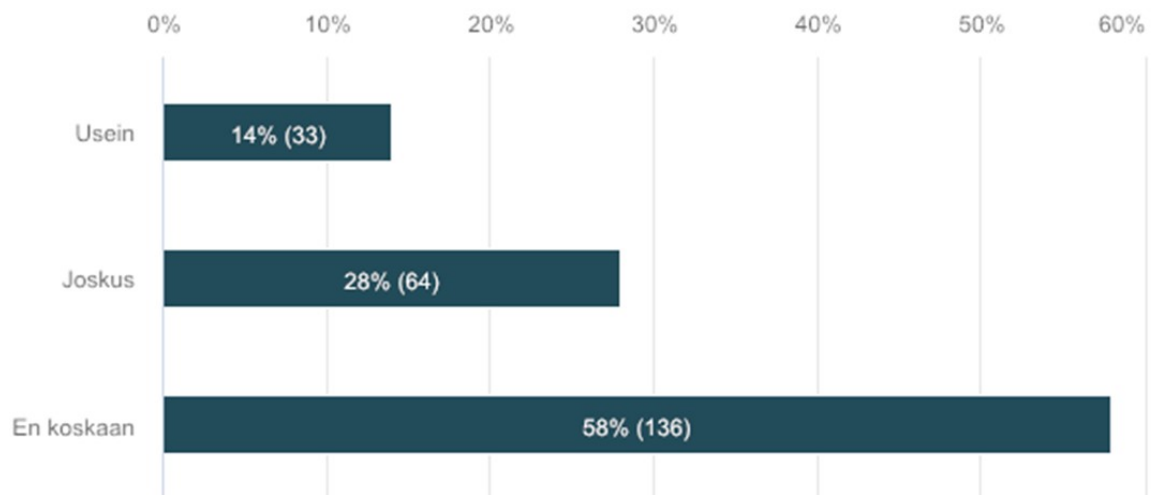
Kuva 5. Suojaosan ylittyminen sopimuspalokuntalaisilla.

Työttömyysetuus on rajoittanut sopimuspalokuntalaisten osallistumisaktiivisuutta palokuntatoimintaan 68 %:lla vastaajista. Työttömyysetuus rajoittaa paljon 24 %:lla, melko paljon 17 %:lla ja jonkin verran 27 %:lla vastaajista. Työttömyysetuus ei rajoita ollenkaan osallistumisaktiivisuutta 32 %:lla vastaajista. (Kuva 6.)

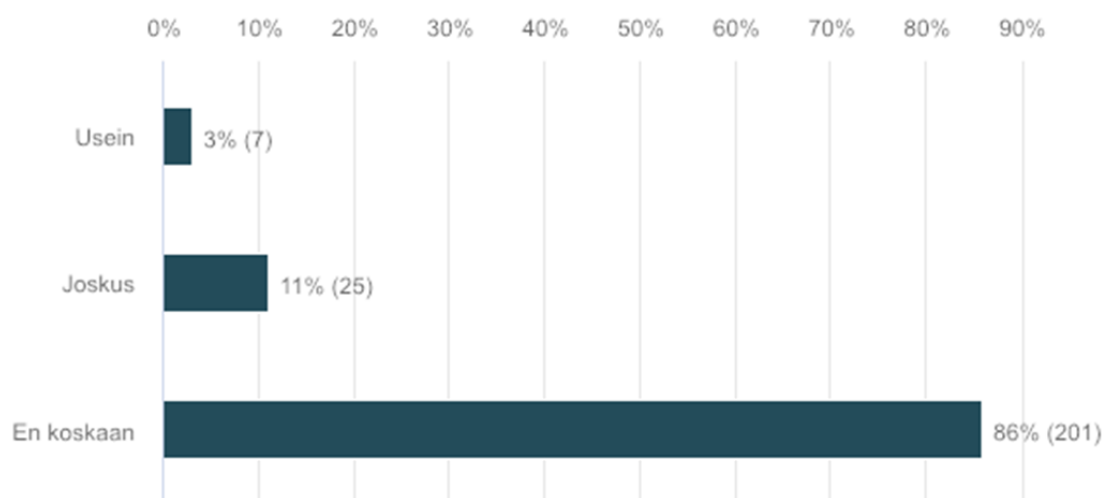
Kuva 6. Työttömyysetuuden vaikutus sopimuspalokuntatoimintaan.

Vastaajista 42 % on jättänyt palkan nostamatta työttömyysetuuden aikana, jottei se vaikuttaisi heidän etuutensa suuruuteen. 14 % on jättänyt palkan nostamatta usein ja 28 % joskus. 58 % vastaajista ei ole jättänyt palkkaa nostamatta sopimuspalokuntatoiminnasta, vaikka se vaikuttaisi etuuden suuruuteen. (Kuva 7.)

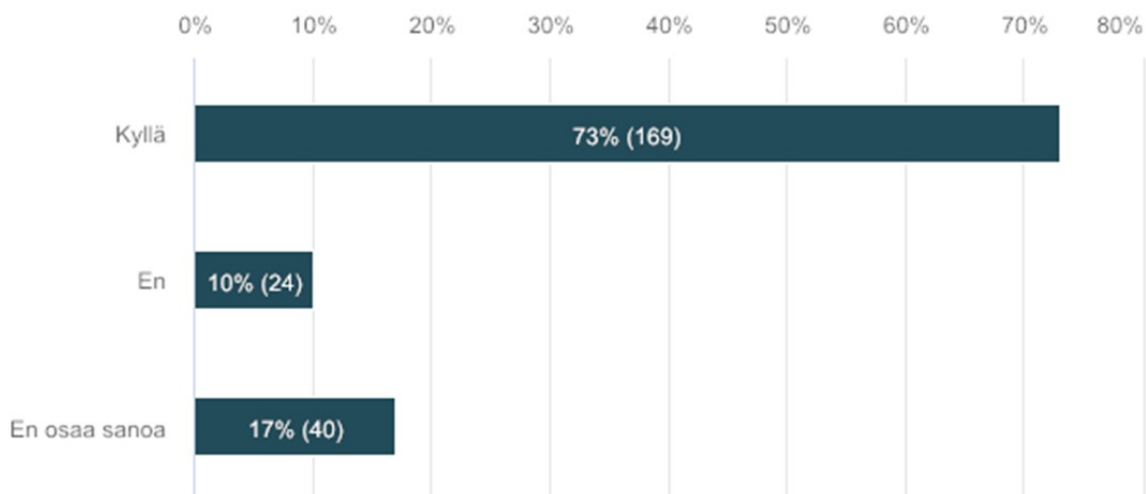
Kuva 7. Sopimuspalokuntatoiminnasta jäänyt palkka nostamatta työttömyysetuuden takia.

Kokonaan työttömyysetuuden on jättänyt hyödyntämättä 14 % vastaajista, jotta he voivat osallistua tehokkaammin sopimuspalokuntatoimintaan. Hyödyntämättä on jättänyt usein 3 % ja joskus 11 % vastaajista. 86 % vastaajista ei ole jättänyt työttömyysetuutta hyödyntämättä pelkän sopimuspalokuntatoiminnan takia. (Kuva 8.)

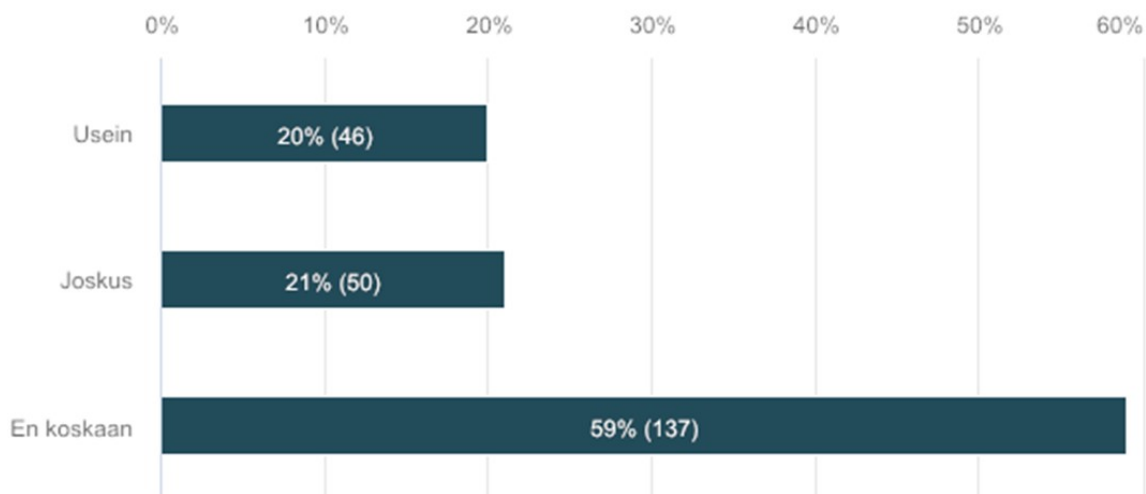
Kuva 8. Työttömyysetuus jäänyt kokonaan hyödyntämättä, että on voinut osallistua sopimuspalokuntatoimintaan.

Jos työttömyysetuuteen vaikuttavaa tulorajaa ei olisi, 73 % vastaajista osallistuisi sopimuspalokuntatoimintaan aktiivisemmin. Tulorajalla ei ole merkitystä aktiivisuuteen 10 prosentilla vastaajista ja 17 % vastaajista ei osannut sanoa, vaikuttaisiko se heidän aktiivisuuteensa, jos tulorajaa ei olisi. (Kuva 9.)

Kuva 9. Osallisuusaktiivisuuden lisääntyminen palokuntatoimintaan, jos työttömyysetuuden aikaista tulorajaa ei ole.

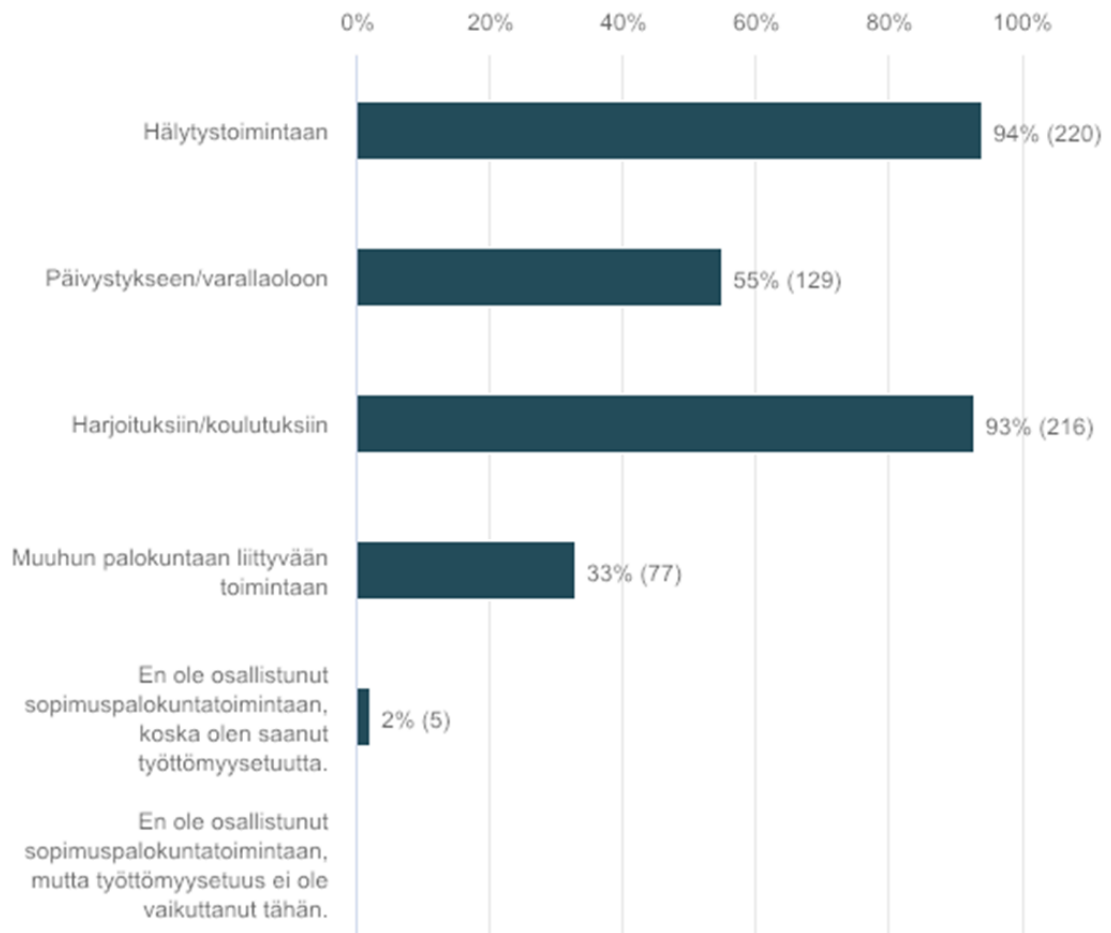
Soviteltua työttömyysetuutta on nostanut 41 % vastaajista. 20 % usein ja 21 % joskus. 59 % vastaajista ei ole koskaan nostanut soviteltua työttömyysetuutta. (Kuva 10.)

Kuva 10. Soviteltua työttömyysetuutta käyttävät sopimuspalokuntalaiset.

Kysymyksessä numero 10 kysyttiin ” Minkälaiseen sopimuspalokuntatoimintaan olet osallistunut työttömyysetuuden aikana?”. Tämä oli monivalintakysymys, jossa vastaajilla oli mahdollisuus valita yksi tai useampi vaihtoehto. Mikäli vastaaja vastasi, ettei ole osallistunut sopimuspalokuntatoimintaan, siinä tapauksessa hänellä ei ollut mahdollisuus valita muita vaihtoehtoja. Vastaajia kysymykseen oli 233 henkilöä, mutta vastauksia annettiin 647 kappaletta. Tästä voi päätellä, että sopimuspalokuntalaiset osallistuvat erilaisiin sopimuspalokuntatoimintoihin.

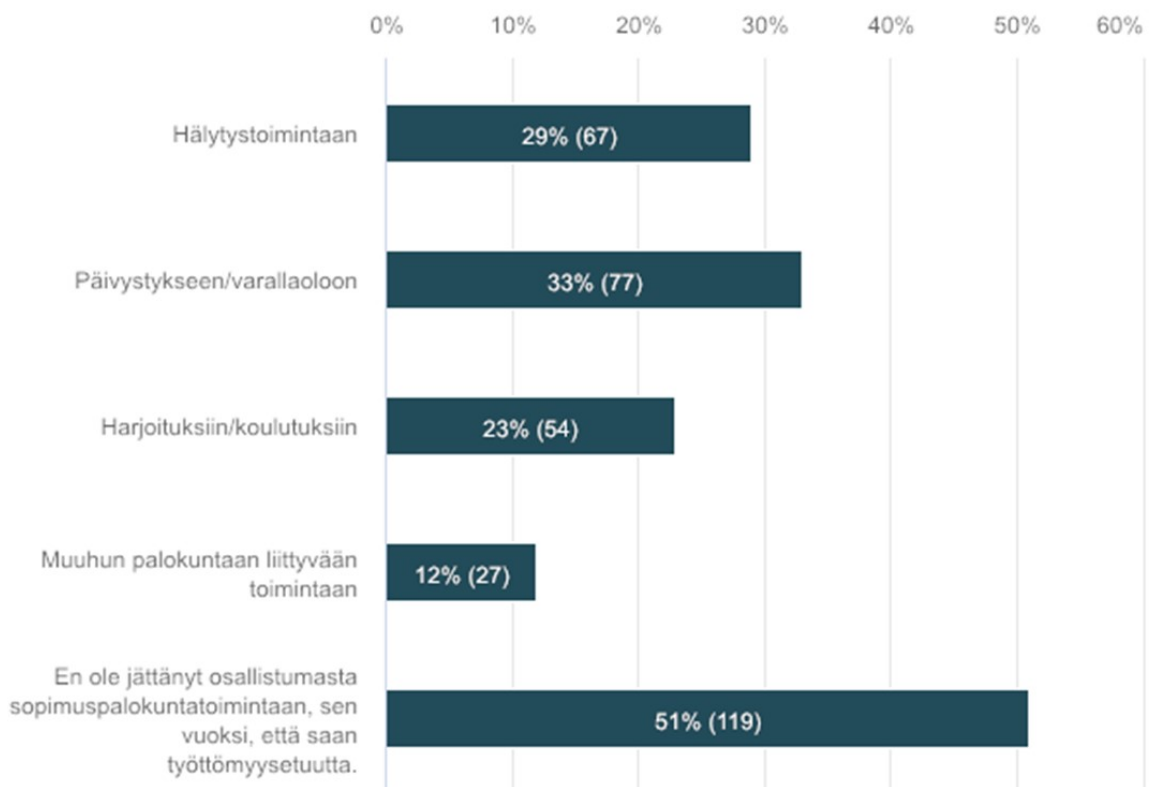
Työttömyysetuuden aikana hälytystoimintaan on osallistunut 94 % vastaajista. Päivystystä on tehnyt 55 %. Harjoituksiin ja koulutuksiin on osallistunut 93 % vastaajista. Muuhun palokuntaan liittyvään toimintaan oli osallistunut 33 % vastaajista. Sopimuspalokuntatoimintaan ei ole osallistunut 2 % vastaajista, koska ovat saaneet työttömyysetuutta. Vastaus vaihtoehtoon ” En ole osallistunut sopimuspalokuntatoimintaan, mutta työttömyysetuus ei ole vaikuttanut tähän.” ei tullut yhtään vastausta. (Kuva 11.)

Kuva 11. Sopimuspalokuntalaisten osallistuminen eri palokuntatoimintoihin työttömyysetuuden aikana.

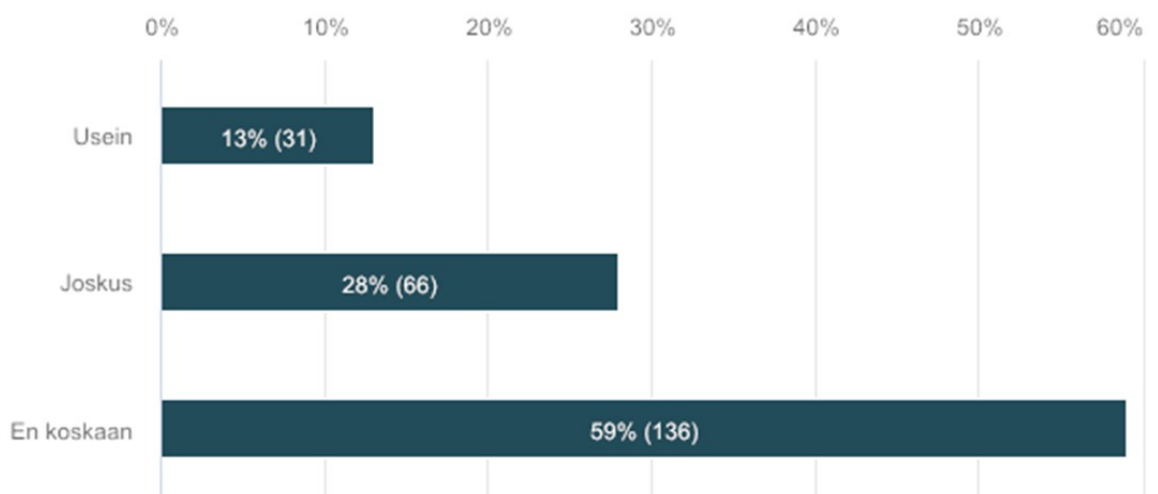
Kysymys 11. oli myös monivalintakysymys, jossa kysyttiin puolestaan, minkälaiseen sopimuspalokuntatoimintaan vastaajat eivät ole osallistuneet vain sen takia, koska saavat työttömyysetuutta. Mikäli vastasi, ettei ole osallistunut sopimuspalokuntatoimintaan, ei voinut valita muita vaihtoehtoja. 233 vastaajaa antoi kysymykseen 344 vastausta.

Työttömyysetuuden saamisen takia 29 % ei ole osallistunut hälytystoimintaan, 33 % päivystykseen, 23 % harjoituksiin tai koulutuksiin ja 12 % ei ole osallistunut muuhun palokuntaan liittyvään toimintaan. 51 % vastaajista ei ole jättänyt osallistumatta palokuntatoimintaan sen vuoksi, että saa työttömyysetuutta. Siispä 49 % kohdalla vastaajista työttömyysetuus on vaikuttanut siten, että he ovat jättäneet työttömyysetuuden takia osallistumatta johonkin palokuntaan liittyvään toimintaan. (Kuva 12.)

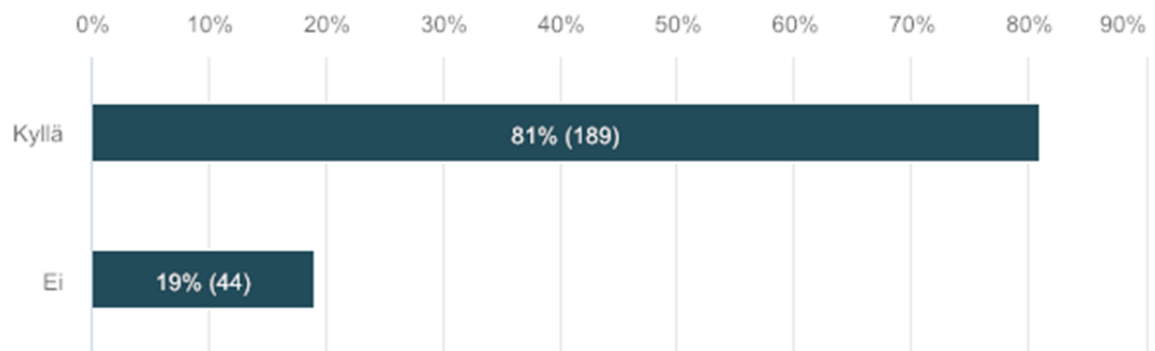
Kuva 12. Sopimuspalokuntalaisten jättämät palokuntatoiminnat työttömyysetuuden takia.

41 % vastaajista oli jättänyt osallistumasta hälytystehtävälle sen takia, ettei työttömyysetuuden vaikuttava ansiotuloraja ylittyisi. Vastaajista 13 prosentin kohdalla näin on käynyt usein ja 28 % kohdalla joskus. 59 % vastaajista ei ole jättänyt osallistumasta hälytystehtävälle, vaikka tuloraja ylittyisi. (Kuva 13.)

Kuva 13. Sopimuspalokuntalaisten osallistumasta jättäytyminen hälytystehtävälle, että suojaosa ei ylittyisi.

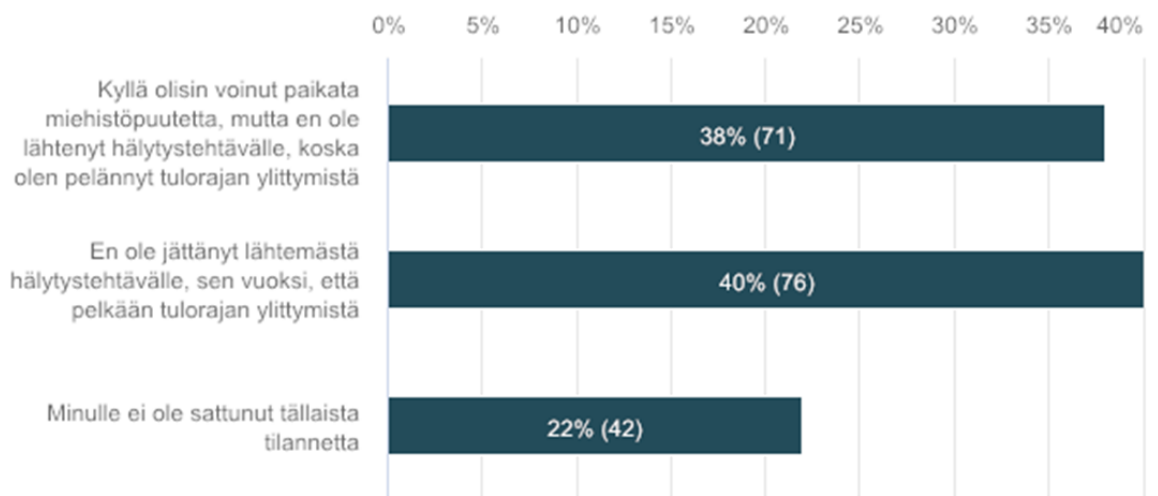
81 % vastaajista oli sitä mieltä, että heidän asemallaan on ollut miehistöpuutetta hälytystehtävälle lähdetessä. 19 % oli sitä mieltä, ettei heidän asemallaan ole ollut hälytystehtävälle lähdetessä miehistöpuutteita. (Kuva 14.)

Kuva 14. Paloasemilla ollut miehistöpuutetta hälytystehtävälle lähdetessä.

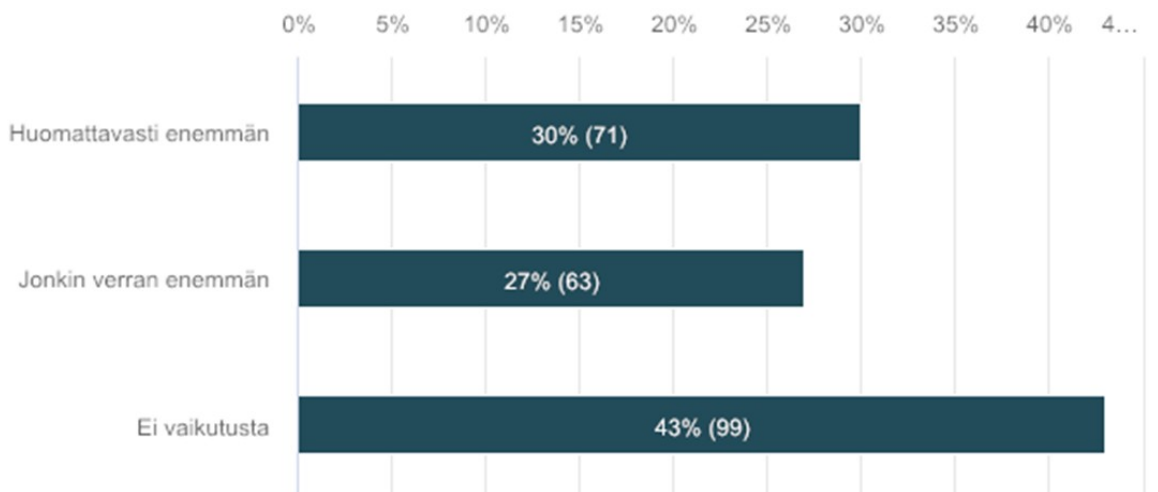
Kysymys 14. oli jatkokysymys edelliseen kysymykseen, mikäli siihen oli vastannut kyllä. Näin ollen kysymykseen 14. pääsi vastaamaan 81 % kaikista kyselyyn vastanneista eli 189 henkilöä. Kysymyksessä kysyttiin, olisiko vastaaja itse voinut paikata miehistöpuutetta, mutta ei ole osallistunut hälytystehtävälle, koska on pelännyt tulorajan ylittymistä.

38 % vastaajista olisi voinut paikata miehistöpuutetta, mutta ei ole lähtenyt hälytystehtävälle, koska on pelännyt tulorajan ylittävän. 40 % ei ole jättänyt lähtemästä hälytystehtävälle, sen vuoksi, että olisi pelännyt tulorajan ylittävän. 22 % kohdalla vastaajista, ei ole tällaista tilannetta sattunut. (Kuva 15.)

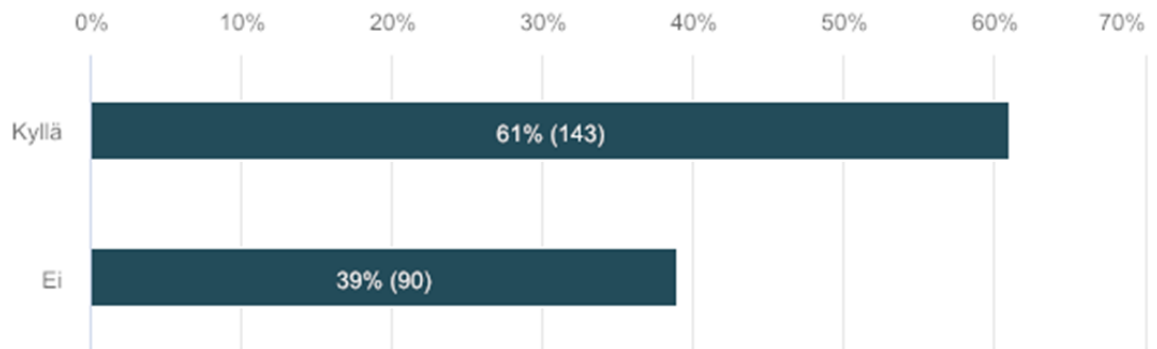
Kuva 15. Suojaosan ylittymisen vaikutus paloasemien hälytysten aikaisten miehistöpuutteiden paikkaamiseen.

57 % vastaajista oli sitä mieltä, että he päivystäisivät enemmän, jos se ei vaikuttaisi työttömyysetuuteen. 30 % päivystäisi huomattavasti enemmän ja 27 % jonkin verran enemmän. 43 %:lle työttömyysetuus ei vaikuta heidän päivystysaktiivisuuteensa. (Kuva 16.)

Kuva 16. Työttömyysetuuden vaikutus sopimuspalokuntalaisten päivystämiseen.

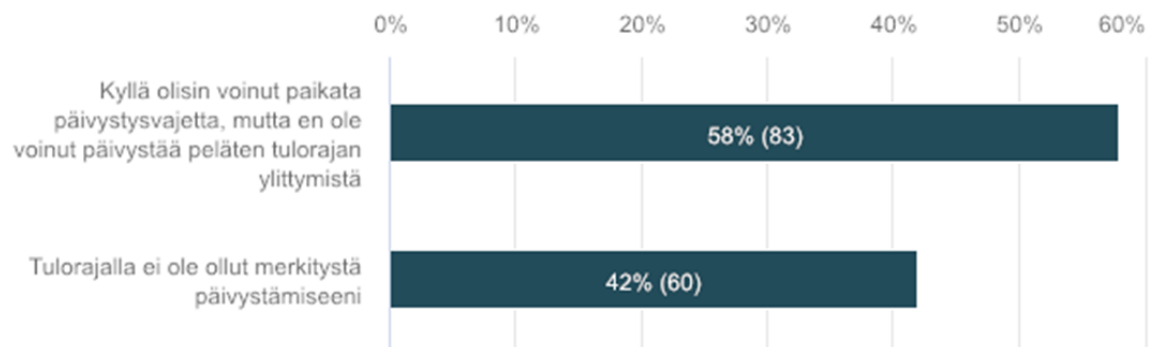
Vastaajista 61 % oli sitä mieltä, että heidän asemallaan on ollut puutteita päivystäjästä. 39 % vastaajista oli sitä mieltä, ettei heidän asemallaan ole ollut päivystäjäpuutteita. (Kuva 17.)

Kuva 17. Paloasemilla ollut puutetta päivystäjistä.

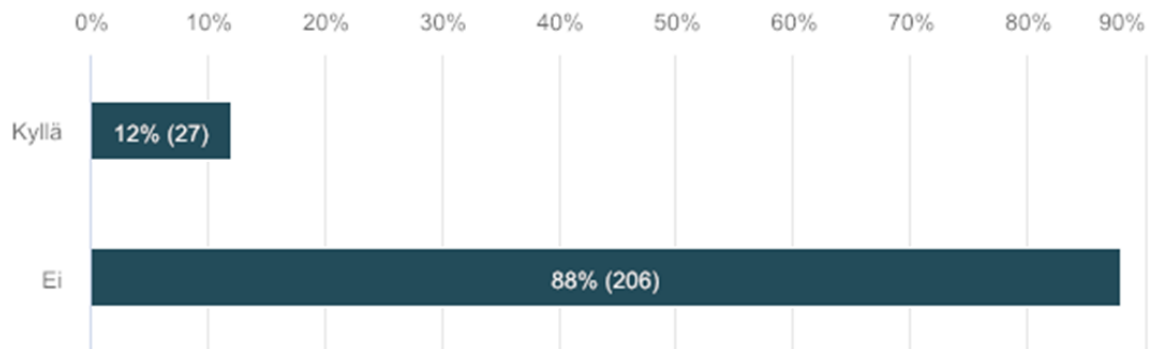
Kysymys 17. oli jatkokysymys edelliseen kysymykseen, mikäli edelliseen kysymykseen oli vastannut kyllä. Tähän kysymykseen pääsi vastaamaan 61 % vastaajista eli 143 henkilöä.

Vastaajista 58 % oli sitä mieltä, että he olisivat voineet paikata asemalla ollutta päivystysvajetta, mutta eivät ole voineet päivystää, koska ovat pelänneet tulorajan ylittävän. 42 % kohdalla vastaajista tulorajalla ei ole ollut merkitystä heidän päivystysaktiivisuuteensa. (Kuva 18.)

Kuva 18. Suojaosan ylittymisen vaikutus päivystysvajeen paikkaamiseen.

Vastaajista vain 12 % oli sitä mieltä, että työttömyysetuuden aikainen tuloraja on riittävän suuruinen ja 88 % vastaajista oli sitä mieltä, että suojaosuus ei ole riittävän suuruinen. (Kuva 19.)

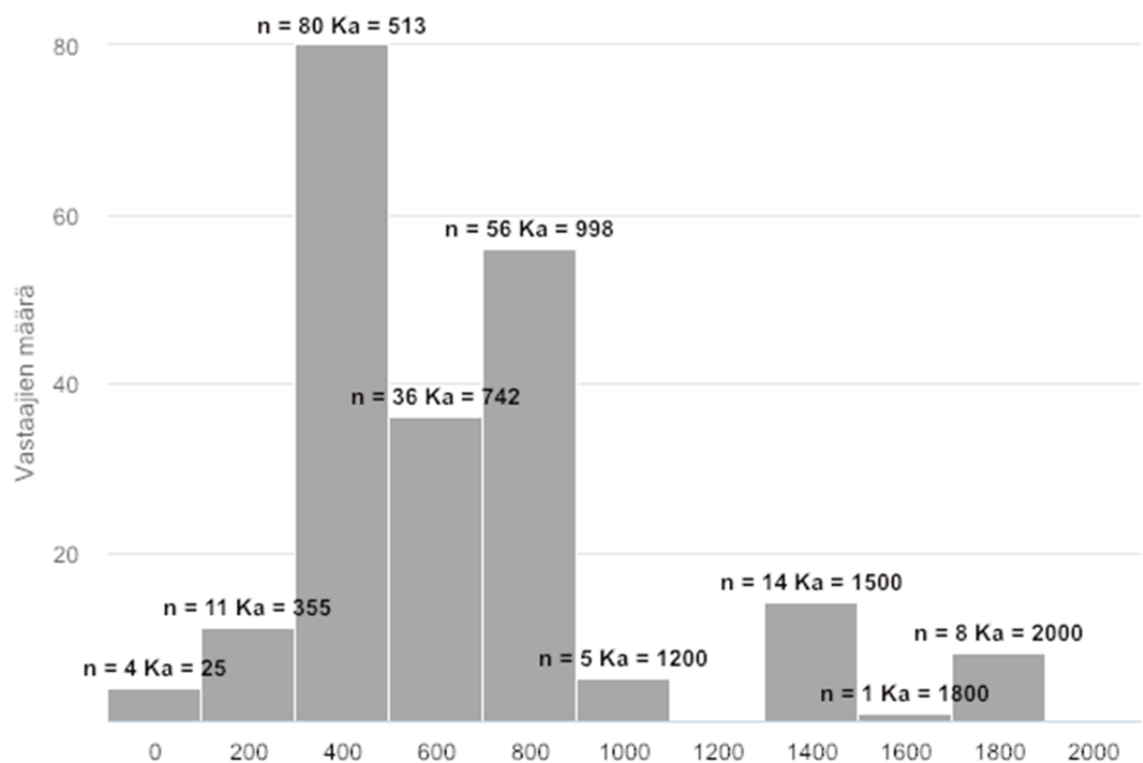
Kuva 19. Sopimuspalokuntalaisten mielipide siitä, että suojaosa on riittävän suuri.

Kysymyksessä 19. kysyin ” Mikä olisi mielestäsi sopiva työttömyysetuuden aikainen tulo-rajana euroina sopimuspalokuntatoiminnassa?”. Vastaajia tähän kysymykseen oli kaikkiaan 233. Kysymyksen vastauskenttä oli avoin ilman rajoituksia, tähän vastaaja sai määrittää oman mieleisensä arvon. Vastauksien yläkaton rajoittamattomuus johti siihen, että vastauksien arvojen ääripäillä oli suurta vaihtelevuutta. Siihen vaikutti mahdollisesti myös se, etten erikseen maininnut kysymysasettelussa tuloajan olevan vain yhtä kuukautta kohden. Joka tapauksessa pienimmän arvon ollessa 0 ja suurimman arvon ollessa 100 000 arvojen välinen kuilu on suuri. Taulukossa 9 on nähtävillä taulukkoarvoja kaikkien vastausten osalta.

Taulukko 9. Vastaajien mielipide työttömyysetuuden aikaisesta tuloajasta sopimuspalokuntatoiminnassa euroina (233 vastaajaa).

Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
0	100000	2158,4	800	502908	9400,76

Kaksi suurinta arvoa olivat 100 000 ja 99 999, joita oli kutakin arvoa vastattu yhden kerran. Näiden jälkeen seuraavat arvo olivat 20 000, 15 000 ja 12 000, joita myös oli kutakin vastattu yhden kerran. Kuudenneksi suurin arvo oli 10 000, jota oli vastattu viisi kertaa. Seitsemänneksi suurin arvo oli 5000, jota oli vastattu neljä kertaa. Sitten oli vastattu kertaalleen arvot 4009, 4000, 3000 ja 2500. Kun jätetään nämä edellä mainitut 17 vastausta huomiotta ja tarkastellaan loppuja vastauksia, loput arvot jäävät alle 2000 ja näitä vastauksia on annettu 215 kappaletta. Näin voidaan tarkastella vielä suurella joukolla järkevämmiin vertailukelpoisia arvoja. Tällöin vastausten tuloajan keskiarvoksi tulee 801,86 euroa ja vastauksien jakautumista on helpompi tulkita kuvaajasta. (Kuva 20.)

Kuva 20. Vastaajien mielipiteiden jakautuminen työttömyysetuuden aikaisesta tuloajasta sopimuspalokuntatoiminnassa euroina (215 vastaajaa).

Taulukkoarvot ovat nähtävillä 215 pienimmän arvon osalta taulukossa 10.

Taulukko 10. Vastaajien mielipide työttömyysetuuden aikaisesta tuloajasta sopimuspalokuntatoiminnassa euroina (215 vastaajaa).

Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
0	2000	801,86	700	172400	398,21

6.2 Avoimet kysymykset

Viimeisenä kyselyssä oli kaksi avointa kysymystä. Ensimmäisessä kysymyksessä vastaaja pystyi kirjoittamaan omakohtaisia kokemuksia, miten työttömyysetuus on vaikuttanut hänen sopimuspalokuntatoimintaansa tai miten sopimuspalokuntatoiminta on vaikuttanut hänen työttömyysetuuteensa. Tähän kysymykseen vastauksia annettiin 83 kappaletta. Toisessa kysymyksessä vastaajalla oli mahdollisuus kirjoittaa vapaat kommentit aiheeseen liittyen, tähän tuli 43 vastausta.

6.2.1 Kokemuksia työttömyysetuudesta ja sopimuspalokuntatoiminnasta

Käsittelin avoimet vastaukset aineistolähtöisesti teemoitellen. Teemoittelussa työttömyysetuudesta ja sen aikaisesta sopimuspalokuntatoiminnasta nousi esille muutamia selkeitä aiheita. Kolme pääteemaa oli työttömyysetuuden maksujen viivästyminen, taloudellinen hyöty ja selvityksien teosta aiheutuva turha työllistävä vaikutus.

Yksi merkittävimpiä esille nousseista aiheista oli työttömyysetuuksien viivästyminen, jos työttömyysetuuden aikana oli osallistunut sopimuspalokuntatoimintaan. Monessa kommentissa mainittiin, että työttömyysetuutta joutuu odottamaan todella kauan, kun tehdyistä tunteista täytyy tehdä aina lisäselvitys työttömyysetuuden maksajalle. Viivästystä aiheuttaa ensinnäkin se, että työttömyysetuutta voi hakea kuukauden ajalta taaksepäin, ja tämän lisäksi usein oli sellainen tilanne, että pelastuslaitos maksaa palkan tehdystä työstä kuukauden verran jälkijunassa, jolloin palkkatodistuksen tehdystä työstä pystyy lähettämään työttömyysetuutta maksavalle taholle yleensä vasta kuukauden verran myöhässä. Esimerkiksi jos henkilö on ollut tammikuun työttömänä, hän pystyy hakemaan työttömyysetuutta tammikuun ajalta vasta helmikuun alusta. Lisäksi jos henkilöllä on ollut sopimuspalokuntatoimintaa tammikuun aikana, hän saa pelastuslaitokselta palkan vasta helmikuun lopussa, minkä jälkeen työttömyysetuutta hakeva henkilö pystyy vasta toimittamaan palkkatodistuksen ja erittelyn tehdyistä työtunneista työttömyyskorvausta maksavalle taholle. Kun palkkatodistus ja työtunnit on lähetetty, vie niiden käsittely vielä oman aikansa, ennen kuin korvaus maksetaan hakijalle.

”Työttömyyden tai lomautuksen aikana suurin ongelma hälytys/harjoitustoimintaan osallistumisessa on se, että kela tarvitsee palkkakuitin, jonka aluepelastuslaitos lähettää vasta seuraavan kuukauden lopussa, joten työttömyysetuuden maksaminen viivästyy tämän vuoksi ainakin kuukaudella. Tämä aiheuttaa sen, että huonossa tapauksessa olet 1–2 kuukautta ilman rahaa, vaikka tuloraja ei ylity, mutta pelkkä sana ei siihen riitä vaan pitää olla palkkakuiti. Ja olen puolivakinainen, joka on työsuhteessa aluepelastuslaitokseen.”

”Koska Pelastuslaitos maksaa palkan seuraavan kuukauden lopussa, olen joutunut pyytämään erillisen palkkatodistuksen työttömyyskassaa varten. Tähän ei ole aina suostuttu, joten olen joutunut kituuttamaan 1,5 kk ennen kuin olen saanut mitään korvausta.”

Viiveen lisäksi esille nousi selvityksistä aiheutuva ylimääräinen työllistävä vaikutus. Työllistävä vaikutus tulee siitä, kun selvityksiä joudutaan antamaan, joka ainoa kerta, kun sopimuspalokuntatoimintaa on ollut edes yhden kerran haetun työttömyysetuusjakson aikana, vaikkei suojaosuus ylittyisikään. Lisäksi esille tuli myös se, että mikäli aiempaan korvaushakemukseen oli annettu selvitys lisätuloista, täytyi selvitys antaa jatkossa silloinkin, kun tuloja palokuntatoiminnasta ei ollut ollenkaan, koska työttömyysetuutta maksava taho haluaa todistuksen myös siitä, ettei tuloja tai tehtyjä työtunteja ole ollut myöhemmin haetuilla etuusjaksoilla. Tästä aiheutuu jälleen kerran lisää turhaa viivettä korvausten maksuun, vieläpä hakijasta itsestään riippumattomasta syystä. Tämä byrokraattinen työllistävä vaikutus tuntui olevan melko turhauttavaa vastaajien keskuudessa.

”Liiton kanssa on helevetinmoinen paperisota joka hel...n kuukausi, jos on sivutoimista yhtään ollut tuloja. Tekisin kyllä enemmänkin mutta sitten tulot tip-puvat. Jotenkin tuntuu, että vaikka vapaaehtoisena tätä hommaa tehdään, niin työn tekeminen tehdään työttömänä liian hankalaksi varsinkin, jos ja kun siitä on tuloja. Ei näistä hommista saadut korvaukset kuitenkaan mitään päätä hui-maavia ole!”

”Se helvetillinen paperisota, mikä on liiton kanssa näistä tuloista, on todella vaikeaa. Lisäselvityksiä ym. laitettava liitolle lähes joka kerta ja vaikuttaa todellakin siltä, että eivät haluaisi maksaa mitään. Moni on jo sanonutkin, että jos on työtön, on sitten mieluummin työtön ihan kokonaan, kun ei jaksakaan tämmöistä taistelua. Ja sitten työttömyysrahat tulevat paljon myöhässä, mutta laskut ei odota. Tosi turhauttavaa, kun työttömänä olisi aikaa touhuta palokuntahommaa ja näin siitä palkitaan. Sitten kun tuo suojaosa on täynnä kuukausittain, niin antaa vaan talon palaa.”

Taloudellisen hyödyn näkökulma tuli esille yhtä lailla usein kuin maksun viivästyminenkin. Monesti esille tuli, että vastaajien mielestä ei ole välttämättä kannattavaa tehdä sopimuspalokuntatehtäviä samaan aikaan, kun saa työttömyysetuutta. Taloudellisesta näkökulmasta esille tuli muutamia seikkoja. Suojaosan ylityttyä vähenee saatava työttömyysetuus. Viiveen takia ei ole varaa odotella uutta päätöstä, koska kulut pysyvät joka tapauksessa, mutta tuloja voi joutua odottamaan turhan kauan lisäselvitysten takia. Myös erilaiset lomautusmuodot vaikuttivat eri tavoin siihen, oliko lisätuloja mahdollista hankkia ollenkaan. Vaikeimmaksi lomautusmuodoksi ilmeni lyhennetty työviikko, jossa tulot katsotaan viikkokohtaisesti. Mikäli henkilö teki nelipäiväistä työviikkoa, ei hän silloin saanut työskennellä enää yhtään ylimääräistä tai työttömyysetuus poistui hänen kohdaltaan kokonaan.

”Asemalla, jossa olen sopimusmiehenä, on jatkuva pula päivystäjistä. Monesti on ollut tilanne, että voisin tehdä mielelläni päivystyksiä ja paikata vajetta, mutta tulorajan takia ei ole järkevää.”

”Olen jättänyt hälytys tehtäviä ja harjoituksia käymättä, kun on laskennallisesti tuloraja täyttymässä. Eli kun olisi aikaa osallistua hälytyksiin ja varsinkin päivisin, milloin miehistö pula vaivaa eniten en ole voinut osallistua kaikkiin tehtäviin... 😞”

”Jouduin maksamaan ammattiliitolle takaisin maksettuja päivärahoja viideltä vuodelta takaisin koska en tiennyt viikkokohtaisen 80 % työaikasäännöstä. Tein päätyössäni lyhennettyä työviikkoa (4pv/vko) lomautusten takia. Tässä tapauksessa viikkoharjoitus 2h riitti ylittämään tuon 80 % rajan ja takaisin maksettavaa kertyi ihan huomattava suuri summa.”

Motivaation koettiin alentuneen edellä mainittujen seikkojen vuoksi. Vastauksista ilmeni, ettei palokuntatoimintaa koettu enää niin mielekkääksi tai kaiken vaivan arvoiseksi. Työttömyysetuuden aikaisesta palokuntatoiminnasta aiheutui tekijälleen haittaa etuuksien saamisen kannalta, koska se työllisti hakemuksien lisäselvityksien vuoksi, vaikutti korvauksen suuruuteen ja viivästytti korvauksen saamista. Moni vastaajista koki, että heitä on rankaistu,

kun työttömyyskorvauksien kanssa joutuu jatkuvasti painimaan ja korvauksen määrä on joissakin tapauksissa osittain tai kokonaan otettu tuen saajalta pois, koska hän on vain halunnut osallistua auttaviin ja pelastaviin toimenpiteisiin.

”Menetin aikanaan parin keikan takia parin päivän ansiopäivärahan. Ja keikat oli yhteensä noin 2-3 tuntia. Sen jälkeen en voinut ottaa palkkaa keikoista, jos olin lomautuksilla samaan aikaan. Ei mitään järkeä, kun rangaistaan siitä, että teet työtä missä autetaan ihmisiä.”

”Kokemus ja mielipiteeni asiasta on, jos joudun uudestaan ko. tilanteeseen, mietin tarkkaan toiminko vpk:ssa sinä aikana, kun saan työttömyyspäivärahaa. Esim. Jos lähdän aamuyöllä auttamaan vapaaehtoisesti miksi siitä ns. ”rangaistaan”, teettää ylimääräistä työtä mulle ja niille jotka paperit väsää palokunnassa kassaan. Näillä tuloillahan rikastuu. Palokunta ei voi olla maksamatta yhdelle korvausta kun ko. asia on säännöissä, vaatisi muutoksen. Toivottavasti asiaan tulee korjausta valtiovallan puolelta.”

Jonkin verran esille nousi suojaosuuden määrän korottaminen sopimuspalokuntalaisille tai tulorajan poistaminen kokonaan pelastustoimeen liittyvissä työtehtävissä. Perusteluina tuli esille muun muassa yleishyödyllinen työnkuva, jossa autetaan, turvataan ja pelastetaan ihmishenkiä, omaisuutta ja niin edelleen. Kysymys kuuluukin, mikä on ihmishengen arvo? Onhan täysin kohtuutonta, että joku ihminen pahimmassa tapauksessa menehtyy, koska jonkun mahdollisen auttajan oma talous kärsii kohtuuttomasti avun tarjonnasta ja aiheuttaa turhaa päänvaivaa. Monin paikoin auttajista on pulaa, ja näistäkin vähäisistä auttajista joillakin voisi olla työttömyyden vuoksi aikaa osallistua pelastustoimen tehtäviin sekä mahdollisuus turvata pelastustoimen varautuminen ja resurssit. Lisäksi sopimuspalokuntatoiminnasta saatava korvaus on melko pieni ja hälytysluntoisuutensa takia satunnaista, jolla ei liiaksi pääse rikastumaan.

”Palokuntatoiminnan ei pitäisi vaikuttaa työttömyysetuuteen, sopimuspalokuntatoiminta on yhteiskunnallisesti erittäin halpaa ja tärkeää toimintaa. Suojaisuus voisi olla vaikka tuhat euroa.”

”Mielestäni sopimuspalokunta toiminta täytyisi turvata ja ajatella jatkoa tälle toiminnalle. Nuoria saisi helpommin mukaan, jos tätä asiaa korjattaisi. Suojatasoa reilusti ylöspäin!”

Esille vastauksissa nousi myös palkkakeplottelu. Palkanmaksuvälit vaikuttivat hieman myös, millä tavalla keinottelua tehdään, mutta kaikissa yhteneväistä oli, että työttömyysetuuden ajalta ei merkitä työtunteja laisinkaan, vaan työtuntien merkinnät ja palkanmaksu siirretään ajalle, jolloin ei enää nosteta työttömyysetuutta. Joissakin tapauksissa muuttamat ykköstunnit saatettiin jättää kokonaan merkkeamatta ja palkka nostamatta, ettei siitä aiheudu ylimääräistä haittaa.

”Tunteja on pystynyt onneksi jakamaan eri kuukausille, jolloin vaikutus ei ole ollut niin paha, mutta silti joutuu turhan tarkkaan laskemaan ettei joudu pulaan.”

”Etuuteen ei toistaiseksi vaikuttanut kun en kaikkea ilmoittanut ja osan tunteista asemalla jättänyt merkkeamatta tai joskus aikanaan sain tunteja siirrettyä toiselle kuukaudelle esim”

”En ole koskaan ilmoittanut työttömyys kassalle sopimuspalokuntatoiminnan tuloista.”

”Täytyy myöntää että tunteja on tullut siirrettyä kuukaudelta toiselle.”

”On pitänyt miettiä kuinka palkkaa ottaa vastaan”

6.2.2 Vapaat kommentit aiheesta

Aiheeseen liittyvissä vapaissa kommentteissa nousi kutakuinkin samat asiat esille kuin ensimmäisessäkin avoimessa kysymyksessä, jossa oli mahdollisuus kertoa omakohtaisia kokemuksia, miten työttömyysetuus ja sopimuspalokuntatoiminta ovat vaikuttaneet toisiinsa.

Eniten esille nousi, että pelastustoimen työtehtäviin osallistuminen ja sopimuspalokuntalaisten saama korvaus pitäisi vapauttaa kokonaan työttömyysetuuksiin vaikuttavista ansioista tai vähintäänkin suojaosuutta pitäisi korottaa tuntuvasti. Yhteiskunnallisesti hyvää tehtävästä työstä ei pitäisi rankaista tekijäänsä. Muutaman kerran vastauksissa mainittiin jopa, että sopimuspalokuntatoiminnasta saatavan tulon pitäisi olla verovapaata. Lomakorvaukset vaikuttavat myös työttömyyskorvauksiin, jos se maksetaan työttömyyden aikana, vaikka sinä aikana ei tekisi töitä ollenkaan. Yhteiskunnassa rahaa työnnetään turhempaankin ja yhteiskunta elättää henkilöitä, jotka eivät tee mitään. Miksi siis yhteiskunnallisesti hyvää tekevää rankaistaan sekä taloudellisesti että aiheuttamalla hänelle ylimääräistä turhaa vaivaa?

”Yhteiskunnan kannalta tällainen hyödyllinen työ tulisi vapauttaa verotuksen piiristä. Tämä lisäisi muuttotappioseuduilla ihmisten mahdollisuuksia osallistua sopimuspalomiestoimintaan.”

”Palokuntatyöstä ei pitäisi maksaa veroja ensinkään. Ei ainakaan etuuksiin ei saisi vaikuttaa millään vuoksi. Veijarit jotka ei päivääkään ole työtä tehneet, yhteiskunta maksaa heille kaikki esim vanki vapautuu linnasta tai rötösherrat saa rötöstellä rauhassa yhteiskunnassa. Yhteiskunta on mätä tältä osin. Ei pitäisi näitä ihmisiä paapoa. Yhteiskunnan pitää kannustaa esim sopimuspalokunnassa toimivia näille tekijöille kunnon etuudet yhteiskunnan piikistä”

”Suojaosuus tulisi olla korkeampi tai poistaa kokonaan jo sen perusteella, että sillä on suora vaikutus maamme pelastustoimen suorituskykyyn ja sillä parannettaisiin hallitusohjelman mukaisesti sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä”

Työttömyysetuuden aikaista palokuntatoimintaa pitäisi helpottaa ja saada jotenkin järkeistettyä, jotta motivaatio palokuntatoimintaa kohtaan pysyisi yllä ja osallistuminen olisi kannattavaa sekä taloudellisesti, että mielen kannalta. Osallistuttaessa palokuntatoimintaan taloudellinen hyöty on pieni suhteessa menetettyyn vapaa-aikaan, pitkäkään hälytystehtävä ei korvaa sitä työttömyyskorvauksen määrää, jonka voi menettää.

”Tämä sivutoimisen palokuntatyön osuus pitäisi saada täysin irti näistä kassojen, kelan yms instanssien rajoituksista. Kaikki sivutoimiset tekevät palokuntatyötä pienellä palkalla yhteiskunnan ja kansalaisten hyväksi antaumuksella, mutta siitä ei saa kuitenkaan palkkaa niin että se elättäisi. Ansiosidonnainen päiväraha olisi tarpeen vaikka lomautuspäivälle sattuisikin pikku keikka josta saa palkan...Lomautuspäivänähän joutaisi päivystämään ja/tai lähtemään keikoille. Tunnin eikä useammankaan keikka korvaa ansiosidonnaisen päivärahan summaa.”

”Kyllä valtion olisi tultava tässä vastaan. Me uhrataan vapaa-aikamme, yönemme, laiminlyömme perhettä, vaimoa, lapsia. Itse olen loukkaantunut hälytys tehtävällä, jalka poikki 10 viikon sairausloma. Palokunta toiminta täysin vapaaksi kaikista tulorajoista, tässä tehdään yhteiskunnalle ilmaista työtä.”

Esille nousi myös eritavoin, että sopimuspalokuntatoimintaan pitäisi saada uusia kannustimia, että saataisiin rekrytoitua kuvioihin mukaan uutta porukkaa. Sopimuspalokuntien avulla turvataan merkittävästi pelastustoimen suorituskykyä. Syrjäseuduilla kokeneet palokuntalaiset alkavat ikääntyä ja nuoret muuttavat maaseuduilta pois, minkä seurauksena myös sopimuspalokuntien suorituskyky heikkenee. Uusien henkilöiden rekrytointi on haastavaa, kun kannustimet ovat vähissä. Lisäksi sopimuspalokuntatoiminta yhtenäistää ja luo yhteishenkeä, jolla voi ehkäistä syrjäytymistä.

”Sopimuspalokuntalaisten tulorajan poistaminen sopimuspalokuntatoiminnasta saatavien tulojen osalta voisi olla myös vetovoimatekijä palokunnille.”

”Tämä sopimuspalokuntatoimintahan on yleishyödyllistä toimintaa ja tämän päivän trendin mukaan alkaa syrjäseutujen palokunnissa olla tekijät vähissä, kun nuoret muuttaa muualle ja kymmeniä vuosia mukana olleet veteraanit ikääntyvät. Nyt kun työpaikkojakin lopetetaan yhä kiihtyvällä tahdilla täältä periferiasta ja näillä tulorajoilla rajoitetaan vielä palokuntatoiminnassa mahdollisesti mukana olevien konkarien osallistumista, niin ei tulevaisuus hyvältä näytä.”

Etua maksavien tahojen pitäisi ymmärtää paremmin sopimuspalokuntatoiminnassa mukana olevia. Sopimuspalokuntatoiminnassa mukana oleville on kovat vaatimukset, että täytävät ja saavat ylläpidettyä vaadittavat kelpoisuudet. Kelpoisuuksien ylläpitäminen vaatii paljon osallistumista palokuntatoimintaan testien ja harjoitusten muodossa, mutta työttömyysetuus voi vaikuttaa kelpoisuuksienkin ylläpitämiseen negatiivisesti.

”Kela ja työttömyyskassa olisi erittäin tärkeää saada ymmärtämään vapaapalokuntien ja sopimuspalokuntien korvaukset hälytyksistä.”

Vastauksissa oli muutamia kommentteja myös sen puolesta, että kaikilla ei ole ongelmia tulorajojen kanssa, vaikka he osallistuvatkin palokuntatoimintaan. Vaikuttavana seikkana oli, että päivystystä ei ole ja tulot kertyvät satunnaisista hälytyksistä. Tulorajan ylittymistäkään ei kaikki nähnyt ongelmallisena, vaan päinvastoin suojaosuudenkin ylittävä osuus nähtiin kannattavana tienestinä. Osa oli jopa sitä mieltä, että palokuntatoiminnasta ei kuulu saada mitään rahallista korvausta.

”Palokunnassani ei ole päivystystä, jota monet kysymykset koskivat. Sen takia tulorajat eivät ole olleet satunnaisten lomautuskausien kanssa mitenkään ongelma.”

”Palokuntatoiminta on vapaaehtoista eikä siitä kuulu saada rahaa palkan muodossa”

Kommenteissa oli mainittu myös, että on muitakin etuuksia, jotka vaikuttavat sopimuspalokuntatoimintaan, siten ettei osallistua voi ollenkaan, esimerkkinä isyysvapaa. Ehdotettuna oli myös aiheita, joista joku muu voisi tehdä opinnäytetyön, ja valiteltiin, kun kyselyssä ei ollut otettu huomioon lisäkäsittelyajasta johtuvia ongelmia.

Opinnäytetyöni aiheita oli myös keuhuttu useampaan otteeseen ja opinnäytetyölleni toivottiin menestystä sekä toivottiin, että opinnäytetyöllä olisi merkitystä myös päättäjien silmissä ja täten asioihin tulisi joskus muutoksia parempaan suuntaan.

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja työvaiheet

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, miten työttömyysetuus vaikuttaa sopimuspalokuntalaisen aktiivisuuteen. Rajasin tutkimuksen koskettamaan pelkästään sopimuspalokuntalaisia, jotka saavat palokuntatoiminnasta henkilökohtaista rahallista korvausta. Toinen rajaava ehto oli, että sopimuspalokuntalainen saa tai on joskus saanut jotakin työttömyysetuutta. Etuuksia on työttömyysetuuksien lisäksi muitakin, muun muassa vanhempain vapaa, mutta jouduin rajaamaan muut etuudet opinnäytetyöstäni pois, ettei työn laajuus kasva liian suureksi.

Tutkimuksessa keskityin tutkimaan työttömyysetuuden vaikutusta sopimuspalokuntalaiseen lähinnä taloudellisen näkökulman kautta ja siitä kumpuaviin epäkohtiin. Kyselynä toteuttamassani tutkimuksessa ei kysytty, enkä tarkemmin perehtynyt siihen, millä tavalla työttömyyskorvausten hakuprosessi vaikuttaa hakijan motivaatioon olla mukana sopimuspalokuntatoiminnassa. Kuitenkin tämä epäkohta tuli selvästi esille avoimien kysymysten vastauksissa, jossa mainittiin useaan otteeseen työttömyyskorvausten maksuviive, jos oli työskennellyt yhtä aikaa työttömyysetuusjakson aikana. Tämä oli yksi motivaatiota syövä ongelma, jonka avointen kysymysten vastauksista pystyi tulkitsemaan.

Selvitin kyselyn avulla, miten taloudellinen näkökulma vaikuttaa sopimuspalokuntalaisen osallistumisaktiivisuuteen. Minkälaisiin palokuntatoimintoihin etuutta saavat sopimuspalokuntalaiset osallistuvat ja mihin eivät osallistu? Vaikuttaako pelkästään työttömyysetuus osallistumisaktiivisuuteen ja onko suojaosuudella kannustavaa merkitystä? Osallistutaanko palokuntatoimintaan työttömyysetuudesta huolimatta ja onko jätetty palkkaa tai etuutta nostamatta sen takia, että saa osallistua palokuntatoimintaan? Pintaraapaisuna selvitin myös, asemien henkilöstövahvuuksia sekä sitä, olisiko etuutta saanut henkilö pystynyt mielestään paikkaamaan miehistövajetta.

Koska aiheesta ei aiempia tutkimuksia ole tehty, opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä ensipuraisu aiheeseen, jolla saisi herätettyä huomiota ja keskustelua. Pelkästään tämän opinnäytetyön avulla ei vielä saada aikaan muutoksia, mutta toivottavasti se innoittaa toisia perehtymään asiaan ja tekemään lisätutkimuksia. Olisi myös hienoa, jos päättäjien tasolla kiinnitet-

täisiin huomiota asiaan ja voitaisiin pohtia, miten pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukainen turvallisuustaso saadaan ylläpidettyä. Yksi keino voisi olla, että helpotetaan työttömänä olevien mahdollisuuksia osallistua sopimuspalokuntatoimintaan. Tällöin henkilöt, joilla on aikaa ja halua, voisivat osallistua paremmin toimintaan, jossa vaikutetaan ja tehdään asioita yhteiskunnallisen hyvän eteen ja pelastetaan jopa ihmishenkiä.

Opinnäytetyöni aiheen keksin opiskellessani pelastusalan päällystötutkinnon ensimmäistä vuotta. Keksin ja valitsin aiheen, koska minulla on omakohtaista kokemusta sopimuspalokuntatyöskentelystä työttömyysetuuden aikana. Varasin aiheen jo ensimmäisen lukukauden aikana, mutta ohjaussopimuksen tein opinnäytetyötäni ohjaavan opettajan kanssa vasta helmikuussa 2020.

Alkuperäinen tarkoitus oli toteuttaa kysely jo kevään 2020 aikana, mutta koronavirusepidemia sotki asiaa, koska pelastuslaitoksilla oli koronaviruksen takia kädet täynnä töitä, avustaminen opinnäytetyössäni ei ollut niiden prioriteeteissa tärkeimmästä päästä. Niinpä siirsin kyselyn ajankohdan suosiolla syksyyn, koska oletin tilanteen siihen mennessä jo hieman rauhoittuneen ja alkukiireiden laantuneen. Tämä oletus koitui oikeaksi, koska pelastuslaitokset olivat myöntäväisiä jakamaan kyselylinkkiä sopimuspalokuntalaisilleen omien kanaviensa kautta. Lisäksi koronaviruksen takia Suomen työttömyysluvut kasvoivat äkisti kevästä lähtien, mikä saattoi myös lisätä kyselyyn vastaajien määrää.

Laadin kyselyn lopulliseen muotoonsa lokakuun 2020 alussa. Itse kysymyksiä olin ehtinyt pohtia ja kirjata ylös pikkuhiljaa sitä mukaa, kun niitä mieleeni juolahteli, koska aihe oli jo ollut selvillä pitkään ja tutkimuksen toteutustapakin minulla oli selkeä lähes alusta saakka. Laadittuani kyselyn annoin sen ohjaajalleni tarkastettavaksi ja kommentoitavaksi. Tämän jälkeen kyselyn toimivuutta testattiin pienellä joukolla, minkä jälkeen suljin vastauslinkin ja poistin kaikki aiemmat vastaukset. Avasin sitten kyselyn uudelleen ja lähetin sen pelastuslaitoksien, SSPL:n ja SPEK:n yhteyshenkilöille, jotka jakoivat linkkiä eteenpäin omien kanaviensa kautta. Kysely oli avoinna 12.10.2020 - 3.11.2020 välisen ajan.

Toteutin kyselyn valtakunnallisena, koska halusin saada mahdollisimman kattavan kuvan tilanteesta koko Suomen alueelta. Lisäsin kuitenkin yhdeksi kysymykseksi, minkä pelastus-

laitoksen alueella kyselyyn vastaaja toimii sopimuspalokuntalaisena, koska yksi pelastuslaitos toivoi käyttöönsä tutkimustuloksia oman pelastuslaitoksensa alueelta. Tämän lisäksi tutkimuksessa sai selvitettyä, miltä pelastuslaitoksien alueilta vastaajat ovat aktivoituneet.

Opinnäytetyön kirjallisen tekemisen osuus jäi pitkälti marraskuulle. Loka – marraskuun aikana kasasin pohjustavaa tietoa opinnäytetyön alkuun ja marraskuun aikana tuotin tutkimukseen liittyvän materiaalin ja pohdinnat osaksi opinnäytetyötäni. Lähetin opinnäytetyöni tarkastettavaksi joulukuun alussa.

7.2 Opinnäytetyön keskeiset havainnot

Vastauksia tutkimuskyselyyn tuli omasta mielestäni todella hyvin. Lisäksi avoimiin kysymyksiin oli vastattu paljon, ja kaikki kommentit olivat asiallisia ja aiheeseen liittyviä. Vastajia oli koko Suomen alueelta, kun lähestulkoon kaikilta pelastuslaitoksilta tuli ainakin muutama vastaus kyselyyn. Voi siis olettaa, että kaikki pelastuslaitokset ovat toimittaneet kyselylinkkiä eteenpäin omien kanaviensa kautta. On toki mahdollista, että kyselyyn on vastattu toisen pelastuslaitosalueen nimissä, vaikkei vastaaja todellisuudessa tällä alueella vaikuttaisikaan, koska kyselylinkki oli avoin ja täysin anonyymi. Avoin, anonyymi linkki periaatteessa antaa mahdollisuuden vastata kyselyyn useamman kerran, mutta toki oletus on, jotta yksi vastaaja on avannut ja vastannut kyselyyn vain kerran.

Vastauksista 117 eli tarkalleen puolet kaikista vastauksista tulivat Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon pelastuslaitosten alueilta. Lisäksi Jokilaaksojen ja Lapin alueelta oli tullut hyvin vastauksia, yhteensä 19 %. Ilmeisesti näillä alueilla aihe koskettaa eniten sopimuspalokuntalaisia. Vähiten vastauksia annettiin Uudenmaan alueelta. Tämä johtunee siitä, että tällä alueella on vähemmän sopimuspalokuntalaisia, jotka saavat henkilökohtaista korvausta. Tämä asia tuli jo ilmi keskustellessani Uudenmaan alueen yhteyshenkilöiden kanssa, kun tiedustelin pelastuslaitoksien mahdollisuutta jakaa kyselylinkkiä. Muilta alueilta vastauksia tuli tasaisemmin, keskimäärin viisi vastausta aluetta kohden, määrän vaihdellessa kahden ja kahdentoista välillä.

Tutkimuksessa selviää, että työttömyysetuus rajoittaa sopimuspalokuntalaisten osallistumista palokuntatoimintaa kohtaan suurimmalla osalla vähintäänkin jonkin verran. Runsaas

enemmistö on myös sitä mieltä, että osallistumisaktiivisuus palokuntatoimintaa kohtaan kasvaisi, mikäli työttömyysetuuteen vaikuttavaa tuloarajaa ei olisi. Enemmistön kohdalla suojaosuus on ylittynyt vähintäänkin joskus, ja valtaosan mielestä suojaosuuden nykyinen suuruus on liian pieni. Kun tarkastellaan 215 pienimmän arvon antaneiden vastaajien keskiarvoa suojaosuuden sopivasta suuruudesta, vastaukseksi annettiin keskimäärin noin 800 euroa. Suojaosuuden suuruus on normaalisti 300 euroa kuukaudessa, mutta koronaviruksen takia suuruutta on nostettu väliaikaisesti 500 euroon kuukaudessa (HE 163/2020, 2.1).

Sopimuspalokuntatoiminta kuitenkin houkuttaa työttömyysetuuksista huolimatta. Vastaajista 42 % on jättänyt vähintäänkin joskus palkan nostamatta, jotta voivat osallistua palokuntatoimintaan. Pieni määrä vastaajista oli jättänyt työttömyysetuuden kokonaan hyödyntämättä ja soviteltua työttömyysetuutta on nostanut 41 % vastaajista vähintäänkin joskus, jotta ovat saaneet osallistua palokuntatoimintaan.

Työttömyysetuuden aikana osallistutaan eniten hälytystoimintaan ja harjoituksiin. Päivystystä on tehnyt vähän yli puolet vastaajista ja noin kolmasosa on osallistunut muuhun palokuntatoimintaan. Työttömyysetuuden takia kokonaan palokuntatoiminnan keskeyttäneitä on vain kaksi prosenttia. Työttömyysetuus kuitenkin vaikuttaa palokuntatoimintaan osallistumiseen. Tämän vuoksi noin kolmasosa vastaajista on jättänyt osallistumasta hälytystoimintaan ja varallaoloon. Harjoitukset on jättänyt melkein neljäsosa vastaajista ja 12 % on jättänyt muun palokuntatoiminnan. Puoleen vastaajista työttömyysetuus ei ole vaikuttanut palokuntatoimintaan osallistumisessa.

Yksi merkittävin epäkohta on siinä, että työttömyysetuuden aikana sopimuspalokuntalaisella olisi aikaa osallistua palokuntatoimintaan enemmän, mutta työttömyyskorvauksen leikkaamisen takia moni ei kuitenkaan osallistu niin paljoa kuin ajan puitteissa olisi mahdollista. Suojaosuuden ylittymisen pelko on karsinut hälytystehtävälle lähtemistä 41 prosentin kohdalla vähintäänkin joskus. Tämä on melko suuri määrä, kun ajatellaan, että minkälaisesta tilanteesta oikein on kyse. Pahimmillaan joku saattaa olla hengenhädässä, mutta auttajat saattavat jäädä kotiin, ainoastaan sen vuoksi, ettei siitä aiheutuisi auttajalle itselleen taloudellista haittaa. Toki sopimuspalokuntalaiset saavat onnettomuuden tapahtuessa hälytysviestin, jossa on hälytyskoodi, joka kertoo, minkälaisesta onnettomuudesta ja hätätilanteesta on

kyse. Uskoisin kuitenkin, että monellakaan sopimuspalokuntalaisella ei siinä kohtaa auttamismoraali ja omatunto anna jäädä kotiin, kun pelastustehtävä on kiireellinen ja henkeä pelastava toimenpide. Todennäköisesti työttömyysetuuden aikana valikoidaan ja jätetään osallistumasta sellaisille hälytystehtäville, jotka ovat vähemmän kiireellisempiä, tai sellaisia, joihin ei kohdistu välitöntä hengenvaaraa. Siitä huolimatta on huolestuttavaa, että hälytystehtävälle jätetään lähtemättä työttömyyskorvaukseen liittyvien seikkojen takia.

Reilusti yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että he päivystäisivät enemmän, jos se ei vaikuttaisi työttömyysetuuteen. Päivystäjät takaavat sen, että hälytystehtävälle on varmasti sen verran lähtijöitä, että paloauto saadaan liikkeelle ja hälytystehtävä pystytään hoitamaan tai ensitoimenpiteet tehtyä ennen kuin täydennyksiä tulee muualta. Työttömällä todennäköisesti on paremmin aikaa ja mahdollisuuksia suorittaa päivystystä kuin työssä käyvillä henkilöillä. On siis käytännössä hölmöä, että rajoitetaan työttömän mahdollisuus tehdä yhteiskunnallisesti hyödyttävää tehtävää, koska se ei ole taloudellisesti kannattavaa.

Valtaosa vastaajista oli sitä mieltä, että heidän asemallaan on joskus ollut miehistövajetta päivystäjien osalta ja hälytystehtäville lähdetessä. Vastaajista 38 % oli sitä mieltä, että he olisivat voineet kuitenkin paikata miehistövajetta hälytystehtäville lähdetessä, mutta työttömyysetuuden suojaosuuden ylittymisen vuoksi, eivät ole lähteneet tehtävälle. Päivystysvajetta olisi pystynyt paikkaamaan 58 % vastaajista, mutta suojaosuuden ylittymisen takia ei ole viitsitty päivystää. Tämäkin on mielestäni huolestuttava piirre, kun taloudellisen kannattamattomuuden vuoksi miehistöresurssit pysyvät pienenä, niiden ollessa muutenkin jo vähäiset.

Työttömyyskorvauksien hakuprosessi nähtiin työläänä ja sen koettiin pitkittävän turhaan korvauksen saamista. Vastauksista ilmeni, että osallistumisaktiivisuus kärsii jo pelkästään pitkän ja työlään hakuprosessin takia, johon ei aina haluta edes ryhtyä. Helpommalla pääsee, kun ei osallistu palokuntatoimintaan tai siitä ei ilmoita työttömyysetuutta maksavalle taholle. Kommentteissa tuli esille muun muassa, että työttömyyskorvauksen hakuprosessin menetelmiä olisi ainakin syytä muuttaa tai sitten työttömyysetuuden rajoittavat tekijät pitäisi vapauttaa kokonaan pelastustoimeen liittyvästä toiminnasta.

Opinnäytetyötä tehdessäni nousi esille pari selvää aihetta, joita olisi syytä tutkia vielä erikseen. Lisätutkimuksen aiheita ovat muun muassa työttömyysetuuden vaikutukset sopimuspalokuntalaiseen työttömyyskorvauksen hakuprosessin näkökulmasta, johon ei tässä opinnäytetyössä sen tarkemmin perehdytty. Lisäksi muiden etuuksien vaikutusta sopimuspalokuntalaisten aktiivisuuteen, muun muassa vanhempainvapaata, isyysvapaata, äitiysvapaata, opintovapaata ja niin edelleen olisi syytä tutkia, koska niitäkään ei ole aiemmin tutkittu.

Sopimuspalokunnista tietoa etsiessäni nousi siitä saatavan tiedon hankkiminen ongelmalliseksi, erityisesti Prontoista, jonka tietojen pohjalle esimerkiksi SSPL, SPEK ja niin edelleen pohjustavat tietonsa. Tietoa etsiessäni kiinnitin huomiota, että myös sisäministeriö tukeutuu tiedoissaan pitkälti samaan tietoon, jota esimerkiksi SSPL tarjoaa. Mielestäni Prontoon olisi merkittävää saada lisättyä tarkempi tieto tehtäville osallistuneiden palokuntamuotojen välillä. Tämä ei nimittäin olisi mikään mahdottomuus sinne lisätä. Jokaiseen onnettomuusselosteeseen voisi lisätä kohdan, jossa kysyttäisiin tehtävälle osallistuneiden ammattipalokuntalaisten määrä ja sopimuspalokuntalaisten määrä. Tällöin tiedonhaku ja erittely ammattipalokuntien ja sopimuspalokuntien suorittamien tehtävien välillä olisi todella yksinkertaista. Lisäksi onnettomuusselosteella voitaisiin kysyä, oliko tehtävällä tilannepaikanjohtajana viranomainen vai sopimuspalokuntalainen. Onnettomuusselostetta täyttäessä näihin kysymyksiin vastaaminen ei montaa sekuntia kuitenkaan vaatisi eikä lisävaivaa kohtien täyttämisestä olisi nimeksikään. Sen sijaan tilastollinen merkitys olisi mullistava.

7.3 Johtopäätökset

Oma mielipiteeni on, että sopimuspalokuntatoimintaa pitäisi ehdottomasti helpottaa työttömyysetuuksien aikana. Myös muiden etuuksien esimerkiksi vanhempainvapaan aikana suoritettua palokuntatoimintaa tulisi helpottaa. Vanhempainvapaahan rajoittaa tällä hetkellä jopa enemmän kuin työttömyysetuuden aikainen työskentely, koska tällöin ei saa työskennellä laisinkaan tai siitä rokotetaan välittömästi tuen määrässä.

Pelastustoimessa työskentelyn voisi vapauttaa mielestäni kokonaan työtuntien ja tulojen tarkkailusta, mikä vaikuttaa työttömyyskorvauksen määrään tai suojaosuutta pitäisi korottaa tuntuvasti, minkä lisäksi sitten byrokraattinen työttömyysetuuskäsittelyn viive pitäisi saada

poistettua tai huomattavalla tavalla pienennettyä. Viivettä voitaisiin saada kuriin esimerkiksi, jos tehdyt työtunnit otettaisiin huomioon vasta seuraavassa tarkastelujaksossa ja etuus maksettaisiin alkuun täysimääräisenä. Tehdyistä työtunneista johtuva ylimääräinen etuus voitaisiin sitten vähentää seuraavasta tuesta tai ylimääräinen maksettu osuus voitaisiin periä takaisin. Myös osittainen maksumenetelmä voisi olla vaihtoehto, jossa esimerkiksi maksettaisiin puolet täysimääräisestä summasta ja loput korvauksen määrästä, kun tehdyt työt on selvitetty etuuden maksajalle. Tämäkin helpottaisi jo korvauksen saajaan tuskaa, jolla menot kuitenkin pysyvät, vaikka tulot vähenevätkin.

Sopimuspalokunnasta saatavat tulot eivät kuitenkaan ole suuret, ne eivät riitä yksistään siihen, että sitä olisi kannattavaa tehdä pelkästään. Hälytysluontoisuudenkin vuoksi työmäärä on satunnaista. Työttömyysetuuden päälle se on kuitenkin mukava lisä, joka varmasti kasvattaa motivaatiota ja aktiivisuutta palokuntatoimintaa kohtaan. Pelkkä suojaosuuden korotuskin saattaisi herättää kiinnostusta ulkopuolisissa palokuntatoimintaa kohtaan, koska sen avulla työttömänä olevat henkilöt voisivat hankkia pientä lisätienestiä. Tätä voisikin käyttää yhtenä houkuttimena, kun rekrytoidaan uusia henkilöitä palokuntaan. Suojaosan korotuksesta huolimatta mitään osallistujavyöryä saadaan tuskin aikaiseksi palokuntatoimintaa kohtaan.

Sopimuspalokunnat kuitenkin hoitavat pinta-alallisesti suurimman osan Suomen maa-alasta ja osallistuvat noin puoleen pelastustoimen tehtävistä. Maaseutujen väki ikääntyy ja vähenee, uutta henkilöstöä ei ole sen vuoksi helppoa rekrytoida. Sopimuspalokuntalaiset, varsinkin kaikki hälytystoiminnassa mukana olevat, ovat käyneet koulutuksen ja hankkineet pätevyyden, että voivat osallistua pelastustoimintaan. Tämän lisäksi sopimuspalokuntalaisten täytyy ylläpitää osaamistasoaan ja heidän täytyy suorittaa vuosittaiset testit ja tietty määrä harjoitteita, että pätevyys säilyy. Näiden taitojen ja pätevyyksien ylläpitämistä ei pitäisi rajoittaa rokottamalla työttömyysetuutta. Lisäksi on hölmöä, jos työttömäksi jäänyttä sopimuspalokuntalaista ei voida hyödyntää täysipainoisesti, kun häneltä kuitenkin löytyy tarvittavaa osallistumishalua ja osaamista, mitä pelastustoimi takuulla tarvitsee.

Sopimuspalokuntajärjestelmä on halpa toteutustapa pelastustoimelle. Ensinnäkin sopimuspalokuntalaisten saama korvaus on paljon pienempi kuin vakituisella henkilökunnalla. Lisäksi hälytysluontoisen työnluonteen vuoksi sopimuspalokuntalaiset kutsutaan töihin vain

tarpeen vaatiessa. Tämän lisäksi pelastuslaitokset tarjoavat sopimuspalokuntalaisilleen koulutusta osaamisen ja taidon ylläpitämiseksi. Lisäksi päivystyksen ajalta maksettava korvaus on vain osa sopimuspalokuntalaisen täydestä tuntipalkasta, jonka hän saa, kun osallistuu muun muassa hälytystehtäviin tai koulutuksiin. Tästäkin syystä sopimuspalokuntalaiset ovat tärkeä osa pelastustoimelle, ettei koko Suomen kattavaa aluetta tarvitse peittää ainoastaan ympärivuorokautisessa valmiudessa olevalla ammattipalokunnalla, koska se koituisi erittäin kalliiksi systeemiksi. Tämän kustannustehokkuudenkin takia sopimuspalokuntalaisten toimintaa pitäisi ehdottomasti tukea kaikilla mahdollisilla tavoilla, osallistumisaktiivisuutta ei pitäisi ainakaan missään nimessä rajoittaa tai haitata esimerkiksi tällä työttömyyskorvaus asialla.

Yksi tärkeimmistä syistä työttömyysetuuden aikaisen työskentelyn helpottamiseksi pelastustoimessa lienee se, että siinä vaiheessa, kun onnettomuus sattuu, sopimuspalokuntalaisen ei tarvitsisi murehtia taloudellisen näkökulman kannalta, onko toimintaan osallistuminen järkevää. Kun työttömänä oleva sopimuspalokuntalainen voi vapaasti osallistua palokunta-toimintaan, siitä on varmasti hyötyä sekä itse sopimuspalokuntalaiselle että yhteiskunnallekin. Sopimuspalokuntalaisen näkökulmasta muun muassa taloudellinen tilanne mahdollisesti piristyy. Yhteiskunnallisesti auttavassa toiminnassa mukana olemisesta voi tulla tekijälleen olo, että hänellä ja hänen tekemisellään on oikeasti merkitystä. Tämä sekä tähän liittäen se, että palokuntatoiminta on porukassa olemista ja tekemistä, voi vähentää syrjäytymisriskiä. Yhteiskunnan näkökulmasta henkilöstöresursseja saadaan parannettua ja henkilöstön ammattitaitoa ylläpidettyä. Hälytystehtäville saadaan mukaan lisää henkilöstöä, joka mahdollistaa tai parantaa tehtävistä suoriutumista. Varsinkin siinä tapauksessa, jos asemalla on muutenkin henkilöstöpulaa, työttömänä oleva henkilö saattaa mielellään turvata varautumistilannetta päivystämällä, jolloin varmistetaan tehtäville osallistuminen.

Kärjistetyssä kuvitteellisessa tilanteessa yhden tai useamman työttömän henkilön jääminen pois hälytystehtävältä voi käydä yhteiskunnalle monin kerroin kalliimmaksi, jos tehtävälle ei saada asemalta riittävää henkilöstöresurssia. Tällöin saattaa joutua lisähälyttämään tehtävälle seuraavan lähimmän pelastusyksikön, jolle ei muutoin olisi ollut tarvetta, mutta henkilöstöpuutteesta johtuvista syistä tämä on välttämätöntä. Lähin yksikkö saattaa tulla toisen kunnan alueelta ja matkaa voi olla esimerkiksi viisikymmentä kilometriä. Tämä lisähälytetty yksikkö taas on pois sen oman alueen resursseista, tällä alueella ei välttämättä ole tarjolla

muita pelastustoimen resursseja, mikäli siellä sattuu jokin päällekkäinen onnettomuus samaan aikaan, kun se on hoitamassa tehtävää naapurikunnassa. Tällainen resurssien liikuttelu ei ole halpaa, ja samalla varautumistaso toisaalla heikkenee. Tämä kaikki on täysin mahdollista, mikäli työttömyysetuutta saava sopimuspalokuntalainen näkee oman taloudellisen tilanteen kannalta osallistumisen tehtävälle kannattamattomana itselleen.

Mikäli tällaista asiaa ei sopimuspalokuntalaisen tarvitsisi murehtia, olisi hän edellä mainitun kaltaisessa tilanteessa voinut osallistua tehtävälle, jolloin lisähälytykselle ei olisi tarvetta. Tällaisessa tilanteessa tarvitsisi maksaa ainoastaan yhden tai muutaman sopimuspalokuntalaisen palkka sen sijaan, että lisähälytyksestä aiheutuu useampia palkkakuluja, polttoainekuluja ja niin edelleen.

Taloudellisen näkökulman lisäksi täytyy vielä ottaa toki huomioon lisähälytyksestä aiheutuva viive, jolla voi olla myös monenlaisia vaikutuksia. Pahimmassa tapauksessa joku voi menettää henkensä tai kyseessä voi olla esimerkiksi kerrostaloasunnon ylimmässä kerroksessa oleva putkivuoto, joka pitkittyessään voi aiheuttaa laajamittaiset materiaali- ja omaisuusvahingot. Tätäkin tilannetta vielä lisää kärjistämällä voi esimerkiksi täysin samanlainen vahinko sattua yhtä aikaa kunnassa, josta lisähälytysyksikkö on tullut, jolloin jälleen avunsaamisessa tulee viivettä, kun paikalle hälytetään se seuraava lähin yksikkö seuraavasta kunnasta, joka voi tälläkin kertaa tulla viidenkymmenen kilometrin päästä.

Onko tällainen yksittäisen työttömyysetuutta saavan sopimuspalokuntalaisen toiminta sitten itsekästä, mikäli hänellä olisi muutoin kyky ja mahdollisuus osallistua hälytystehtävälle, mutta taloudellisen kannattamattomuuden ja tehtävään osallistumisesta koituvan ylimääräisen lisäselvityksen tekemisen vuoksi se ei välttämättä ole kaiken sen arvoista henkilökohtaisella tasolla? Sitä paitsi eihän tämä yksittäinen sopimuspalokuntalainen välttämättä tiedä tai ymmärrä edes, minkälaiset seuraamukset siitä koituukaan, kun hän jättää osallistumasta tehtävälle. Nykyjärjestelmä kuitenkin mahdollistaa, osittain jopa kannustaa tähän, kun se jättää tällaiset vaihtoehdot työttömyysetuutta saavalle sopimuspalokuntalaiselle.

Vanhempainvapaalla olevalle henkilölle ei periaatteessa edes jätetä arkena vaihtoehtoa osallistua ainakaan taloudellisesta näkökulmasta katsottuna lyhytkestoisille tehtäville, koska

työskentely vanhempainvapaalla rokottaa vielä ankarammin kuin työttömyysetuus. Vanhempainvapaan aikana pienikin työskentely tiputtaa vuositulojen mukaan lasketun vanhempainpäivärahan vähimmäispäivärahalle, jolloin esimerkiksi 30 000 euron vuosituloilla päivärahan määrä tipahtaa 70 eurosta 28,94 euroon. Tällöin parinkin tunnin hälytystehtävä jää taloudellisesti selvästi tappiolliseksi, jos karkeasti arvioiden saatava tuntipalkka sopimuspaikuntatehtävistä on 10–15 euroa. (Vanhempainraha 2020; Vanhempainpäivärahojen määrä 2020.)

7.4 Oma oppiminen

Opinnäytetyötä tehdessäni havaitsin, kuten muitakin kirjallisia tehtäviä tehdessäni, että teksti ei tule itsestään, vaan sen luominen vaatii aikaa ja sen eteen täytyy tehdä päättäväisesti töitä. Asiaan paneutumalla ja pohtimalla niihin kuitenkin tulee pikkuhiljaa selkeyttä ja muodostuu käsitys siitä, mitä pitää tuoda esille ja kuinka sen toteuttaa.

Opinnäytetyön toteuttaminen kyselytutkimuksena oli mielestäni onnistunut ratkaisu ja työn tekeminen oli loppu viimein jopa mielenkiintoista. Webropol-kysely- ja raportointisovellus osoittautui erittäin toimivaksi ja helpoksi työkaluksi tutkimuksen toteutukseen. Käytin Webropolia ensimmäistä kertaa, mutta sen käytön oppi todella nopeasti, kun sen perehtymiseen käytti hieman aikaa. Mikäli joskus jatkossakin on tarvetta tehdä kyselyitä tai vastaavia, todennäköisesti käytän tätä sovellusta juuri sen helppouden ja toimivuuden takia.

Tutkimuksesta tein sellaisen huomion, että kyselyn tekeminen on yllättävän haasteellista. Oikeiden kysymysten laatiminen ja niiden muotoilu niin ymmärrettäväksi, että kaikki ta-kuulla ymmärtävät ne samalla tavalla, on todella haastavaa. Oikeat kysymykset selkeästi laadittuina eivät jätä vastauksissa tulkinnan varaa. Sen sijaan vastausten tulkinta voi muuttua ongelmalliseksi tai vastuksista voi tulla kokonaan merkityksettömiä, mikäli kysymyksissä on väärinymmärryksen mahdollisuus. Tästä syystä kysymyksiin on syytä panostaa kunnolla. Valitettavasti edes huolellisuus ja pienellä koejoukolla kysymysten testaaminen ei aina poista tätä ongelmaa täysin.

Webropol teki valmiit raportit, mutta niiden tulkinta ja analysointi jää siitä huolimatta vielä itselle tehtäväksi. En paljoakaan ole tutkimuksia aiemmin tehnyt ainakaan näin laajasti,

mutta tätä opinnäytetyötä tehdessäni tutkimuksen tekoon joutui perehtymään ja siinä samalla väkisinkin oppii aina jotakin uutta. Joka tapauksessa sain vietyä tutkimuksen itsenäisesti suunnittelusta toteutukseen ja loppu analyysiin.

Jonkin verran ongelmalliseksi koitui pohjustavan tiedon kerääminen. Tämä johtui siitä, että Suomen palokunnista ja erityisesti sopimuspalokuntien tilanteesta ei löytynyt reaaliaikaista tietoa juuri mistään. Olin yhteydessä ja sain kuitenkin apua ongelmiin SSPL:lta ja SPEK:lta, jotka auttoivat minua opinnäytetyöni kanssa parhaansa mukaan antaen kaiken mahdollisen tiedon, joka heillä oli. SSPL:sta ja SPEK:stä kuitenkin myönnettiin, että ajantasaisen tietojen ja tilastojen kokoaminen on erittäin haastavaa, koska kaikilla pelastuslaitoksilla on vähän erilaiset järjestelmät rekisteritietojen ylläpitämisessä ja lisäksi niiden päivittäminen vaihtelee eri pelastuslaitoksilla vähän laidasta laitaan. Myös Pronto-tilastojen tulkitseminen on hieman haasteellista, koska Prontossa ei pysty selkeästi erottelemaan vakituisia paloasemia ja sopimuspalokuntia erikseen, mikäli samalta paloasemalta löytyy sekä vakinaisia että sopimuspalokuntalaisia.

Opinnäytetyötä tehdessäni tuli perehdyttyä paremmin sopimuspalokuntaan liittyviin asioihin kuin koskaan aiemmin. Sain päivitettyä tietoa muun muassa sopimuspalokuntien ja sopimuspalokuntalaisten määrästä. Lisäksi perehdyin sopimuspalokuntiin liittyviin termeihin, joihin en ilmeisesti aiemmin ollut tarkemmin perehtynyt, vaikka kutakuinkin tiesin, mitä ne tarkoittavat.

Termeihin perehtyessäni opin, mitkä termit ovat ajankohtaisia ja mitä termejä tulee käyttää, jotta puhutaan asioista niiden oikeilla nimillä. Esimerkkinä vpk:ta olen pitänyt vapaapalokuntana, niin kuin varmasti moni muukin, mutta oikea termi vpk lyhenteelle on vapaaehtoinenpalokunta. Lisäksi termiä ”sivutoiminen palokuntalainen” -termiä pitäisi välttää, vaikka se onkin yleisesti käytössä. Oikea käytettävä termi on aina sopimuspalokuntalainen. Myös puolivakinainenpalokunta on vanhentunut termi, vaikka sille ei ole tullut tilalle oikein mitään parempaakaan termiä. Tässäkin tilanteessa tulisi puhua puolivakinaisenpalokunnan sijaan pelkästään palokunnasta, joka muodostuu ammattipalokuntalaisista ja sopimuspalokuntalaisista.

Täysin uutena asiana minulle tuli SPEK:n ylläpitämä HAKA-tilastot, josta en ollut kuullut koskaan aiemmin. HAKA-rekisteriin palokunnat voivat merkitä esimerkiksi koulutuksiin liittyviä asioita, jotka sitten päivittyvät tilastoihin. HAKA-rekisteristä saa kätevästi tarkasteltua sopimuspalokuntalaisiin liittyviä tilastotietoja. Muun muassa sopimuspalokuntalaisten määrää, niiden jakautumista palokuntaosastoihin, ikärakennetta, pätevyyyksiä, ajokortillisten määrää ja niin edelleen. Tilastoja pystyy tarkastelemaan, vaikka asemakohtaisesti. HAKA-tilastot ovat kaikille avoimessa käytössä.

Työttömyysetuuksistakin selvisi minulle joitakin yksityiskohtia, joihin minun ei ole koskaan aiemmin tarvinnut perehtyä. Muun muassa työmarkkinatuen, peruspäivärahan ja ansiosidonnaisen erot selventyivät, kun asiaan joutui oikeasti perehtymään. Työttömyysetuuksien pohjat ovat kuitenkin melko pitkälle samanlaisia, koska niitä kaikkia säätelee työttömyysturvalaki, mutta silti niissä on paljon yksittäisiä eroja.

Sain myös vastauksen pohdintaani, kun joskus työttömyysetuuteni aikana mietin, onkohan muilla sopimuspalokuntalaisilla mahdollisesti samanlaisia ongelmia kuin minulla ja vaikuttaako työttömyysetuus myös muiden sopimuspalokuntalaisten aktiivisuuteen palokunnassa. Nyt tiedän, että asia varmasti vaikuttaa muihinkin sopimuspalokuntalaisiin jossain määrin.

Opittujen asiasisältöjen lisäksi tein muutamia havaintoja, joita opin itsestäni opinnäytetyötä tehdessäni. Yksi merkittävimmistä oppimistani asioista liittyy ajankäyttöön. Opinnäytetyö oli pitkä prosessi, jonka aikana joutui opettelemaan omaa ajankäytön suunnittelua prosessin etenemisen aikana. Yksi haasteista opinnäytetyön tekemisessä oli siinä, ettei sen tekemiselle ollut asetettu muuta deadlinea, kuin mitä itse itselleen asetti. Opinnäytetyön tekeminen on valmistumisen ehtona, mutta periaatteessa kukaan muu kuin itse, ei aseta valmistumiselle aikamäärettä. Tämän vuoksi ymmärrän, että opinnäytetyön tekeminen ja sen valmiiksi saaminen voi helpostikin venähtää valitettavan pitkäksi tai jäädä pahimmassa tapauksessa kokonaan tekemättä. Pystyin kuitenkin tekemään itselleni selkeät tavoitteet opinnäytetyön etenemisen suhteen, joista pystyin pitämään kiinni. Tässä asiassa olen todella tyytyväinen ja tällaisia vastaavanlaisia ajankäytön suunnitteluita tarvitsen varmasti tulevaisuudessakin.

Lisäksi opin tunnistamaan itsestäni, mihin aikaan vuorokaudesta tai minkälaisissa hetkissä työtehokkuuteni on parhaimmillaan ja milloin ei välttämättä kannata istuutua tietokoneen

ääreen ollenkaan, koska tehokkuus ja sen seurauksena tulos on heikonlaista. Lisäksi monta kertaa esimerkiksi koulutehtäviä tehdessäni olen tehnyt kaikki tehtävänannon kohdat järjestelmällisesti edeten kysymyksestä seuraavaan ja vastannut siihen kokonaan ennen kuin olen siirtynyt seuraavaan kohtaan. Opinnäytetyötä tehdessäni huomasin, ettei se välttämättä ole aina se paras ja tehokkain vaihtoehto, vaan välillä on viisainta ja tehokkainta tehdä osa-alueita sieltä täältä ja palata myöhemmin kohtaan, joka aiemmin takerteli. Tämä korostuu erityoten tällaisissa hieman pidemmissä prosesseissa selvemmin kuin lyhyissä tai nopeissa prosesseissa. Joka tapauksessa tällä kertaa oli tehokkaampaa poiketa tavoistaan ja pomppia osa-alueiden välillä tai jättää niitä täydennettäväksi myöhempiä hetkiä varten. Oppina tästä jäi lähinnä se, että järjestelmällisyys ei aina välttämättä ole se tehokkain keino ja joskus tavoistaan on järkevää poiketa.

Opinnäytetyö tuntui aluksi ja osittain jopa vieläkin jonkin lajin kiusanteolta opiskelijaa kohtaan. Kuitenkin opinnäytetyötä tehdessä oppi tietämään uusia asioita ja siinä samalla oppi jotain itsestäänkin. Kuten vanha sanontakin sanoo, tekemällä oppii, ja niin oppi tämänkin prosessin aikana.

LÄHTEET

Akava. 2020. Korkeakoulutettujen työmarkkinakeskusjärjestö Akavan www-sivu. <https://www.jaseneksi.fi/ammattiliitot>. 24.11.2020.

Ansiopäivärahan ehdot ja kesto. 2020. TYJ:n www-sivu. <https://www.tyj.fi/jos-jaat-tyottomaksi/ehdot-ja-kesto/>. 23.11.2020.

Eklund, P., 2019. *Yleinen työttömyyskassa vai liitto?* www-dokumentti. <https://ytk.fi/tietoa-meilta/blogi/yleinen-tyottomyyskassa-vai-liitto->. 24.11.2020.

Finlex. 2020. Finlexin www-sivu. <https://www.finlex.fi/fi/>. 23.11.2020

HAKA palokuntarekisteri. 2020. SPEK:n verkko-oppimisympäristö eduspek. <https://edu.spek.fi/koulutus/wiki/haka-palokuntarekisteri/>. 15.10.2020.

HAKA-tilastot: Palokunnat. 2020. SPEK:n ylläpitämän palokuntarekisterin tilastot verkossa. <http://24365.fi/hakatilastot/>. 14.10.2020.

HE 163/2020. *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi annetun lain 4 §:n muuttamisesta*. Helsinki. Finlexin www-sivu. <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2020/20200163>. 17.11.2020.

Helsinki. 2020. Helsingin kaupungin ylläpitämä monikielinen Suomesta tietoa antava www-sivu. <https://www.infofinland.fi/fi/elama-suomessa/tyo-ja-yrittajyys/tyontekijan-oikeudet-ja-velvollisuudet/ammattiliitot>. 24.11.2020.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. *Tutki ja kirjoita*. Tammi. Helsinki.

Hälytystoiminta. 2020. SPEK:n ylläpitämä www-sivu. <https://www.palokuntaan.fi/halytystoiminta>. 1.12.2020.

Jaatinen, P. 2020. *Palokuntien lukumäärä*. SPEK:n palokuntajohtaja Petri Jaatisen sähköpostiviesti. 14.10.2020. Vastaanottaja: Jari Pietikäinen.

Kananen, J. 2008. *Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.

Kujala, I. 2010. *Palokuntasopimukset Suomessa – Sopimusten selvittämishankkeen loppuraportti*. SSPL:n julkaisu. www-dokumentti. https://sspl.fi/images/OPAS-PANKKI/2012/Palokuntasopimukset_Suomessa/1_OPAS_palokuntasopimukset-suomessa.pdf. 19.11.2020.

Liikkuvuusavustus. 2020. Kelan www-sivu. <https://www.kela.fi/liikkuvuusavustus>. 17.11.2020.

Mikä on työssäoloehto. 2020. Kelan www-sivu. <https://www.kela.fi/mika-on-tyossa-oloehto?inheritRedirect=true>. 25.11.2020.

Mikä TYJ. 2020. TYJ:n www-sivu. <https://www.tyj.fi/tietoa-tyjsta/>. 23.11.2020.

Milloin ansiopäivärahaa voi saada. 2020. TYJ:n www-sivu. <https://www.tyj.fi/jos-jaat-tyottomaksi/ehdot-ja-kesto/>. 23.11.2020.

Mitä on korotettu ansiopäiväraha ja kuka sitä saa. 2020. YTK:n www-sivu. <https://ytk.fi/ohjeet-ja-tuki/tietopankki/ansiosidonnainen-paivaraha/mita-on-korotettu-ansiopaivaraha-ja-kuka-sita-saa->. 23.11.2020.

Näin ansiopäiväraha lasketaan. 2020. TYJ:n www-sivu. <https://www.tyj.fi/jos-jaat-tyottomaksi/paivarahalaskuri/nain-ansiopaivaraha-lasketaan/>. 23.11.2020.

Näin haet ansiopäivärahaa. 2020. TYJ:n www-sivu. <https://www.tyj.fi/jos-jaat-tyottomaksi/nain-haet-ansiopaivarahaa/>. 23.11.2020.

Paljonko ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa maksetaan. 2020. YTK:n www-sivu. <https://ytk.fi/ohjeet-ja-tuki/tietopankki/ansiosidonnainen-paivaraha/paljonko-ansiopaivara-haa-maksetaan->. 23.11.2020.

Paljonko peruspäivärahaa maksetaan. 2020. Kelan www-sivu. <https://www.kela.fi/perus-paivarahan-maara-ja-maksaminen>. 25.11.2020.

Paljonko työmarkkinatukea maksetaan. 2020. Kelan www-sivu. <https://www.kela.fi/ty-omarkkinatuen-maara-ja-maksaminen>. 17.11.2020.

Palokuntanaiset. 2020. SPEK:n ylläpitämä www-sivu. <https://www.palokuntaan.fi/palokun-tanaiset>. 23.10.2020.

Palokuntanuoret. 2020. SPEK:n ylläpitämä www-sivu. <https://www.palokuntaan.fi/palo-kuntanuoret>. 23.10.2020.

Palokuntatoiminta. 2020. SPEK:n www-sivu. <https://www.spek.fi/vaikuttaminen/palokun-tatoiminta/>. 23.10.2020.

Palokuntaveteraanit. 2020. SPEK:n ylläpitämä www-sivu. <https://www.palokuntaan.fi/palo-kuntaveteraanit>. 23.10.2020.

Pelastushenkilöstön koulutus. 2020. SPEK:n www-sivu. <https://www.spek.fi/koulutus/pe-lastushenkiloston-koulutus/>. 18.11.2020.

Pelastuslaki 379/2011. Finlex, Ajantasainen lainsäädäntö. <https://finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2011/20110379>. 17.11.2020.

Pelastusopisto. 2019. *Sopimushenkilöstön Pelastusopiston koulutusjärjestelmä ja opetus-suunnitelma PeODno-2019–22*. www-dokumentti. <https://www.pelastusopisto.fi/wp-con-tent/uploads/1-Koulutusjaerjestelmae.pdf>. 18.11.2020.

Pelastusopisto. 2020. *Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma 2020*.
www-dokumentti. <https://www.pelastusopisto.fi/wp-content/uploads/ops2020uusi2.0-1.pdf>. 18.11.2020.

Peruspäiväraha. 2020. Kelan www-sivu. <https://www.kela.fi/peruspaivaraha>. 25.11.2020.

Peurala, A. 2020. *Tietoa sopimuspalokunnista*. SSPL:n järjestöpäällikkö Aleksi Peuralan lähettämä yksityinen sähköpostiviesti. 18.11.2020. Vastaanottaja: Jari Pietikäinen.

Pronto. 2020. Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto järjestelmä. prontonet.fi. Pääsy vain henkilökohtaisilla tunnuksilla. 23.10.2020.

Ruoppila, A., 2020. *Ammattiliiton ja työllisyyskassan eroista*. www-dokumentti. http://mosaiikki.info/sak_fi.php?id=tyoelama-2. 24.11.2020.

SAK. 2020. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:n www-sivu. <https://www.sak.fi/ammattiliitot/jasenliitot>. 24.11.2020.

Sisäasiainministeriö. 2007. *Pelastussukellusohje*. www-dokumentti. Helsinki. https://www.pelastustoimi.fi/download/25169_482007.pdf?a841a5b00718d888. 18.11.2020.

Sisäasiainministeriö. 2012. *Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje*. Helsinki. www-dokumentti. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79284/Toimintavalmiusohje%202012.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 17.11.2020.

Sisäasiainministeriö. 2013. *Ohje palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta*. Helsinki. www-dokumentti. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79032/Ohje%20palvelutasop%20a4%20a4t%20b6ksen%20sis%20a4ll%20b6st%20a4%20ja%20rakenteesta.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 17.11.2020.

Sisäministeriö. 2016. *Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä*. Helsinki. www-dokumentti. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75317/Ohje%20fyysisen%20toimintakyvyn%20arvioinnista%20yhdistetty.pdf>. 18.11.2020.

Sopimuspalokunnat. 2020. Sisäministeriön pelastusosaston ylläpitämä www-sivu. <https://www.pelastustoimi.fi/pelastustoimi/sopimuspalokunnat>. 23.10.2020.

SPEK. 2020. SPEK:n www-sivu. spek.fi. 15.10.2020.

SSPL. 2014. *Sopimuspalokunta 2020. Näkökulmia ja strategisia linjauksia sopimuspalokuntatoiminnan kehittämiseksi*. www-dokumentti. https://sspl.fi/images/OPASPANKKI/2014/Sopimuspalokunta_2020/1_opas_SSPL_sopimuspalokunta2020.pdf. 15.10.2020.

SSPL. 2015. *Pelastustoimi ja sopimuspalokunnat Suomessa. Faktatietoa kansalaisille ja päätöksentekijöille*. www-dokumentti. https://sspl.fi/images/OPASPANKKI/2015/Pelastustoimi_ja_sopimuspalokunnat_Suomessa_2painos/1_OPAS_Sidosryhmaesite.pdf. 23.10.2020.

SSPL. 2019. *Pieni opas sopimuspalokunnista ja pelastustoimen vapaaehtoistoiminnasta*. https://www.sspl.fi/images/OPASPANKKI/2019/SSPL_pieni_opas.pdf. 23.10.2020.

SSPL. 2020. SSPL:n www-sivu. sspl.fi. 15.10.2020.

STTK. 2020. Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitto STTK:n www-sivu. <https://www.sttk.fi/jasenliitot/>. 24.11.2020.

TEPA-termipankki. 2020. Sanastokeskus TSK ry:n ylläpitämä erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma verkossa. <https://termipankki.fi/tepa/fi/>. 15.10.2020.

Tietoa Suomen pelastustoimesta. 2020. SSPL:n www-sivu. <https://www.sspl.fi/index.php/sspl-tietoa/infopankki/tietoa-suomen-pelastustoimesta>. 23.11.2020.

Tilastot, Kassojen jäsenyys ja talous. 2020. TYJ:n www-sivu. <https://www.tyj.fi/tilastot/kassojen-jasenyys-ja-talous/>. 23.11.2020.

Tukea työnhakuun. 2020. TYJ:n www-sivu. <https://www.tyj.fi/jos-jaat-tyottomaksi/tukea-tyonhakuun/>. 23.11.2020.

Työmarkkinatuki. 2020. Kelan www-sivu. <https://www.kela.fi/tyomarkkinatuki>. 17.11.2020.

Työmarkkinatuenn odotusaika koulutusta vaille oleville. 2020. Kelan www-sivu. <https://www.kela.fi/odotusaika-koulutusta-vailla-oleville>. 17.11.2020.

Työmarkkinatuessa on tarveharkinta. 2020. Kelan www-sivu. <https://www.kela.fi/tyomarkkinatuessa-on-tarveharkinta>. 17.11.2020.

Työttömyysetuuden verotus. 2020. Kelan www-sivu. <https://www.kela.fi/tyottomyysetuuden-verotus>. 25.11.2020.

Työttömyysetuuksiin korotuksia. 2019. Kelan www-sivu. https://www.kela.fi/ajankohtaista-tyottomat/-/asset_publisher/I7X3vuEkReGH/content/muutoksia-kelan-etuuksiin-vuonna-2020. 17.11.2020.

Työttömyyskassat. 2020. Finanssivalvonnan www-sivu. <https://www.finanssivalvonta.fi/vakuutus/tyottomyyssvakuutus/>. 23.11.2020.

Työttömyyskassojen toiminta. 2020. TYJ:n www-sivu. <https://www.tyj.fi/tyottomyysskassat/tyottomyysskassojen-toiminta/>. 23.11.2020.

Työttömyysturva koronatilanteessa. 2020. Kelan www-sivu. <https://www.kela.fi/tyottomyysturva-korona>. 18.11.2020.

Työttömyysturvalaki 1290/2002. Finlex, Ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20021290#O3L7P6>. 17.11.2020.

Valvottavaluettelo. 2020. Finanssivalvonnan www-sivu. <https://www.finanssivalvonta.fi/rekisterit/valvottavaluettelo/>. 23.11.2020.

Vanhanen, P. 2020. *HAKA-rekisterin tilastotiedot julkaistu*. Pelastustieto 27.6.2020. <https://pelastustieto.fi/pelastustoimi/haka-rekisterin-tilastotiedot-julkaistu/#ae3978cf>. 15.10.2020.

Vanhempainpäivärahojen määrä. 2020. Kelan www-sivu. <https://www.kela.fi/vanhempainpaivarahat-maara-ja-maksaminen>. 12.11.2020

Vanhempainraha. 2020. Kelan www-sivu. <https://www.kela.fi/vanhempainraha>. 12.11.2020.

Verohallinto. 2020. Verohallinnon www-sivu. <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/verokortti-ja-veroilmoitus/verokortti/tyottomyyspaivaraaha/>. 23.11.2020.

Vilkka, H. 2005. *Tutki ja kehitä*. 1.–2. painos. Tammi. Helsinki.

Vilkka, H. 2007. *Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Tammi. Jyväskylä.

Vilpas, P. 2020. Kvantitatiivinen tutkimus. Metropolia. www-dokumentti. <https://users.metropolia.fi/~pervil/kvantsu/Moniste.pdf>. 6.11.2020.

Yritystoiminta ja työttömyysturva. 2020. TYJ:n www-sivu. <https://www.tyj.fi/jos-jaat-tyotomaksi/yritystoiminta-ja-tyottomyysturva/>. 23.11.2020.

YTK-termipankki: Päivärahan perusteena oleva palkka. 2020. YTK:n www-sivu. <https://ytk.fi/ohjeet-ja-tuki/termipankki#paivarahan-perusteena-oleva-palkka>. 23.11.2020.

YTK-termipankki: Työttömyyskassa. 2020. YTK:n www-sivu. <https://ytk.fi/ohjeet-jatuki/termipankki#tyottomyyskassa>. 23.11.2020.

LIITTEET

LIITE 1: KYSELYLINKIN JA SAATESANAT SISÄLTÄNYT SÄHKÖPOSTI.

Tervehdys!

Tämä sähköposti sisältää linkin Webropol kyselyyn, jonka aiheena on "Työttömyysetuuden vaikutus sopimuspalokuntalaisen aktiivisuuteen".

Jakakaa tätä linkkiä omien kanavienne kautta alueenne sopimuspalokuntalaisille. Toivon että jaatte lisäksi vielä tietoa kyselystä ja linkistä sopimuspalokuntalaisillenne useampien yhteyksien/välineiden kautta mm. sähköpostilla, Whatsappilla, Facebook ryhmien kautta jne. Myös linkkiä saa jakaa eri välineiden avulla, jotta kyselyyn saadaan kattavasti vastauksia.

Tämä kysely liittyy pelastusalan päällystötutkinnon opinnäytetyöni tekemiseen ja on suunnattu sivutoimisille sopimuspalokuntalaisille, jotka saavat henkilökohtaista palkkaa palokuntatoiminnasta. Lisäksi kysely suuntautuu erityisesti henkilöihin, jotka saavat tai ovat joskus saaneet jonkinlaista työttömyysetuutta. Kysely on valtakunnallinen ja anonymi, josta ei paljastu henkilötietoja, eikä kyselystä voi vastauksien perusteella yksilöidä ketään. Kysely on avoinna sunnuntaihin 25.10.2020 saakka.

Linkki kyselyyn:

<https://link.webpolsurveys.com/S/588B44AE30BB16A6>

PS. Tämä sähköpostiviesti on laitettu laajempaan jakeluna, joten tiedoksi niille, joille tämä kyselyyn liittyvä asia tulee uutena. Olen aiemmin ollut yhteydessä jokaiseen pelastuslaitokseen, josta olen saattanut saada uudet yhteystiedot, jotka levittävät sitten kyselyä alueellaan.

Terveisin,

Jari Pietikäinen

AMK N17, Pelastusopisto

LIITE 2: SÄHKÖPOSTIViesti KYSELYAJAN JATKAMISESTA.

Tervehdys taas!

"Työttömyysetuuden vaikutus sopimuspalokuntalaisen aktiivisuuteen" kyselyä on päätetty jatkaa vielä viikolla eli 1.11.2020 saakka. Tiedottakaa omalla alueellanne tästä ja muistuttakaa kyselystä.

Linkki kyselyyn:

<https://link.webropolsurveys.com/S/588B44AE30BB16A6>

LIITE 3: KYSELYLOMAKE

**Työttömyysetuuden vaikutus sopimuspalokuntalaisen
aktiivisuuteen**

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

1.

Oletko saanut jotakin työttömyysetuutta ja osallistunut samaan aikaan sopimuspalokuntatoimintaan, josta sinulle maksetaan henkilökohtaista palkkaa?

*

 Kyllä En

2. Minkä pelastuslaitoksen alueella toimit sopimuspalokuntalaisena?

- Etelä-Karjala
- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Savo
- Itä-Uusimaa
- Jokilaaksot
- Kainuu
- Kanta-Häme
- Keski-Pohjanmaa ja Pietarsaari
- Keski-Suomi
- Keski-Uusimaa
- Kymenlaakso
- Lappi
- Länsi-Uusimaa
- Pirkanmaa
- Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Savo
- Päijät-Häme
- Oulu-Koillismaa
- Satakunta
- Varsinais-Suomi

3.

Mitä työttömyysetuutta olet saanut?

*

- Työmarkkinatuki
- Liiton työttömyyspäiväraha
- Yleisen työttömyyskassan päiväraha
- Jokin muu, mikä?

4.

Onko suojaosa eli työttömyysetuuteen vaikuttava tuloraja ylittynyt kohdallasi?

*

- Usein
- Joskus
- Ei koskaan

5.

Onko työttömyysetuus mielestäsi rajoittanut osallistumisaktiivisuuttasi sopimuspalokuntatoimintaan?

*

- Rajoittaa paljon
- Rajoittaa melko paljon
- Rajoittaa jonkin verran
- Ei rajoita lainkaan

6.

Oletko jättänyt nostamatta palkkaa sopimuspalokuntatoiminnasta, jottei se vaikuttaisi työttömyysetuuden suuruuteen?

*

- Usein
- Joskus
- En koskaan

7.

Oletko jättänyt työttömyysetuuden kokonaan hyödyntämättä, jotta voit osallistua sopimuspalokuntatoimintaan?

*

- Usein
- Joskus
- En koskaan

8. Oletko jättänyt työttömyysetuuden osittain hyödyntämättä ja nostanut niin sanottua soviteltua työttömyysetuutta, jotta voit osallistua sopimuspalokuntatoimintaan?

- Usein
- Joskus
- En koskaan

9.

Osallisuisitko aktiivisemmin sopimuspalokuntatoimintaan, jos työttömyysetuuteen vaikuttavaa tulorajaa ei olisi?

*

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

10.

Minkälaiseen sopimuspalokuntatoimintaan olet osallistunut työttömyysetuuden aikana? Valitse yksi tai useampi.

*

- Hälytystoimintaan
- Päivystykseen/varallaoloon
- Harjoituksiin/koulutuksiin
- Muuhun palokuntaan liittyvään toimintaan
- En ole osallistunut sopimuspalokuntatoimintaan, koska olen saanut työttömyysetuutta.
- En ole osallistunut sopimuspalokuntatoimintaan, mutta työttömyysetuus ei ole vaikuttanut tähän.

11.

Minkälaiseen sopimuspalokuntatoimintaan et ole osallistunut, vain sen takia, koska saat työttömyysetuutta?
Valitse yksi tai useampi.

*

- Hälytystoimintaan
- Päivystykseen/varallaoloon
- Harjoituksiin/koulutuksiin
- Muuhun palokuntaan liittyvään toimintaan
- En ole jättänyt osallistumasta sopimuspalokuntatoimintaan, sen vuoksi, että saan työttömyysetuutta.

12.

Oletko jättänyt osallistumasta hälytystehtävälle, jottei työttömyysetuuteen vaikuttava ansiotuloraja ylittyisi?

*

- Usein
- Joskus
- En koskaan

13.

Onko asemallanne ollut hälytystehtävälle lähettäessä miehistöpuutetta?

*

- Kyllä
- Ei

14.

Olisitko joskus itse voinut paikata miehistöpuutetta, mutta et ole lähtenyt hälytystehtävälle, koska olet pelännyt tulorajan ylittymistä?

*

- Kyllä olisin voinut paikata miehistöpuutetta, mutta en ole lähtenyt hälytystehtävälle, koska olen pelännyt tulorajan ylittymistä
- En ole jättänyt lähtemästä hälytystehtävälle, sen vuoksi, että pelkään tulorajan ylittymistä
- Minulle ei ole sattunut tällaista tilannetta

15.

Päivystäisitkö enemmän, jos se ei vaikuttaisi työttömyysetuuteen?

*

- Huomattavasti enemmän
- Jonkin verran enemmän
- Ei vaikutusta

16.

Onko asemallanne ollut puutteita päivystäjistä?

*

- Kyllä
- Ei

17.

Olisitko joskus itse voinut paikata päivystysvajetta, mutta et ole voinut päivystää peläten tulorajan ylittymistä?

*

- Kyllä olisin voinut paikata päivystysvajetta, mutta en ole voinut päivystää peläten tulorajan ylittymistä
- Tulorajalla ei ole ollut merkitystä päivystämiseeni

18.

Onko työttömyysetuuden aikainen tuloraja eli suojaosa mielestäsi riittävän suuruinen?

*

- Kyllä
- Ei

19.

Mikä olisi mielestäsi sopiva työttömyysetuuden aikainen tuloraja euroina sopimuspalokuntatoiminnassa?

*

20.

Halutessasi voit kirjoittaa tähän omakohtaisia kokemuksia, miten työttömyysetuus on vaikuttanut sopimuspalokuntatoimintaasi tai miten sopimuspalokuntatoiminta on vaikuttanut työttömyysetuuteesi.

21. Vapaat kommentit aiheesta